

Täysistunto

Tiistai 18.6.2024 klo 14.00—19.24

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 19.24.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (14.00—15.30 ja 17.28—19.24) ja puhemies Jussi Halla-aho (15.30—17.28).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 32/2024 vp.

2.2. Kertomukset

Eduskunnalle on annettu Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2023 (K 19/2024 vp).

3. Atte Harjanteen vapautuspyyntö tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 16/2024 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan keskiviikkona 19.6.2024 kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 19.6.2024 kello 11.

4. Atte Harjanteen vapautuspyyntö liikenne- ja viestintävaliokunnan jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 17/2024 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Täydennysvaali toimitetaan keskiviikkona 19.6.2024 kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 19.6.2024 kello 11.

5. Sakari Puiston vapautuspyyntö Ulkopoliittisen instituutin hallituksen jäsenyydestä Vapautuspyyntö VAP 18/2024 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan keskiviikkona 19.6.2024 kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 19.6.2024 kello 11.

6. Tiedusteluvalvontavaliokunnan täydennysvaali Vaali VAA 23/2024 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi tiedusteluvalvontavaliokunnan varajäseneksi edustaja Ari Koposen.

7. Välikysymys ministeri Wille Rydmanin asemasta Välikysymys VK 6/2024 vp

Välikysymyksen esittäminen

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Välikysymyksen esittämistä varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Edustaja Timo Furuholm ja 30 muuta edustajaa ovat tehneet välikysymyksen VK 6/2024 vp ministeri Wille Rydmanin asemasta. — Annan nyt puheenvuoron välikysymyksen ensimmäiselle allekirjoittajalle. Olkaa hyvä.

Timo Furuholm esitti välikysymyksen.

Työjärjestyksen mukaisesti välikysymys lähetettiin keskustelutta valtioneuvostolle vastattavaksi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi Hallituksen esitys HE 67/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohden jälkeen. — Esittelypuheenvuoro, ministeri Rydman, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Keskustelu

14.09 Elinkeinoministeri Wille Rydman (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edellä esitettyihin, monin tavoin paikkansa pitämättömiin väitteisiin palataan sitten myöhemmin, mutta tänään käsiteltävänä oleva asia on hallituksen esitys laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. [Vasemmalta: Ei mitään nöyryyttä! — Sanna Antikainen: Ihmisellä on oikeus puolustautua!]

Hallituksen esityksen tarkoituksena on antaa finanssialan digitaalista häiriönsietokykyä koskevaa EU-asetusta eli niin sanottua DORA-asetusta täydentävät kansalliset säännökset. Lisäksi tarkoituksena on panna täytäntöön DORA-asetuksen yhteydessä tiettyihin rahoitusalan direktiiveihin tehtyjä muutoksia finanssialan digitaalisen häiriönsietokyvyn osalta.

Esitykseen sisältyy lisäksi kyberturvallisuuden korkean tason varmistamista unionissa koskevan NIS 2 -direktiivin ja kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskevan CER-direktiivin kansallista täytäntöönpanoa täydentäviä säännöksiä pankkitoiminnan ja finanssimarkkinoiden infrastruktuurin osalta. Varsinaiset näiden direktiivien toimeenpanoa koskevat esitykset käsitellään eduskunnassa erikseen.

Hallituksen esityksen keskeisimmät muutosehdotukset koskevat Finanssivalvonnasta annettua lakia. Laissa ehdotetaan säädettävän Finanssivalvonnan toimimisesta DORA-asetuksessa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena sekä NIS 2 -direktiivissä ja CER-direktiivissä tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena pankkitoiminnan ja rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurin osalta.

Finanssivalvonnan tehtävänä olisi edistää finanssimarkkinoilla toimivien kyberturvallisia toimintatapoja sekä edistää finanssimarkkinoiden kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä. Finanssivalvonnan velvollisuudet toimia yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa kyberturvallisuuden edistämiseksi kansallisesti ja EU-tasolla ehdotetaan koottavan uuteen pykälään. Lain hallinnollisia seuraamuksia koskevia säännöksiä täydennettäisiin DORA-asetuksen edellyttämällä tavalla. Asetuksen mukaisten velvoitteiden rikkomisesta voitaisiin pääsääntöisesti määrätä lain mukainen seuraamusmaksu. Lisäksi Finanssivalvonnan yleiset toimivaltuudet ulotettaisiin koskemaan DORA-asetuksen tarkoittamia tieto- ja viestintätekniikan palveluntarjoajia.

Muiden muutettaviksi ehdotettujen lakien osalta DORA-muutosdirektiivi edellyttää, että lakiin lisätään säännökset vaatimuksista hallinnoida verkko- ja tietojärjestelmiä DORA-asetuksen mukaisesti, sekä eräitä muita muutoksia. Lisäksi Teollisen yhteistyön rahasto Oy ja Finnvera Oyj jätettäisiin DORA-asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 17. tammikuuta vuonna 2025.

Arvoisa puhemies! Toivon esityksen saavan myönteisen vastaanoton eduskunnassa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia esittelystä. — Nyt sitten keskusteluun. — Edustaja Autto.

14.12 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Finanssialan häiriönsietokyky, erityisesti kyberturvallisuus finanssialan toiminnan osalta on äärimmäisen tärkeä tema, ja on tietysti hyvä asia, että meillä on siihen yhteistä eurooppalaista sääntelyä, jolla asiantilaa parannetaan. Kiitos ministeri Rydmanille siitä, että Suomessa nyt asiallisesti tämän hallituksen esityksen myötä sitten säädetään omaan lainsäädäntöömme ne toimivallat viranomai-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

sille, tässä tapauksessa Finanssivalvonnalle, jotta tämän DORA-asetuksen mukaiset menettelyt sitten Suomessa pystytään saattamaan voimaan.

Jos, arvoisa rouva puhemies, vähän ajattelempa sitä toimintaympäristöä, johon on ajautettu, että suuri naapurimaamme Venäjä käyttäytyy ja sanoo olevansa vihamielinen meitä kohtaan, tarkoittaen meillä ei vain Suomea vaan tietysti kaikkia meitä läntisiä demokratioita, ja Ukrainassa tämä vihamielisyys toteutuu tietenkin kaikkein kaameimmalla tavalla, konventionaalisen sodan muodossa, mutta erilainen hybridisodankäynti moninaisine vaikuttamisen muotoineen on tullut tietysti valitettavasti meidän kaikkien osaksi ja sitä kohtaamme. Sen vuoksi on todella tärkeää, että kun modernissa yhteiskunnassa finanssialan toiminta on aivan sen yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittinen tehtävä, niin on todella tärkeää, että häiriönsietokyky on sellainen, että minkäänlaiset kyberiskut tai muutkaan vastaavat tilanteet eivät pääse meidän, esimerkiksi eläkkeitten maksua tai yleensä maksutapahtumia tai muita vastaavia, yhteiskunnan sujuvan toiminnan kannalta välttämättömiä tehtäviä vaarantamaan. Näin ollen on tärkeää, että tämä lainsäädäntö saadaan Suomessa riipeästi voimaan ja olemme yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta jatkossa paremmassa asemassa. — Kiitos ministeri Rydmanille tämän hallituksen esityksen esittelemisestä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Eerola.

14.14 Juho Eerola ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys todellakin kyllä saa sitten eduskunnan myötämielisen tuen aivan niin kuin ministeri Rydman tuossa totesi. Ja aivan niin kuin suuren valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Autto kertoi, on todellakin tärkeää, että finanssialan toiminnan häiriönsietokyky varmistetaan tulevaisuudessa juuri tämänkaltaisten ongelmien tähden, mitä on nähty nyt esimerkiksi pahimmillaan juuri Ukrainassa—Venäjä-tilanteessa mutta myös pienemmissä.

Tämä EU:n DORA-asetus on Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta, ja kun asetuksen soveltamisalaan kuuluvat tietysti finanssiyhteisöt, niin ne ovat velvoitettuja noudattamaan tämän asetuksen sääntelyä ilman mitään erillisiä kansallisia täytäntöönpanotoimia. Näihin finanssiyhteisöihin kohdistuvat toiminnalliset ja kaikki taloudellisetkin vaikutukset aiheutuvat siten pääosin suoraan asetuksen sääntelystä. Tässä hallituksen esityksessä nämä ehdotetut säännökset täydentävät EU:n DORA-asetusta erityisesti Finanssivalvonnan tehtävien, toimivaltuuksien ja sitten hallinnollisten seuraamusten määrittämisen osalta.

Viime vuoden marraskuussa meille Kymenlaaksoon tuli iloisia uutisia. Ministeri Rydman myönsi meille AKKE- eli äkillisen rakennemuutoksen tuotantotukea, mikä kohdistuu erityisesti Etelä-Kymenlaaksossa akkuteollisuushankkeisiin, jotka kytkeytyvät toki tähänkin asiaan. Toinen asia, missä ministeri Rydman on ollut erityisen aktiivinen, on se, että Etelä-Kymenlaakson Hamina—Kotka-alue nostettaisiin tähän korkeampaan tukiluokkaan, [Mikko Savola: Niin, Kuusiokuntien kustannuksella! Järjetöntä touhua!] jolloin meidän yritystemme investointikyky saisi paremmat mahdollisuudet. — Nämä asiat eivät, arvoisa puhemies, varsinaisesti mitenkään liity tähän kyseiseen esityslistan asiaan, mutta koska ministeri Rydmania viime aikoina ei olla tarpeeksi mielestäni kiitetty tässä eduskunnan täysistuntosalissa, niin eteläisen Kymenlaakson ainoana kansanedustajana haluan välittää nämä kiitokset näistä meidän alueellemme tärkeistä hankkeista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

14.17 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Finanssialan digitaalisen häiriönsietokyvyn varmistaminen ja vahvistaminen ovat hyvin ajankohtaisia ja tärkeitä tavoitteita. Tässä tosiaan Finanssivalvonnan yleistettävää täydentäviä erityisiä tehtäväalueita ehdotetaan täydennettävän esimerkiksi tehtävillä edistää finanssimarkkinoilla toimivien kyberturvallisia toimintatapoja sekä edistää kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä — äärimmäisen tärkeää, ja hyvä, että näitä nyt Suomessa toimeenpannaan.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä kerrotaan esityksen vaikutuksista ja todetaan, että toimenpiteiden myötä yleisen luottamuksen rahoitusmarkkinoihin voidaan arvioida kasvavan, mikä hyödyttää lopulta kaikkia markkinaosapuolia. Talousvaikutuksista taas todetaan, että niitä saattaa kohdistua myös finanssialan toimijoiden asiakkaisiin, sijoittajiin ja kuluttajiin, ja todetaan, että sääntelystä aiheutuvat taloudelliset vaikutukset voivat olla kertaluontoisia tai jatkuvia. Olisin ministeriltä kysynyt tästä: osaatteko kertoa tarkemmin näistä taloudellisista vaikutuksista esimerkiksi kuluttajiin ja yrityksiin?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Skinnari.

14.18 Ville Skinnari sd: Puhemies! Tässä hankkeessa on paljon hyvää, ja siinä mielessä tietysti on arvokasta puhua digistä ja turvallisuudesta ja kyberistä.

Mutta käytän tässä nyt tilaisuuden hyväksi ja kysyn ministeriltä sitä, miten te näette nyt sen tilanteen ja sen palautteen, mitä tuolta maakunnista ja kentiltä tulee siitä, että asiakkaan tunnistaminen passilla ja henkilökortilla on johtamassa nyt siihen tilanteeseen, että kun kaikilla sitä ei ole — ei tavallisilla kansalaisilla, ei pienyrittäjillä — niin ehkä satoja, ellei tuhansia, tilejä tullaan lopettamaan. Oletteko te keskustellut Finanssivalvonnan kanssa siitä, tai olisiko teillä työkalupakissa esimerkiksi jonkinlainen kampanja, millä ihmiset voisivat kustannustehokkaasti hankkia virallisen henkilötodistuksen, jotta heidän pankkisuhteensa tässä tilanteessa säilyy?

Arvoisa ministeri, toinen asia liittyy kaiken kaikkiaan tähän luottamukseen, mistä kollegatkin puhuivat. On hyvä, että luottamusta tehdään sääntelyllä, mutta luottamuksen kanssa pitää sinänsä olla tarkkana — kun kansainväliset sijoittajat nyt katsovat Suomea — että täällä myös pankkitilien avaaminen ja palvelu ylipäätään toimii. Kuinka kilpailukykyisenä te pidätte Suomea tällä hetkellä esimerkiksi EU:n ulkopuolisille sijoittajille? Onko teille tullut tietoa siitä, että tällainen arvostettu, kunnioitettukaan yritys ei välttämättä saisi pankkitilejään Suomessa jostain syystä auki?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen.

14.20 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Digiturvallisuuteen ja kyberturvallisuuteen liittyvät teemat ovat erittäin tärkeitä, ja on hyvä, että niistä tänään täällä myös puhutaan.

Arvoisa puhemies! Tähän hallituksen esitykseen liittyen lausuntopalautteessa muun muassa Rahoitusvakausvirasto esitti mielipiteenään, että tämän esityksen perusteluissa tulisi kuvata kattavammin esityksen vaikutukset kriisinratkaisuviranomaisiin. Finanssiala ry katsoi myös, että EU:n DORA-asetuksesta finanssialan yrityksille aiheutuvat kustannukset voivat nousta selvästi arvioitua korkeammiksi. Täällä keskustelussa nostettiin esille

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

myös tämä kustannuskehitys niin kuluttajille kuin myös esimerkiksi nyt Finanssiala ry:n nostaman huomion myötä.

Lisäksi Finanssiala piti tärkeänä, että Finanssivalvonnan resurssitarve arvioidaan realistisesti ja sille osoitetaan riittävät resurssit tehtäviensä hoitamista varten. Myös esityksen vaikutusarvioista toivottiin, että niitä myös jatkovalmistelussa täsmennettäisiin. Kysyisin teiltä, arvoisa ministeri: miten vastaatte näihin esimerkiksi Finanssialan esittämiin huoliin liittyen resursseihin ja kustannuksiin? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Enempää puheenvuoroja ei ole, joten ministeri vastaa. Enintään kolme minuuttia.

14.21 Elinkeinoministeri Wille Rydman: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin on ilahduttavaa havaita, että vaikka luonteeltaan varsin teknisluontoisesta lakiesityksestä onkin kyse, siitä huolimatta edustajat ovat selvästikin huolella paperinsa lukeneet ja pohtineet niitä ulottuvuuksia, mitä tähän sääntelyyn liittyy.

Ensimmäinen asia on luonnollisestikin se, että aina on löydettävä jonkinlainen hyvä balanssi sen välillä, missä kulkee turvallisuus ja missä sitten taas joustavasti toteutettavat palvelut ja pankkipalveluiden saatavuus. Tässä toki tietysti on tärkeää, että yhtäältä huolehdimme turvallisuudesta mutta toisaalta myöskin varmistamme, että palvelut ovat kaikille todella saatavilla.

Tässä nousi useampia esimerkkejä esille. Esimerkiksi joissakin tapauksissa on saattanut olla vaikeuksia pankkitilin avaamisessa, ja jossakin tapauksessa on saattanut tulla esiin sen kaltaisia byrokraattisia tekijöitä, että on sitten vaadittu jonkinlainen henkilöllisyyskortti, jollaista ei sitten ole onnistuttu esittämään, mutta tämä on juurikin sen kaltaista kysymyksenasettelua, jossa on löydettävä sääntelyllisesti optimaalinen tasapaino tarkan sääntelyn ja sitten turvallisuustarpeista huolehtimisen kanssa.

On syytä ymmärtää, että tässä on kyse suoraan sovellettavasta EU-oikeudesta, joka sitten nyt tässä tuodaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja siinä mielessä meillä ei juurikaan harkinnanvaraa tässä ole. Toki voisimme aina lähteä siitä, että sääntelisimme vielä enemmän kuin mitä EU-tasolla meiltä edellytetään, mutta tällä hallituksella on ollut vahvasti sen kaltainen lähestymistapa, että emme heikennä suomalaista kilpailukykyä luomalla sen kaltaista sääntelyä, joka menisi ylitse sen, mitä EU-sääntely meiltä edellyttää. Se on ollut myöskin periaate, joka tässä tapauksessa on toimintaamme ohjannut.

Edustaja Aittakumpu otti esille kysymyksen siitä, millaisia kustannuksia tällaisesta mahdollisesti tulee. Sitä me emme varmuudella tiedä. Toki tietysti aina silloin, jos tulee tarkempaa sääntelyä, alan toimijoiden on sitten pohdittava, kuinka helposti tai kustannustehokkaasti se pystytään toteuttamaan, ja jos kustannuksia syntyy, niin sitten se jollakin tavalla tietysti näkyy. Tässä on lähinnä arvioitu, että joitakin kustannuksia saattaa tulla, mutta tiedossani ei ole, että niitä olisi arvioitu sen täsmällisemmin.

Lopuksi haluan vielä osoittaa kiitokseni edustaja Eerolalle, joka puhui hyvin kauniisti siitä työstä, mitä hallituksessa on kaakonkulman puolesta tehty. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 2/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 11/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 11/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja Peltokangas esittelee mietinnön. Olkaapa hyvä.

Keskustelu

14.24 **Mauri Peltokangas ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialueesta annettua lakia, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakia, pelastustoimen järjestämislakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia.

Ehdotuksen mukaan hyvinvointialueiden ja valtion välisiä neuvottelukuntia ja neuvotteluita sekä valtioneuvoston asettamia valtakunnallisia strategisia tavoitteita koskevat säännökset yhtenäistetään ja sääntely siirretään sote-järjestämislaista ja pelastustoimen järjestämislaista hyvinvointialuelakiin. Lisäksi hyvinvointialuelakiin lisätään täsmennetyt säännökset valtiovarainministeriön tehtävistä hyvinvointialueiden ohjauksessa.

Hyvinvointialueet ovat tuoneet esille nykyiseen ministeriöiden erilliseen ohjaukseen perustuvaan ohjausjärjestelmään liittyvän toiminnallisen ja taloudellisen ohjauksen ristiriitaisuuden. Tämä on tullut esiin myös hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa. Ehdotettujen lainmuutosten tarkoituksena on selkeyttää ja yhtenäistää hyvinvointialueiden valtionohjausta sekä selkeyttää ministeriöiden toimivalta- ja tehtäväjakoa. Ehdotuksilla myös vähennetään hallinnollista taakkaa.

Hallintovaliokunta on saanut asiassa perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnot. Perustuslakivaliokunta esittää lausunnossaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä mietinnöstä ilmenevin muutosehdotuksin.

Muutosehdotukset koskevat 1. lakiehdotuksen eli hyvinvointialuelain 11 §:n 1 momentin täsmentämistä valtiovarainministeriön ohjaustehtävän osalta, 12 a §:n täydentämistä niin, että hyvinvointialueiden tehtäviä koskevissa valtakunnallisissa tavoitteissa on sote-järjestämislain 31 §:ssä ja pelastustoimen järjestämislain 15 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön selvitykset sekä mahdolliset muut väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toimintaa ja taloutta koskevat seurantatiedot otettava huomioon finanssipoliittisten tavoitteiden ohella, ja 13 a §:n täsmentämistä muun muassa maininnalla valtiovarainministeriön koordinoivasta roolista hyvinvointialueiden kanssa käytävissä neuvotteluissa.

Lisäksi 1., 2. ja 3. lakiehdotukseen ehdotetaan eräitä teknisluonteisia täsmennyksiä. Valiokunta ehdottaa 4. lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Mietintöön sisältyy kaksi vastalauseita. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten keskusteluun. Edustaja Nurminen.

14.28 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Tänään tosiaan käsittelemme tätä eduskunnasta lähes valmistunutta, enää tätä salityöskentelyä vaille valmista hyvinvointialueiden ohjauslakia. Tätähän on käsitelty perusteellisesti niin perustuslakivaliokunnassa kuin meidän sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, joka antoi tästä lausunnon hallintovaliokunnalle, ja hallintovaliokunnan puheenjohtaja kävi tätä äsken läpi. Sinällään varmasti esityksen tavoite, että yhtenäistetään ohjausta, on kannatettava, ja myös nämä erilaiset toimikunnat, mitä tässä lueteltiin, varmasti selkeyttävät tätä asiaa. Mutta sinällään en kannata tätä lopputulemaa, mihin nyt hallituspuolueet tulivat tässä hyvinvointialueiden ohjauslaissa, ja perustelen sitä ehkä muutamalla seikalla.

Haluan ensin sanoa, että tähän on kokonaisuudessaan hyvin haasteellinen laki, ja toivonkin, että tähän nyt käytetään aikaa ja tiedetään sitten myös näitä perusteita, mihin tämä tulee vaikuttamaan. Täytyy muistaa, että meidän hyvinvointialueet ovat tällä hetkellä ihan kroonisissa ongelmissa. He painivat taloudellisen tilanteen takia, ja on täysin keskeistä, mikä ministeriö ja millä tavalla jatkossa ohjeistaa tätä hyvinvointialueitten ohjelmaa. Tässä tilanteessa erityisesti nämä pykälät ovat äärettömän keskeisiä, kun katsotaan, kenellä on toimivalta päättää mistäkin asioista. Tämä kaikki ehkä problematisoituu nyt tähän 11 §:ään, ja se kuuluu tässä mietinnössä näin: ”Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta ja vastaa hyvinvointialueiden talouden ja hallinnon yleisestä ohjauksesta sekä toiminnan yleisestä ohjauksesta siltä osin kuin sitä ei ole säädetty sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön tai muun ministeriön toimivaltaan kuuluvaksi.” Eli pykälä kuuluu näin. Valtiovarainministeriö vastaa hyvinvointialueiden toiminnasta, taloudesta ja yleisestä hallinnon ohjauksesta jatkossa. Tässä meidän valiokunnan kuulemisen perusteella tämä hyvinvointialueitten ohjaus siirtyy käytännössä sosiaali- ja terveysministeriöltä valtiovarainministeriölle, ja lausuntopalautteessa hyvin pitkälti tuotiin esille sitä problematiikkaa, että näissä pykälissä nämä finanssipoliittiset tavoitteet nousevat ihmisten perusoikeuksien yli. Tämä on ehkä se kamppailu, mitä tässä pykälässä on käyty, että kun valtiovarainministeriö jatkossa vastaa ohjauksesta ja he katsovat tätä talouden kuvaa ja tekevät ohjausta sen perusteella, niin onko se se määrittävä tekijä vai tulisiko sen olla ennemmin ihmisten oikeus saada niitä peruspalveluita eikä niiden finanssipoliittisten tavoitteiden. Tässä on nyt haluttu ottaa poliittinen ohjeistus siihen, että hyvinvointialueita ohjataan valtiovarainministeriöstä käsin jatkossa.

Tässä ensinnäkin tämä 11 § on problemaattinen muutamasta näkökulmasta:

Ensinnäkin, mitä on yleinen ohjaus? Sitä ei pystytty määrittämään, mitä yleinen ohjaus tarkoittaa, kun tässä pykälässä säädetään se valtiovarainministeriölle.

Toisaalta täällä myös sanotaan, että valtiovarainministeriö päättää hyvinvointialueiden hallinnosta. Mitä tämä ”hallinto” sitten tarkoittaa? Meidän sosiaali- ja terveysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan hyvinvointialueiden hallinto pitää sisällään poliittisten toimielinten hallinnon lisäksi paljon erilaisia ja eritasoisia toimintoja, kuten sairaaloiden ja toimintayksiköiden hallinto, vastaavan lääkärin toimivalta, yhteistyöalueiden toiminta ja työnjako, yhteistyösopimukset, ensihoitokeskukset sekä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon hallintopäätökset ja muuta. Eli tämä hallinto-sana, eli mitä nyt valtiovarainministeriö

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

jatkossa päättää, on hyvin laaja ja epäselvä. Tämän johdosta myös sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja myös valiokuntaneuvosten laatimassa pohjassa hallintovaliokunnalle oli näitä erilaisia muutosesityksiä, joilla täsmennettäisiin näitä sanamuotoja niin, että tämä ei olisi epäselvää ja tämä valtiovarainministeriön rooli myös näissä asioissa ei olisi niin halitseva suhteessa sosiaali- ja terveysministeriöön.

Myös nämä finanssipoliittiset tavoitteet suhteessa perusoikeuksiin oli asia, josta me kävimme hyvin paljon keskustelua, ja tässä esityksessä nämä finanssipoliittiset tavoitteet ovat ohjauksessa ensisijaisia, eivätkä perusoikeudet. Olisimme halunneet, että tässä lakipykälässä ei sanota, että perusoikeuksien turvaamisen huomioon ottaminen on riittävää, vaan olisi pitänyt kirjoittaa lakiin, että perusoikeuksien turvaamisen finanssipoliittisten tavoitteiden rinnalla on oltava velvoittavaa, että nämä ihmisten oikeudet palveluun rinnastetaan vahvemmasi. Nimittäin tässä esityksessä, kun tätä lakia tulkitaan ja katsotaan, meidän huolestuttaa se, että ohjauksessa ensisijaisia ovat finanssipoliittiset tavoitteet ja toissijaisia ovat ihmisten perusoikeudet ja oikeudet palveluihin. Olen vain, arvoisa puhemies, huolestunut siitä, että kun me julkisuudessa katsotaan tätä keskustelua, niin valtiovarainministeriö jatkuvasti ottaa kantaa, mistä hyvinvointialueitten tulisi leikata — hoitotakuu, henkilöstömitoitus ja muita keskeisiä meidän sosiaali- ja perusterveydenhuollon palveluita parantavia asioita. Kuinka paljon te haluatte antaa valtiovarainministeriölle jatkossa ihan lainsäädännöllä ohjauksessa toimivaltaa sinne toimintaan, hallintoon ja yleiseen ohjaukseen? Tällä esityksellä me ihan perustavanlaatuisesti muutamme tämän sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksen roolia sosiaali- ja terveysministeriöstä kohti valtiovarainministeriötä ja korostamme finanssipoliittisten tavoitteiden ensisijaisuutta suhteessa ihmisten perusoikeuksiin ja oikeuteen saada palveluita.

Arvoisa puhemies! Aika on loppu. Tämä on hyvin monimutkainen esitys, ja halusin vähän kuvata, [Puhemies koputtaa] minkätyyppistä asiaa tämä nyt tulee edistämään, mikäli tämä lakiesitys ja nämä pykälät hyväksytään tällaisinaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

14.35 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi on osin haasteellinen. Hallintovaliokunnan sosiaalidemokraatit ja vasemmistoliiton jäsenet toteavat vastalauseessaan seuraavaa: ”Esityksen tavoitteena on selkeyttää valtiovarainministeriön tehtäviä ja roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa sekä varmistaa, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa. On todettava, että ihmisille tärkeiden peruspalvelujen alistaminen talous- ja finanssipoliittisille tavoitteille vaarantaa kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen.”

Arvoisa puhemies! Arvostamani pitkäaikainen kansanedustaja, valtiopäiväneuvos Rajamäki on tehnyt kantelun oikeuskanslerille koskien kansalaisten turvallisuuteen ja terveyspalvelujen turvaamiseen liittyvien perusoikeuksien vaarantumista. Rajamäki toteaa kantelussaan vahvasti muun muassa seuraavasti: ”Hallituksen esitys 2/2024 vahvistaa valtiovarainministeriön päätösvaltaa hyvinvointialueiden ohjauksessa heikentäen samalla alueellista ja kunnallista kansanvaltaa alueellisen sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeiden ja ihmisten arjen turvallisuuden huomioon ottamista. Pyydän oikeuskanslerin näkemystä siitä, mikä on kunnan oikeus ottaa itselleen asukkaittensa kannalta tärkeitä sosiaali- ja tervey-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

denhuollon tehtäviä tilanteessa, jossa perustuslain takaamat oikeudet riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin eivät toteudu. Hallituksen ajamat heikennykset alueiden perusterveydenhuollon ja myös kiireellisen avun palveluihin rikkovat törkeästi yhdenvertaisuuden toteutumista.”

Arvoisa puhemies! Täten hallintovaliokunnan mietintöön tehty sosiaalidemokraattien ja vasemmistoliiton edustajien hylkyvastalause on aikanaan erittäin kannatettava. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viljanen.

14.37 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Vuosien ajan jokaisen eduskuntapuolueen suunnalta todettiin, että vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä suomalaisille pitää saada leveämmille hartioille. Kuten kaikki tiedämme, toimivaa mallia etsittiin ja yritettiin pitkään, kunnes viime vaalikaudella löytyi malli, jolle löytyi enemmistö, ja uudistus saatiin liikkeelle.

Sote-hallintomalli ei ole täydellinen, mutta hallituksen nyt esittämiä muutoksia hallintomalliin ja niihin liittyviä ongelmia kuvattiin tyhjentävästi tähän esitykseen valiokunnassa jätetyssä keskustan vastalauseessa: ”Perustuslain nojalla valtiovallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Niiden järjestämisessä tarvitaan substanssi-osaamista, joka on sosiaali- ja terveysministeriössä. Hyvinvointialueet vastaavat myös pelastustoimen järjestämisestä, jossa asiantuntijuus on sisäministeriöllä. Valtiovarainministeriön tehtävänä taas on muun muassa tehdä esityksiä hyvinvointialueiden rahoituksesta ja rahoitusjärjestelmästä, joista lopulta päättää eduskunta.”

Arvoisa puhemies! Keskusta ei kannata hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittamisen säätämistä valtiovarainministeriön tehtäväksi. Se veisi sote- ja pelastustoimen uudistuksia väärään suuntaan heikentäen alueellista päätösvaltaa sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden vaikuttavuuden kehittämistä. Vetoamme hallitukseen, että se jatkuvien rahoitusleikkausten, hallinnollisen vallan uudelleen jakamisen ja palveluverkoston alasajamisen sijasta alkaisi viimein keskittyä ihmisten tarvitsemien palveluiden kehittämiseen, terveyden edistämiseen ja hyvinvointialueiden tukemiseen uudistamistyössä.

Arvoisa puhemies! Ei ole kauan siitä, kun eduskuntapuolueissa nähtiin kattavasti sosiaali- ja terveyspalveluiden turvaamisen heikoimpana lenkinä perustason palvelut ja niiden äärelle pääseminen. Vielä aluevaalien alla kaikki puolueet korostivat perustason palveluiden vahvistamista ja tarvittavan ajan antamista hyvinvointialueille, jotta ne voivat ottaa käyttöönsä niin sanotut parhaat käytänteet ja ehtivät vahvistamaan ja kehittämään palvelupolkujaan sujuvammiksi. Kantava ajatus oli perustason vahvistamisella sujuvoittaa ja nopeuttaa palveluiden saamista ja ihmisten tervehtymistä ja näin hillitä merkittävästi kustannusten kasvua ja saada tätä kautta talous tasapainoon. Hyvinvointialueet ovat nyt työssä aloittaneet, ja nykyinen hallitus on leikannut ja on leikkaamassa merkittävästi hyvinvointialueille suunniteltua rahoitusta. Alueet ovat taloudellisessa ahdingossa, eikä hallitus ole myöntänyt joustoa alueille talouden tasapainottamiselta vaadittavassa nopeudessa. Tässä tilanteessa monilla alueilla on ajaututtu tekemään paniikkisäästöinä todella rajuja palveluiden keskittämisiä eli käytännössä katsoen heikennetty lähipalveluita ja toimittu siten täysin toisin kuin mitä uudistuksella tavoiteltiin ja mitä kaikki puolueet vielä vaalien alla ääneen totesivat.

Arvoisa puhemies! Hallitus on toisella kädellä ajamassa hyvinvointialueet taloudelliseen umpikujaan ja toisella kädellä viemässä alueilta aikaa ja valtaa niitä kohtaaviin haas-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

teisiin vastaamisessa. Tämä valtiovarainministeriön vallan kasvattaminen hyvinvointialueiden ohjaamisessa alleviivaa nykyisen hallituksen linjaa. Siinä hallitus keskittyy valtiontalouden euroihin, ja ihmiset ja palvelut jäävät täysin sivurooliin. Tätä linjaa keskusta ei kannata.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu.

14.42 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä tosiaan on käytännössä kyse sosiaali- ja terveystalouden ohjaustoimivallan siirrosta valtiovarainministeriölle, ja keskusta ei, kuten todettu, kannata tätä esitystä.

Tällainen hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittaminen kokonaan valtiovarainministeriön tehtäväksi on monessa mielessä ongelmallinen, koska se ensinnäkin heikentää alueellista valtaa eli alueiden mahdollisuutta päättää palveluiden järjestämisestä, toiseksi lisää johtamisen epäselvyyttä ja kolmanneksi heikentää sosiaali- ja terveystalouden vaikuttavuuden kehittämistä eri tavoin. Tällaisina nämä hallituksen esittämät lakimuutokset kaventaisivat hyvinvointialueiden päätösvaltaa ja lisäksi väärällä tavalla valtiovarainministeriön valtaa sosiaali- ja terveystalouden kohdalla. Ja asia on näin, että päätöksentekoon tulee olla aina mahdollisimman lähellä ihmistä, kansaa, ja siksi tämä toimivallan siirto ei ole hyvä asia.

Arvoisa rouva puhemies! Alueille pitäisi nyt antaa ennen kaikkea lisää aikaa ja työrauhaa, jotta ne voisivat tasapainottaa talouttaan vuoden 27 loppuun asti. Alueet tarvitsevat aidon mahdollisuuden, jota hallitus ei nyt ole antamassa, tehdä paikallisia ratkaisuja toimivien sosiaali- ja terveystalouden järjestämiseen. Hyvinvointialueiden ohjaamisen tulee jatkossakin perustua laadukkaiden palveluiden turvaamiseen, eikä alueiden toimintaa voida siksi ohjata näin talouspolitiikkajohtoisesti kuin hallitus esittää.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola.

14.43 Mari Kaunistola kok: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotettujen lakien osaltahan kyse on siis roolin selkeyttämisestä ja ohjauksen yhtenäistämisestä. Ohjauksessa onkin välttämätöntä ottaa huomioon myös valtion taloudellinen tilanne. On tärkeää pitää mielessä yleinen talouden kuva, kuten eilen saimme kuulla. Julkisen talouden tasapaino riippuu merkittävässä määrin myös kuntien ja hyvinvointialueiden kyvystä sopeuttaa ja rakentaa uutta talouttaan ja tilannettaan.

Hyvinvointialueet ovat itse tuoneet esille nykyiseen, ministeriöiden erilliseen ohjaukseen perustuvaan ohjausjärjestelmään liittyvän toiminnallisen ja taloudellisen ohjauksen ristiriitaisuuden. Tämä on tullut esiin myös hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa. Hyvinvointialueen hallintoa ja toimintaa koskevien päätösten kustannuksilla on yhteys valtiovarainministeriön talouden ohjaukseen. Hallinnon ohjaus ja talouden ohjaus liittyvätkin kiinteästi toisiinsa sekä toiminnan ohjaukseen, minkä vuoksi ohjausta on tarpeen koordinoida valtioneuvoston sisäisesti. Hallintovaliokunnan saamassa ministeriöiden yhteisessä lisäselvityksessä todetaankin, että valtiovarainministeriön ohjaustoimivalta, joka kohdistuu hallintoon, on luonteeltaan yleistä eli niin sanottua informaatio-ohjausta. Kysymys on siis mitä enimmäisessä määrin tiedon välittämisestä. Huoli siitä, että valtiovarainministeriön ohjausrooli tarkoittaisi, että kaikessa toimitaan vain talous edellä — näin ei ehkä voida kokonaisuutena tulkita.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Esityksen mukaan myös hyvinvointialueiden ja valtion välisiä neuvottelukuntia ja neuvotteluita sekä valtioneuvoston asettamia valtakunnallisia strategisia tavoitteita koskevat säännökset yhtenäistettäisiin. Neuvottelukuntien määrää ehdotetaan vähennettäväksi kolmesta yhteen. Ehdotuksen mukaan valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö neuvottelevatkin vuosittain hyvinvointialueen kanssa hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien tehtävien toteuttamisesta ja hyvinvointialueen taloudenhoidosta. Toiminnan ja talouden tarkastelun ja talouden ohjauksen vahvistamiseksi neuvottelujen ehdotetaan koskevan jatkossa myös hyvinvointialueiden taloudenhoitoa. Tarkoituksena on mahdollistaa joustava ja tarkoituksenmukainen tapa neuvottelujen käymiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Hallintovaliokunta piti tärkeänä, että kynnystä yksittäisen hyvinvointialueen kanssa käytäville neuvotteluille ei nosteta liian korkeaksi ainakaan hyvinvointialueiden toiminnan ensimmäisinä vuosina. Neuvottelut olisikin tarkoituksenmukaisinta toteuttaa hyvinvointialuekohtaisesti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kallio.

14.46 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Usea lausunnonantaja pitää hyvinvointialueiden ohjauksen selkeyttämistä tarpeellisena ja kannatettavana. Yhtä lailla merkittävä osa lausunnonantajista tuo esille, että vallan siirtäminen valtiovarainministeriölle uhkaa johtaa siihen, että taloudelliset tavoitteet menevät kaikkien muiden tavoitteiden yli hyvinvointialueiden ohjauksessa. Tämän myötä epätasapaino substanssilainsäädännön ja budjettilainsäädännön välillä korostuu entisestään. Selkosuomeksi tämä tarkoittaa sitä, että ihmisten tarvitsemat sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut jäävät toissijaisiksi suhteessa valtiovarainministeriön kirjanpilotavoitteille.

On välttämätöntä, että toiminnan järjestäminen hyvinvointialueilla pystytään tekemään niin, että taloudellisten ja sisällöllisten tavoitteiden ja lainsäädännön välinen yhteensovittaminen on aidosti mahdollista. Tällä hetkellä hyvinvointialueet joutuvat ministeriöiden asettamien ristiriitaisten vaatimusten takia rikkomaan joko finanssipolitiikan tai palveluiden järjestämisen raameja tai peräti perustuslakia.

Arvoisa puhemies! Kaikessa valtion harjoittamassa ohjauksessa pitää muistaa, missä todellisuudessa ohjauksen kohteena olevat toimijat elävät. Hallituksen toimet eivät voi olla irrallaan reaali maailmasta. Tämän vuoksi hyvinvointialueille asetetuissa tavoitteissa on otettava huomioon sekä sote- että pelastustoimialojen erityispiirteet. Tavoitteiden tulee olla sellaisia, että niiden pohjalta hyvinvointialueita voidaan johtaa määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti. Selkosuomeksi tämäkin: hyvinvointialueille osoitettujen tavoitteiden ja niille annettavien resurssien tulee olla oikeassa suhteessa toisiinsa. Pelkällä valtiovarainministeriön kirjanpitologiikalla ei tätä tasapainoa löydy. Tämä politiikka ei voi elää irrallaan hyvinvointialueilta vaadittavasta normien ja säädösten täyttämismuutoksen velvollisuudesta.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksestä annetuissa lausunnoissa tuodaan esille, että päällekkäisten neuvottelukuntien ja työryhmien yhdistäminen tehostaa yhteistyötä. Niissä tuodaan esille kuitenkin myös erittäin voimakkaasti se, että hyvinvointialueneuvottelukunta ei voi olla ainoa yhteistyöfoorumi valtion ja hyvinvointialueiden välillä. On välttämätöntä, että hyvinvointialueita koskevien lainsäädäntöhankkeiden valmistelussa on tiiviisti mukana virallisina edustajina hyvinvointialueiden edustajia. Koska neuvottelukunnan linjauksilla on merkittävä vaikutus valtakunnan tärkeimpiin aluepoliittisiin kysymyksiin, ku-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

ten maakuntien elinvoimaan ja Suomen kokonaisturvallisuuteen, tulee myös tämä huomioida neuvottelukunnan kokoonpanossa. Selkosuomeksi tämäkin: jokaiselta hyvinvointialueelta tulee olla hyvinvointialuejohtaja ja pelastusjohtaja neuvottelukunnan jäseninä.

Arvoisa puhemies! Tässä joitain kutakuinkin suoria lainauksia lausunnoista: ”Hyvinvointialuelainsäädännössä on määrätty alueille kertyneen alijäämän kattamisvelvollisuus vuoden 2026 loppuun mennessä sekä tiukat arviointimenettelyn kriteerit. Johtuen vuonna 2023 syntyvistä merkittävistä alijäämistä alijäämän kattamisvelvoitetta tulee jatkaa kahdesta kolmeen vuodelle. Tarveperusteisella valtionrahoituksella alueilla ei ole mahdollisuuksia kattaa merkittäviä kumulatiivisia alijäämiä. Myös alijäämän kattamisvelvollisuus ja arvioinnin kriteerit tulee arvioida uudelleen nykytilanteeseen suhteutettuna.”

Arvoisa puhemies! Viime viikolla ministeriaitiosta Orpon—Purran hallitus nimettiin kumipyörähallitukseksi. Silloin ensimmäisenä itselleni tuli mieleen laulu ”Mikki Hiiren autosta on kumi puhjennut.” Laulun paikka-aineen kaikki varmaan muistavat.

Kun katsoo Purran—Orpon hallituksen kuluneen vuoden tekemisiä, on nähtävissä yksi selkeä ja johdonmukainen linja sen toiminnassa: valta halutaan siirtää valtiovarainministeriöön. Tämä tarkoittaa samalla, että muiden ministeriöiden ja ministereiden valta niiden vastualueille kuuluvissa substanssiasioissa murenee päivä päivältä. Valtiovarainministeristä on tulossa ja osin jo tullut hallituksessa ylintä valtaa käyttävä ylipäällikkö. Kumipyörähallitusta paremmin Purran hallitusta kuvaa nimi kumileimasinhallitus: muut ministerit tekevät niin kuin ministeri Purra sanoo.

Arvoisa rouva puhemies! Perheessämme on syöpää sairastava poika. Hänellä todettiin luusyöpä kahdeksanvuotiaana. Lukiossa syöpä uusi kahdesti, mutta onneksi kaikki meni hyvin ja poika opiskelee unelmiensa ammattiin. Puhtaita papereita tästä syövästä ei saa koskaan. Mikäli tuolloin suomalaista terveydenhuoltoa olisi johdettu kirjanpitäjien toimesta, mihin suuntaan nykyinen hallitus on sitä ajamassa, en tiedä, olisiko tilanne hänen osaltaan yhtä hyvä. Todennäköisesti ei. — Kiitos. [Aki Lindén: Siitäkin on konkreettisia oikeuden päätöksiä, että sairaus pitää hoitaa eikä raha ratkaise!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Laiho.

14.51 Mia Laiho kok: Arvoisa rouva puhemies! Käsitlemme niin sanottua hyvinvointialueiden ohjauslakia, jossa yhtenäistetään hyvinvointialueiden valtionohjausta, selkeytetään valtiovarainministeriön roolia ohjauksessa ja varmistetaan, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa. Kestävä talous on myös hyvinvointipalvelujen järjestämisen turvaamisen perusjalka. Ilman kestävää taloutta meillä ei ole myöskään hyvinvointipalveluja. Nämä liittyvät oleellisella tavalla toisiinsa, ja sen takia tämä on myös järkevää näin tehdä.

Vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi hyvinvointialueille vuoden 23 alusta. Hyvinvointialueet ovat tuoneet esille, että tarvitaan parempaa ohjausta heidän toimintansa tueksi, ja asiantuntijakuulemisessa on tämä tarve noussut hyvin esille. Suurin osa hyvinvointialueista kannattaa esitystä, pitää sitä myönteisenä asiana ja välttämättömänäkin, jotta saadaan ohjausta heidän tueksensa.

Täällä on keskustelussa noussut esille hyvinvointialueiden itsehallinnollinen asema. Perustuslakivaliokunta arvioi tätä esitystä, ja heidän mukaansa ehdotetut ohjaus- ja valvonta-toimivaltaa koskevat muutosehdotukset eivät olennaisesti muuta hyvinvointialueiden itsehallinnollista asemaa. Muutoksilla ei myöskään perustuslakivaliokunnan mukaan ole väli-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

töntä vaikutusta hyvinvointialueiden itsehallinnon perusteisiin kuuluvan lakisäätöisen rahoitusperiaatteen toteutumiseen.

Hyvinvointialuelain 11 §:ssä säädetään hyvinvointialueiden seurannasta, ohjauksesta ja laillisuusvalvonnasta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi täsmennetyt säännökset valtiovarainministeriön tehtävistä hyvinvointialueiden ohjauksessa. Hallituksen esityksen mukaan VM seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta, vastaa hyvinvointialueiden talouden ja toiminnan yleisestä ohjauksesta, sovittaa yhteen valtioneuvostossa tehtävää hyvinvointialueiden ohjausta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön valmistelussa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta painotti, että ministeriöiden hyvinvointialueisiin kohdistamista ohjaustoimista tulee säätää selvästi laissa siten, ettei ministeriöiden ohjaustoimivallan rajoista ja keskinäissuhteista vallitse epäselvyyttä tai tulkinnanvaraisuutta. [Krista Kiuru: Nyt vallitsee!] Hallintovaliokunta totesi, että esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa voimassa olevaa ministeriöiden välistä toimivaltajakoa eikä yleistä ohjaustoimivaltaa, ja tämä myös sosiaali- ja terveysvaliokunnassa todettiin ja tämä hyvin kuultiin asiantuntija-kuulemisessa.

Sote-järjestämislain 21 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat jatkossakin sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa valtakunnallisesta sosiaali- ja terveystaloudesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta hyvinvointialueiden toiminnan ohjauksessa, ja vastaavasti pelastustoimen järjestämislain mukaan sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo yleisesti pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa valiokunnassa totesimme, että valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat vastineessaan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle ehdottaneet valtiovarainministeriön yleistä ohjaustoimivaltaa koskevaa 11 §:n 1 momenttia täsmennettäisiin koskemaan hyvinvointialueiden talouden ja hallinnon yleistä ohjausta sekä toiminnan yleistä ohjausta siltä osin kuin sitä ei ole säädetty sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön tai muun ministeriön toimivaltaan kuuluvaksi. Tämä muutos huomioitiinkin hyvin valiokunnan käsittelyssä.

Hallintovaliokunnan saamassa ministeriöiden lisäselvityksessä todettiin, että valtiovarainministeriön ohjaustoimivalta, joka kohdistuu hallintoon, on luonteeltaan yleistä eli niin sanottua informaatio-ohjausta. Kysymys on siis tiedon välittämisestä ja ministeriön vastuulle kuuluvan sääntelyn mahdollisista tulkintaohjeista ja suosituksista, jotka eivät sido hyvinvointialuetta. Päätösvalta hyvinvointialueen hallinnon järjestämisestä on itsehallinnollisella hyvinvointialueella itsellään, ja yleisen ohjaustoimivallan nojalla ei voida antaa määräyksiä eikä puuttua yksittäisiin päätöksiin.

Arvoisa puhemies! Tähän lisään vielä, että yhteisessä lisäselvityksessä ministeriöistä katsottiin, että valtiovarainministeriön hallinnon ohjaukseen eivät kuulu asiat, jotka ovat sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen toimialan substanssi-ohjauksen piiriin kuuluvia. Eli esimerkiksi palveluverkkoa tai henkilöstön resursointia koskevat asiat eivät kuulu valtiovarainministeriön ohjauksen piiriin, vaan ne ovat substanssiin liittyviä asioita ja kuuluvat siten sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön yleiseen ohjaustoimivaltaan. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueita ja hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksia koskevat asiat kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Arvoisa puhemies! Totean tässä, että huolelle siitä, että tässä jotenkin valtaa valuisi valtiovarainministeriölle liikaa, ei mielestäni ole pohjaa. Tärkeätä on, että tehdään hyvässä yhteistyössä ministeriöiden toimivallat ylittäen, ja tässä yritetään vaan nyt saada raamiin sitä yleistä ohjausta. Tarvitsemme yhteistyötä yli ministeriörajojen, tarvitsemme yhteistyötä yli hyvinvointialueiden sekä hyvinvointialueiden sisällä, jotta me saadaan tähän maahan mahdollisimman yhdenvertaiset ja tasavertaiset sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastuspalvelut. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Mennään puhujalistaan. Edustaja Sarkkinen. — Siellä tulee teille vastauspuheenvuorojen mahdollisuus sitten myöhemmin.

14.58 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Lakimuutoksen tavoitteena on yhtenäistää ja selkeyttää hyvinvointialueiden valtionohjausta. Lisäksi esityksen tavoitteena on selkeyttää valtiovarainministeriön tehtäviä ja roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa sekä varmistaa, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa.

Muutokseen sisältyy ilmeinen riski, että ihmisille elintärkeiden sosiaali- ja terveyspalveluiden alistaminen talous- ja finanssipoliittisille tavoitteille tulee vaarantamaan kansalaisten perusoikeuksien toteutumista. Asiantuntijakuulemisten aikana on esitetty laajasti kritiikkiä siitä, että hallituksen esityksessä korostuvat taloudelliset näkökohdat siten, että perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalveluiden varmistaminen sekä hyvinvointialueiden kaikessa toiminnassa keskeiset sosiaali- ja terveystieteelliset tavoitteet jäävät valtakunnallisessa ohjauksessa alisteisiksi taloudellisille tavoitteille. On kuitenkin niin, että perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaiset perusoikeuksina turvatut sosiaali- ja terveyspalvelut ovat ensisijaisia suhteessa finanssipoliittisiin tavoitteisiin. Nyt tämä esitys osaltaan hämärtää tätä tärkeää peruslähtökohtaa, mikä siten puoltaa esityksen hylkäämistä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

15.00 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä tavoitteena on yhtenäistää ja selkeyttää hyvinvointialueiden valtionohjausta, jotta voidaan varmistaa yhdenvertaisten ja laadukkaiden palvelujen toteutuminen hyvinvointialueilla sekä hillitää kustannusten nousua ja edistää kustannusvaikuttavuutta. On aivan alkuun syytä todeta, että alkuperäiset tavoitteet tässä esityksessä ovat sangen kannatettavia, mutta hallintovaliokunnan ja myös lausunnon tästä esityksestä antaneen sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyn aikana epäselväksi jäi, miten nyt esitetyillä lainsäädäntömuutoksilla näihin tavoitteisiin päästään todellisuudessa. Esityksen tavoitteena on myös selkeyttää valtiovarainministeriön tehtäviä ja roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa sekä varmistaa, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa.

Valiokuntakäsittelyn perusteella on todettava, että ihmisille tärkeiden peruspalvelujen alistaminen näin voimakkaasti talous- ja finanssipoliittisille tavoitteille nyt esitetyllä tavalla uhkaa pahimmillaan vaarantaa kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen. Tätä huolta esityksestä ei ole onnistuttu hälventämään riittävästi valiokuntakäsittelyn aikana. Sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan että hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on esitetty

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

laajasti kritiikkiä siitä, että esityksessä korostuvat liikaa finanssipoliittiset tavoitteet sekä muut taloudelliset näkökohdat siten, että perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen varmistaminen sekä hyvinvointialueiden kaikessa toiminnassa keskeiset sosiaali- ja terveystaloudelliset tavoitteet jäävät valtakunnallisessa ohjauksessa näille alisteisiksi. Tämä on se suurin ongelma tämän hallituksen esityksen ytimessä.

Arvoisa puhemies! Me sosiaalidemokraatit pidämme välttämättömänä perustuslain 19 §:n 3 momentissa perusoikeuksina turvattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen varmistamiseksi, että laista kävisi selkeästi ilmi perusoikeuksien turvaamisen ensisijaisuus suhteessa finanssipoliittisiin tavoitteisiin eikä aivan toisinpäin.

Esityksessä ovat myös muita merkittäviä ongelmakohtia, joista nostan vain yhden tässä yhteydessä esiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet ovat keskeinen osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen strategista ohjausta. Nyt kuitenkin hallituksen esityksessä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen valtakunnallisten tavoitteiden määrittely ei enää perustuisi voimassa olevan sote-järjestämislain 31 §:ssä edellytettynä sosiaali- ja terveysministeriön selvitykseen sekä mahdollisiin muihin väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja taloutta koskeviin seurantatietoihin. Tämä on merkittävä muutos, jota ei voi ohittaa olankohautuksella. Esityksessä ehdotettu sääntely ei estäisi mainitun selvityksen ja seurantatietojen huomioon ottamista, mutta niiden huomioon ottamiseen velvoittavan säännöksen poistaminen laista voisi merkittäväällä tavalla rajoittaa näiden palvelujen tavoitteiden määrittelyssä lakisääteisesti huomioon otettavaa tietopohjaa. Myös tällä ehdotetulla sääntelyllä olisi merkittäviä vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiseen ja turvaamiseen. Olisikin perusteltua, että myös jatkossa valtakunnallisten tavoitteiden tulisi perustua näihin selvityksiin.

Arvoisa puhemies! Muun muassa edellä mainituista syistä sosiaalidemokraatit ovat hallintovaliokunnassa jättämässään vastalauseessa esittäneet nyt käsittelyssä olevien lakiesitysten hylkäämistä. Tulemme tekemään esityksen aikana tämän hallituksen esityksen toisessa käsittelyssä. Pelkään pahoin, että joudumme näihin lakipykäliin vielä tulevaisuudessa palaamaan, jos ne näin epäselvinä ja puutteellisina täällä eduskunnassa säädetään. Se ei ole hyvinvointialueiden etu, eikä se ole näiden hyvin tärkeiden palveluiden eikä niitä käyttävien ihmisten etu. Lainsäädännön pitäisi olla kunnossa kerralla hyvin säädettyinä ja huolellisesti tehtynä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Valtola.

15.05 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Sote-uudistus on ollut valtava muutos tapaan, jolla järjestämme Suomessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Aiemmin sote-palveluiden tuotannosta vastasivat kunnat 300 toimijan verkostolla, kun nyt parikymmentä hyvinvointialuetta huolehtivat meidän tärkeimmistä palveluistamme.

Myös rahoitus on muuttunut. Rahoitus ja raamit tulevat valtiolta, ja olemmekin nyt ensimmäistä kertaa tilanteessa, jossa näemme koko meidän sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmämme kulut selkeästi ja avoimesti ja yhdestä tilikirjasta.

Hyvinvointialueet ovat nyt olleet toiminnassa reilun vuoden, ja alku on ollut toiminnallisesti hyvä, vaikka muutos on ollut valtava. On ollut ilahduttavaa nähdä, miten alueet ovat lähteneet kehittämään toimintaansa. Paljon on kuitenkin vielä tehtävää. Palvelut ovat pääasiassa parantuneet, tosin alueellisia eroja on runsaasti. Suurimmat haasteet löytyvät ra-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

hoituksen riittävyyden, toimintojen nopean uudistamistarpeen ja henkilöstön saatavuuden osalta.

Hyvinvointialueet vaativat tietysti ohjaamista niin toiminnan kuin taloudenkin osalta, vaikka alueilla on hyvin laaja autonomia ja päätäntävalta omista asioistaan. Ehdotettujen lainmuutosten tarkoituksena on selkeyttää ja yhtenäistää hyvinvointialueiden valtionohjausta sekä selkeyttää ministeriöiden toimivaltaa ja tehtäväjakoja. Ehdotuksilla myös vähennetään hallinnollista taakkaa sekä valtion että hyvinvointialueiden päässä.

Esityksestä ovat perustuslakivaliokunta ja sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta antaneet lausuntonsa hallintovaliokunnalle, joka on mietinnössään esittänyt täsmennyksiä esitykseen tehtävänjaon selkeyttämiseksi, ja onnistunut siinä mielestäni erittäin hyvin.

Miksi tämä on tärkeää? Kansalaisilla on perustuslaillinen oikeus saada riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Valtionohjauksessa on siten pyrittävä osaltaan varmistamaan, että itsehallinnollisilla hyvinvointialueilla on kyky varmistaa hyvinvointialueen asukkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertainen toteutuminen koko maassa. Toisaalta nyt alueiden rahoitus tulee yhdestä lähteestä, valtiolta, mikä tuo näkyvämmäksi ja tärkeämmäksi rahoituksen riittävyyden ja valtion taloudellisen kantokyvyn. Aiemmin kunnat toiminnan maksajina puskuroivat voimakkaasti sosiaali- ja terveydenhuollon nousevia kustannuksia. Monessa kunnassa jouduttiin veroprosenttia nostamaan, otettiin velkaa ja tehtiin voimakkaitakin säästöjä muissa toiminnoissa, jotta nousevat sosiaali- ja terveydenhuollon kulut saatiin katettua. Nyt siis ensimmäistä kertaa näemme tilanteen kokonaisuuden selkeästi.

Tämä muutos yhdessä työvoimapulan ja vanhenevan väestön kanssa nostaa rimaa myös substanssi-ohjauksen osalta. On entistä tärkeämpää, että sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä valmisteltaessa huomioidaan nämä asiat tarkasti, koska enää mahdolliset virheet tai väärät arviot eivät häviä 300 kunnan tilikirjoihin, vaan näkyvät selkeästi 21 hyvinvointialueen rahoituksessa ja resursseissa sekä valtion budjetissa. Tämä lakiesitys selkeyttää ja terävöittää alueiden ohjausta turvaten kansalaisten perusoikeudet.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly. [Aki Lindén: Hyvä puheenvuoro oli sote-uudistuksen puolesta! Miksi kokoomus jatkuvasti kritisoi ”teidän tekemää” sote-uudistusta? Tuossahan oli johdonmukaisesti perusteltu, kuinka hyvä uudistus tehtiin!] — Kannattaa tulla tänne puhumaan, niin...

15.09 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! On sinänsä hyvä, että yhtenäistetään ohjausta ja selkeytetään valtionohjausta hyvinvointialueitten suuntaan, jos sen tarkoituksena on järjestää yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut ja hillitä kustannusten nousua, mutta tämä lakiesitys antaa nyt VM:lle työkaluja todella paljon ja tekee siitä ohjauksesta täysin VM-vetoista. STM:n laadullinen ja terveystieteiden poliittinen ohjaus jää selvästi tässä taka-alalle ja voi sanoa, että jollain tavalla lapsipuolen asemaan. Mielestäni tässä unohtuu koko ajan se, että nyt jo nykyään on finanssipoliittista ohjausta paljon hyvinvointialueitten suuntaan, ja meillä on ohjauskeinoja vaikuttaa menokehyyksiin ja yleisesti ottaen siihen, miten niitä voidaan hillitä.

Muutamia esimerkkejä tästä rahoituksesta, mitkä tässä nyt ovat jääneet vähän vähemmälle: Palvelutarpeen kasvusta korvataan vain 80 prosenttia tulevista eteenpäin, eli 20 prosenttia leikataan siitä. Hyvinvointi-indeksi on alimittainen kustannusten ja palkkojen nousuun ja kehitykseen nähden tällä hetkellä. Ja uutena jälkikäteistarkastelua leikataan lähi-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

vuosina viidestä prosentista 30 prosenttiin. Talouden tasapainottamisvaade on todella tiukka, niin tiukka, että siihen harva hyvinvointialue kykenee, ja se on iso taloudellinen ohjauskeino: pienikin helpotus ja vuoden kahden lisäaika siihen auttaisi paljon, niin ei tehtäisi ylisuuria leikkauksia. Sääntelyä ja mitoituksia puretaan, ja siitä oleva hyöty lasketaan suoraan pois valtion tulo-rahoituksesta. Ja sitten hyvinvointialueiden kehittämistoimet ja palvelumaksujen korotukset mitataan ulos rahoituksesta. Eli meillä on monia taloudellisia ohjauskeinoja jo nyt hyvinvointialueitten suuntaan, ja tässä esityksessä niitä ei juuri huomioida.

Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointialueet eivät oikeastaan voi vaikuttaa tulojen kehitykseen, ja jos johonkin voivatkin kehittämällä omia toimintojaan, niin se otetaan pois tulevasta rahoituksesta. Näissä ohjauskeinoissa pitäisi olla enemmän tehtyjen toimien vaikuttavuutta ja niitten arviointia. Jos nyt leikataan vääristä paikoista ja tehdään väärä ratkaisu, niillä voi olla kustannuksia lisäävä vaikutus tulevaisuudessa, ja se näkökulma tässä jää kokonaan pois. Eli ohjauskeinoja on, ja nyt annetaan vielä lisää valtiovarainministeriön suuntaan, ja näyttää siltä, että sosiaali- ja terveysministeriö jää tässä peruspalvelujen osalta taka-alalle. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén.

15.12 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Pahoittelen vähän turhan pitkää välihuutoani äsken, mutta innostuin niin edustaja Valtolan puheenvuorosta. Haluan tähän toistaa alkuun sen, että siinä oli niin hyvin perusteltu tämä sote-uudistuksen välttämättömyys, että kaivan sen puheenvuoron ensi kerralla esille, kun kuulen tuolta ministeriatiosta kritiikkiä siitä, että teitte — ja sitten osoitetaan tänne vasemmistoon ja keskustaan — huonon sote-uudistuksen. Mutta se on sitten toinen tarina.

Nyt meillä on tämä ohjauslaki tässä käsittelyssä, ja tämä asia voi kuulostaa ja näyttää melko hallintoteoreettiselta keskustelulta, mutta yritän nyt parhaan kykyni mukaan tuoda vähän lihaa tähän keskusteluun. Se tapahtuu sillä tavalla, että toki tunnustan sen, että on aina ollut olemassa jännite palvelujen laadun, määrän ja niiden rahoituksen eli taloudellisten resurssien välillä. Sitä on eri aikoina yritetty säätää eri tavalla. Ja tähän alkuun on ehkä syytä sanoa, että mitenkä nämä asiat nyt ovat lainsäädäntöön kirjoitettu, niin ne ovat siellä paremmin kuin mitä ne tämän muutoksen jälkeen olisivat.

Mutta jotta tulisi vertauskuvallisesti sitä lihaa tähän keskusteluun, niin otan pari kolme esimerkkiä. Ne eivät ole aivan viime kuukausilta tai edes viime vuosilta, mutta ne ovat sillä tavalla kuitenkin ajankohtaisia, kun haluaa ymmärtää, mitä niillä ajan takaa.

Aikanaan Kuopion hallinto-oikeus joutui ottamaan kantaa tilanteeseen, jossa Kuopion kaupunki oli antanut Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille ja yliopistosairaala KYSille tiukat taloudelliset ehdot, että nyt pitää leikata määrärahoja, ja eräs henkilö ei saanut sitten ohiusleikkausta, ja hän hakeutui silloin kyseisessä kaupungissa toimivaan yksityiseen sydän-sairaalaan. Siellä hänet leikattiin, ja hän teki siitä sitten hallinto-oikeudelle valituksen, ja hän voitti tämän asian ja sai täyden korvauksen siitä itse maksamastaan summasta. Tämä on helposti löydettävissä — minulla meni kolme sekuntia googlaamalla, kun löytyi Kuopion hallinto-oikeuden päätös 30.3.2001 diaarinumeroineen.

No, toinen esimerkki, jonka tässä otan esille, on se, että aikanaan Laitilan kaupunki Varsinais-Suomessa ilmoitti kyseiselle sairaanhoitopiirille syyskuussa, että nyt on tämän vuoden rahat tekonivelleikkauksiin käytetty, niin että niitä ei voi enää laitilalaisille tehdä tänä

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

vuonna. Se asia kumoutui hallinto-oikeudessa, koska tällä tavalla ei voi asettaa rahoitusta tarpeiden ja peruspalveluiden saannin edelle.

Ja vielä kolmas esimerkki — ja näitä olisi kymmenittäin: Helsingin kaupunki päätti aikanaan, että ortopedisia jalkineita voidaan antaa vammaiselle vain yhdet uudet jalkineet vuodessa. Se päätös kumottiin hallinto-oikeudessa, koska todettiin, että näitä tarpeita ei voida tällä tavalla fiskaalisista lähtökohdista säädellä, vaan jokainen vammaisen ihminen on yksilöllinen, ja se täytyy arvioida sen perusteella.

No otin nämä esimerkit — ja niin kuin totesin, näitä on runsaasti olemassa — koska nämä kuvaavat sitä, että tässä on aina olemassa jännite. Nyt kysymys on vain siitä, mikä on ensisijaista. Meidän perustuslain 19 §:n 3 momentti kuuluu: ”Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.” Olin aikanaan itse paikalla, kun silloinen oikeusministeri Sauli Niinistö tuli Turkuun yliopiston luentosaliin esittelemään uusia perustuslain TSS-oikeuksia — taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia — jotka oli silloin säädetty osaksi perustuslakia. Professori Kaarlo Tuori, jota olemme hyvin paljon käyttäneet täällä eduskunnassa asiantuntijana, kirjoitti niihin aikoihin myös erittäin paksun ja perusteellisen teoksen nimeltä Sosiaali-oikeus, jossa hän käsittelee näitten eri oikeuksien velvoittavuutta.

Eli summa summarum, tällä lyhyellä johdannolla haluan todeta, että kyllä se järjestys menee niin, että perusoikeudet — tässä tapauksessa oikeus sosiaali- ja terveyspalveluihin — ovat ensisijaiset. Mutta toki aina meillä on käytössä tietyt resurssit, tietyt taloudelliset reunaehdot, ja siksi pä katsotaankin, miten nyt voimassa oleva lainsäädäntö näistä asioista sanoo: Meillä hyvinvointialueesta annetun lain 11 § toteaa näin: ”Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon” — ja niin edelleen. Sitten toisessa laissa, laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, todetaan 21 §:ssä: ”Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle.” Ja saman asian käsittely jatkuu tämän sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 22 §:ssä, jossa käsitellään näitä valtakunnallisia tavoitteita. Siinä todetaan: ”Lisäksi tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet.” Eli nyt voimassa olevassa laissa on maininta finanssipoliittisten tavoitteiden huomioon ottamisesta, ja edelleen tuossa 22 §:ssä, 2 momentin 5 kohdassa, todetaan, että tavoitteissa tulee olla mukana sosiaali- ja terveydenhuollon tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen.

Eli meillä on siis olemassa nämä asiat, mutta ne on säädetty nyt niin, että ne ovat ensisijaisesti sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla ja perusoikeudet tulevat ensisijaisina ja finanssipoliittiset tavoitteet on otettava huomioon. Nyt, niin kuin täällä erinomaisissa puheenvuoroissa — muun muassa tässä ensimmäisessä yleiskeskustelun puheenvuorossa, edustaja Nurmisen puheenvuorossa — hyvin todettiin, nyt tämä järjestys muuttuu niin, että finanssipoliittikka nousee ensisijaiseksi ja valtiovarainministeriö nousee voimakkaimmaksi ohjaajaksi sosiaali- ja terveysministeriön kustannuksella. Tämä on se asian ydin. Käytännössä ne esimerkit, joista aloitin — eihän tietysti ministeriötasolla tuollaisia asioita ratkaista, joista ne konkreettiset esimerkit olivat — olivat ajalta, jolloin kunnat vastasivat rahoituksesta ja sairaanhoitopiirit siitä toiminnan sisällöstä, mutta kun tämä jännite on olemassa, niin jos me nyt ylikorostamme tätä rahaa ja näitä finanssipoliittisia tavoitteita, siitä tulee seuraamaan hankaluuksia näiden palveluiden kehittämiseksi. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Krista.

15.19 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Käsittelimme tätä esitystä myös sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja annoimme tästä lausunnon hallintovaliokunnalle. Keskityn alkuun tähän ohjausvaltaan liittyvään ongelmatiikkaan, ja heti alkuun on todettava, että olisi ollut hyvä, että myös hallintovaliokunnan puheenjohtaja olisi ollut paikalla.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkökulmasta on sanottava, että olen kyllä henkilökohdaisesti pettynyt. Nimittäin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kävi hyvin ilmeiseksi, mikä on tämän lakiehdotuksen niin sanottu harmaa vyöhyke, joka pitäisi korjata. Esitykseen siis olisi tullut lisätä ensinnäkin pykälämuutos, joka olisi varmistanut, että tämä esitys on tarkkarajainen ja selkeä luonteeltaan. Tämä ei ole sosiaali- ja terveysvaliokunnan keksintö, vaan tämä sama paine tuli myöskin perustuslakivaliokunnasta, jossa ihan selkeästi todettiin, että tämän ehdotuksen pitäisi olla selkeämpi ja tarkkarajaisempi. Tähän samaan kritiikkiin yhtyi myös sosiaali- ja terveysvaliokunta, ja se näkyy tässä hallintovaliokunnan mietinnössä niin, että tunnustetaan, että tällainen ongelma on.

Ongelma korjattiin ensimmäisin osin sosiaali- ja terveysvaliokunnan kritiikin johdosta niin, että todettiin, että toimivaltasuhteet menisivät jatkossa niin, että valtiovarainministeriö on vastuussa sekä talouden että hallinnon ohjauksesta silloin, kun substanssilainsäädännössä muuta ei säädetä. Tämän johdosta siis käytännössä substanssilainsäädännön ohjausvastuulla olevat ministeriöt, sisäministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö, ohjaisivat toimintaa ja taloutta niin kauan kuin se laki antaisi substanssilainsäädännön pohjalta myöden. Kaikki muu tulisi valtiovarainministeriön ohjausvastuulle.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei omassa kuulemisessaan yhdeltäkään asiantuntijalta saanut selkoa, mitä tämä yleinen ohjaus olisi, joka tulisi näiden tekstien päälle, ikään kuin tämän pykälän muotoilun jälkeen. Me emme saaneet koskaan minkäänlaista selvyyttä siitä vastineissa tai asiantuntijoiden kuulemisissa, mitä tällainen yleinen ohjaus sitten voisi olla, mikä substanssilainsäädännön jälkeen jäisi valtiovarainministeriölle.

On se siis käsittämätöntä, että me istumme täällä salissa ja meistä ei kukaan pysty määrittelemään — ellei siis hallintovaliokunnan puheenjohtaja siihen nyt pysty teidän oman, hallintovaliokunnan käsittelyn jälkeen — mitä se yleinen ohjaus on, josta me tänään täällä ollaan päättämässä. Kukaan meistä ei ainakaan sosiaali- ja terveysvaliokunnassa pystynyt tietämään, mitä se yleinen ohjaus on. Meillä ei ole myöskään antaa yhtään esimerkkiä siitä, mitä se olisi. Mutta tätä ei tunnusteta tässä mietinnössä lainkaan, ja tämä tosiasia otettiin myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnosta pois, eli luonnospohjan mukaisesti ei menty. Joten minusta yksi epäonnistuminen eduskunnan näkökulmasta on siinä, että me emme edes pysty tunnustamaan sitä, että meistä kukaan ei tällä hetkellä tiedä, mitä se yleinen ohjaus on, mistä me nyt keskustelemme, mikä valtiovarainministeriön vastuulle tulisi.

Mutta vielä pahempi on se, että tämän ohjauksen selkeyttämisen näkökulmasta oli aivan ehdotonta, että tätä hallinto-sanaa olisi pitänyt jäädä pohtimaan. Tässä nyt ollaan siirtämässä myöskin hallinnon yleinen ohjaus valtiovarainministeriön toimintavastuulle sekä sisäministeriöstä että sosiaali- ja terveysministeriöstä. Tämä tuli vastineen viimeisissä vaiheissa — oliko se neljäs vai viides vastine, jossa sanottiin, että lisättäisiin. Tämän hallituksen esityksen pohja oli siis erilainen, eli sitä hallinnon yleistä ohjausta ei ollut siinä, ja tämä hallinnon yleinen ohjaus lisättiin vastineella tähän pakettiin. Kukaan ei tiedä tälläkään hetkellä, mitä tämä hallinnon yleinen ohjaus olisi, mutta selvää on se, että sisäministeriön ja

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

sosiaali- ja terveysministeriön ohjausvastuulla olevissa substanssilainsäädäntöön liittyvissä asioissa se ohjausvastuu jäisi näihin taloihin. Siitä, mitä on se muu, yleinen hallinnon ohjaus, meillä ei ole minkäänlaista käsitystä, eikä valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö vastineillaan pystyneet perustelemaan, miksi tällainen hallinnon yleinen ohjausvastuu tulisi, koska ei yhtään esimerkkiäkään keksitä, mitä se olisi.

Hankalampaa on se, mitä otettiin pois. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoluonnospohjassa käytiin tämä ansiokkaasti läpi, ja nimenomaan tässä on muutama ongelma, joista haluaisin teille siteerata tätä tekstiä. Luonnoksen pohjassa luki näin, ja tätä tekstiä siis ei otettu mukaan: ”Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta” — tässä ei siis ole hallinto-sanaa nyt mukana — ”sovittaa yhteen valtioneuvostossa tehtävää hyvinvointialueiden ohjausta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön valmistelussa. Mikäli laissa ei ole toisin säädetty, valtiovarainministeriö vastaa hyvinvointialueiden talouden ja toiminnan yleisestä ohjauksesta.” Tosiaan tämä poistettiin edustaja Väyrysen esityksestä ja Reijosen kannattamana äänin 9—8. Eli tässä pohjaehdotuksessa käytännössä oli talous ja toiminta mutta ei lainkaan hallintoa, mutta tämä hallinto jätettiin siis ikään kuin leijumaan, että otetaanko se hallintovaliokunnassa mukaan, ja ihme kyllä, vaikka sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sille ei juurikaan kannatusta ollut, tämä otettiin hallintovaliokunnan mietintöön. Kysynkin nyt: millä perusteilla se otettiin?

Tämä on nyt päällekkäistä — tämä on siis päällekkäistä ohjausvaltaa. Nyt jos me joutuisimme pohtimaan täällä, ollaanko me varmasti tekemässä tämä perustuslain mukaisesti todella selkeästi, me jouduttaisiin toteamaan tämän sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoluonnoksen pohjan mukaan, että meillä on päällekkäistä hallintoa tässä. Meillä siis kaksi eri tahoja ohjaa samaa hallintoa. Täällä on todella pitkät perusteet myöskin siinä, että tässä käytännössä kävisi niin, että on epäselvyys siinä, että sosiaali- ja terveysministeriö sekä valtiovarainministeriö, molemmat, ohjaavat päällekkäisesti hallintoa. Nyt on tänään vielä epäselvää, miksi tämä otettiin mukaan, [Puhemies: Aika!] koska ei ainakaan perusteita sille ollut. Ja sitä muutosehdotusta, joka tähän liittyi, puhemies, [Puhemies koputtaa] ei otettu siihen meidän lausuntoon mukaan, jotta hallintovaliokunta olisi voinut korjata tämän ongelman.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Hanna.

15.27 Hanna Räsänen kesk: Arvoisa puhemies! Keskusta ei kannata hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittamisen säätämistä valtiovarainministeriön tehtäväksi. Se veisi sote- ja pelastustoimen uudistuksia aivan väärään suuntaan heikentäen alueellista päätösvaltaa sekä sosiaali- ja terveystalouden vaikuttavuuden kehittämistä.

Perustuslain nojalla valtiiovallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut. Niiden järjestämisessä tarvitaan substanssiosaamista, jota on sosiaali- ja terveysministeriössä. Hyvinvointialueet vastaavat myös pelastustoimen järjestämisestä, jossa asiantuntijuus taas on sisäministeriöllä. Valtiovarainministeriön tehtävänä taas on muun muassa tehdä esityksiä hyvinvointialueiden rahoituksesta ja rahoitusjärjestelmästä, josta lopulta kuitenkin päättää eduskunta.

Yllä mainittujen kolmen eri ministeriön muodostamassa kokonaisuudessa hallitus on valinnut linjan, jossa valtiovarainministeriön rooli hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevien sote- ja pelastuspalveluiden ohjausta johtavana ja koordinoivana ministeriönä

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

vahvistuu huomattavasti, jopa liikaa. Toisaalta substanssiosaamisesta vastaavien sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäministeriön roolit heikentyvät merkittävästi. Hallituksen alun perin ehdottamat muutokset liittyisivät korostetusti vallan käyttöön ja sen uudelleenjakamiseen yllä mainittujen ministeriöitten välillä. Muutos menisi aivan väärään suuntaan, eikä se asiantuntijoidenkaan mukaan selkeyttäisi ohjausvaltaa nykyisestä.

Valiokunta päätyi saamiensa lausuntoja nojalla lopulta täsmentämään kolmen yllä mainitun ministeriön välisiä toimivaltasuhteita ja onkin esittämässä pykälämuutosehdotuksia hallituksen esitykseen. Pidämmekin tätä aivan välttämättömänä. Hallituksen linja on kuitenkin yhä virheellinen ottaen huomioon, mitä viime vaalikaudella hyväksytyjen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusten toimeenpano hyvinvointialueilta ja niiden uudistustyöltä vaatisi.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä hyvinvointialueiden perustaminen on ollut välttämätön ja tervetullut uudistus. Sen tavoitteet, kuten sosiaali- ja terveyspalveluiden turvaaminen jokaiselle asuinpaikasta riippumatta, lähipalveluista huolehtiminen, peruspalveluiden toimivuuden parantaminen, palveluiden selkeämpi organisointi, toimiva hoidon porrastus sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatio, ovat yhä erittäin tärkeitä. Uudistustyö niissä on vielä kesken. Siksi hyvinvointialueet tarvitsevat työrauhaa uudistaa. Toisin kuin hallitus väittää, viime vaalikaudella sote- ja pelastuspalveluiden uudistuksia koskevien lakien hyväksyminen eduskunnassa oli vasta alkusoitto varsinaiselle uudistamistyölle, jota tehdään hyvinvointialueilla parasta aikaa.

Aivan olennaista uudistusten onnistumiselle on, että niin tämä kuin tulevatkin hallitukset ovat hyvinvointialueiden tukena ja toimivat tiiviissä vuoropuhelussa niitä aidosti kuunnellen. Siksi hyvinvointialueiden ohjaamisen tulisi perustua jatkossakin substanssiohjaukseen ja laadukkaaseen palveluiden turvaamiseen koko Suomessa. Toisin kuin hallitus on korostetusti tehnyt, hyvinvointialueiden toimintaa ei pitäisi ohjata pelkästään rahoituksella tai paremminkin rahoituksen puutteella ja jatkuvilla leikkauspäätöksillä tai sillä, mitä palveluyksiköjä suljetaan säästöjen toivossa. Hallituksella on yhä paljon tekemätöntä työtä palveluiden kehittämispuolella, josta päävastuun kantaa sosiaali- ja terveysministeriö. Sekään ei puolla valtiovarainministeriön ohjausvallan vahvistamista esitetyllä tavalla. Hallituksen linja johtaisi ja on jo johtanut hyvinvointialueilla epätarkoituksenmukaisiin panniikkiratkaisuihin sote-lähipalveluiden kustannuksella.

Arvoisa puhemies! Keskustan mielestä rahoituksen ja palveluiden riittävyys turvataan parhaiten palveluohjauksella ja palvelupoluilla, joiden kehittämiseen tarvitaan vahvaa asiantuntemusta sosiaali- ja terveyspalveluista. Tässä hyvinvointialueiden sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön roolit ovat keskeisimpiä. Pelkällä talouden reunaehdojen asettamisella, kuten tämän lainmuutoksen myötä on käymässä, hoitoonpääsyä rajoitettaisiin, vaativa ja kallis hoitoisuus lisääntyisi ja hoitojonot kasvaisivat entisestään. Samanlainen rapautuminen koskisi myös pelastustoimen palveluja. Sen sijaan hallituksen tulisi keskittyä edellä mainitun kaltaisten, ihmisten tarvitsemien palvelujen sisältöjä koskeviin uudistuksiin, uudistusten lainsäädännöllisten esteiden poistamiseen ja hyvinvointialueiden kaikenkaikkiseen tukemiseen niiden uudistustyössä. Katsommekin, että näihin perusteluihin nojaten keskusta ei voi antaa tukeaan tälle hallituksen esitykselle ja tulemme esittämään toisessa käsittelyssä tämän lain hylkäämistä ja tulemme esittämään myös kolme lausumaehdotusta sote- ja pelastustoimen uudistusten ohjaamiseen oikeille raiteille hyvinvointialueiden ja palveluja tarvitsevien ihmisten ja lopulta myös julkisten hyvinvointipalveluiden sekä valtiontaloudenkin turvaamiseksi.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen on poissa. — Edustaja Leh-
tinen, olkaa hyvä.

15.33 Rami Lehtinen ps: Arvoisa puhemies! Olen hämmentyneenä kuunnellut tätä kes-
kustelua, ja siksi on tärkeää muutamaa seikkaa täällä selventää:

Ensinnäkin VM:n ohjaus on luonteeltaan yleistä, eli se tarkoittaa niin sanottua informaatio-ohjausta. Käytännössä se tarkoittaa, että annetaan vastauksia ja tulkintaa kysymyksiin, jotka ovat epäselviä, ja se on myös suositusten antamista. Ennen kaikkea on tärkeää muistaa, että ohjaus ja tulkinnat eivät sido hyvinvointialueita. Yleisen ohjaustoimivallan nojalla ei voida antaa määräyksiä eikä puuttua yksittäisiin päätöksiin. Tämä on myöskin hyvä muistaa. Toivoisin, että esimerkiksi tämä selventäisi hiukan niitä asioita, joita täällä aikaisemmissa puheenvuoroissa on käyty läpi. Lisää muun muassa esimerkkejä, joita täällä kaitvattiin, löytyy VM:n lisäselvityksestä 11.6. Siellä on tosiaan ihan yksittäisiä esimerkkikohtia, jos niitä kaipaa, niin kuin täällä tuotiin esiin.

Hallinnon ohjaukseen ei myöskään kuulu esimerkiksi se, miten hyvinvointialue organisoii sen järjestämisvastuulle kuuluvien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai pelastustoimen palvelujen järjestämisen ja tuottamisen. Esimerkiksi palveluverkkoa tai henkilöstön resurssointia koskevat asiat eivät kuulu valtiovarainministeriön ohjauksen piiriin vaan ovat substanssiin liittyviä asioita ja kuuluvat siten sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön yleiseen ohjaustoimivaltaan.

Hallintovaliokunta toteaa myöskin, että esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa voimassa olevaa ministeriöiden välistä toimivaltaa eikä yleistä ohjaustoimivaltaa. Tällä ehdotuksella sen sijaan on tarkoitus selventää ohjausta, kuten täällä on useita kertoja kerrottu, ja myös vähentää hallinnollista taakkaa ja vapauttaa rahaa sekä resursseja palvelutuotantoon. Esitystä pidettiin tarpeellisena ja kannatettavana, ja toivoisin myöskin, että opposition mielestä olisi hyvä, jos hallinnosta voitaisiin leikata.

Arvoisa oppositio, hyvinvointialueita muodostettaessa te päätitte, että rahoitus ja tavoitteet tulevat suoraan valtiolta. Tuota periaatetta tämä esitys ei ole muuttamassa, ja siksi moitteenne taitaa jälleen kerran kohdistua omaan päätökseenne. Haluaisin myös todeta, että perustuslailliset oikeudet ovat aina ensisijaisia eikä tämä laki ole sitä periaatetta muuttamassa, vaikka täällä tänään niin on epäilty. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

15.36 Lotta Hamari sd: Arvoisa puhemies! Pidän tätä esitystä huolestuttavana, kuten olen jo aikaisemmin, ennen valiokuntakäsittelyä, todennut. Tässä edellä on muun muassa sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän edustajien puheenvuoroissa tullut esille, minkä takia tämä on ongelmallinen. Valtiontalouden ja finanssipoliittisten tavoitteiden asettaminen näin vahvasti ohjauksen lähtökohdaksi on kyseenalainen tavoite. Kansalaisten perusoikeuksiin kuuluu hoidon saaminen, eikä tämä oikeus voi olla alisteinen taloudelle. Kustannusvaikuttavuutta voidaan kyllä edistää, mutta se vaatisi tukirakenteita näyttöön perustuvan toiminnan edistämiseksi alueilla. Nythän tilanne on monesti aika päinvastainen, eli monesti juuri kehittämisestä ja näistä tärkeistä tukirakenteista tingitään, mikä ei edistä vaikuttavuutta tai kustannusvaikuttavuutta, ja ilman vaikuttavuuttahan ei ole kustannusvaikuttavuuttakaan.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Lisäksi totean, että tieteelliset kriteerit täyttävän kustannusvaikuttavuusanalyysin tekeminen on vaativaa ja näistä osaajistakin on pulaa. Meillä kuitenkin on erinomaisia toimijoita, jotka tuottavat tiivistettyä tutkimustietoa ammattilaisten käyttöön, mutta nyt se vastinpari siellä hyvinvointialueilla ja palveluorganisaatioissa uhkaa puuttua, kun yt:t kohdentuvat monesti juuri asiantuntijoihin tai esimerkiksi hoitotyön johtoon. Meillähän tulee olemaan valtava pula — ja on jo nyt — henkilöstöstä, ja johtamisen merkitys entisestään tulee kasvamaan. Usein kuitenkin ei kiinnitetä huomiota siihen, että itse asiassa meillä on pulaa jo nyt osaavista johtajista. Hyvinvointialueiden ja hoitotyön lähijohtajista ja ylihoitajista seuraavan kymmenen vuoden aikana eläköityy 30—42 prosenttia. Tämä on valtava määrä osaamista, ja siten myös tähän tulisi entistä enemmän kiinnittää huomiota. Hoitotyön johtotehtävistä on kehitettävä vetovoimaisia työpaikkoja, ja hoitotyön johtamisen asema järjestelmässä on turvattava. Tällaisen esityksen sijaan toivoisinkin tänne saliin esimerkiksi esitystä hoitotyön johtamisen kirjaamisesta lakiin. Huonosti tai vääränlaisella osaamisella johdettu sote tarkoittaa resurssien hukkaamista.

Täten siis totean, että sosiaali- ja terveyspalveluita ei voi johtaa finanssipoliittiset tavoitteet edellä. Tällä toimivallan siirrolla ei saavuteta sisällön kehittämisen tavoitteita eli niitä tavoitteita, mistä oikeasti säästöt syntyisivät. Kuten vastalauseessa 1 sanotaan, valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden nostamista hallituksen esittämällä tavalla ohjauksen keskiöön ei voi hyväksyä. Hyvinvointialueiden ohjauksen selkiyttäminen on toki tärkeää, mutta ei näin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

15.39 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Täällä on käyty hyvää keskustelua tärkeästä aiheesta. Uskon, että tavallaan lain tarkoitus ja sinänsä ne pyrkimykset ovat aika monesti yhdessä jaettuina, mutta on kaksi kokonaisuutta, mitkä ovat herättäneet asiantuntijoissa huolta. Niistä kummastakin on jo keskusteltu täällä, ja omakin huoleni liittyy tähän talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden nostamiseen hallituksen esittämällä tavalla ohjauksen keskiöön, ja siitähän asiantuntijat sosiaali- ja terveysvaliokunnassa laajasti nostivat huolen.

Siis totta kai perusoikeuksien ensisijaisuus on tärkeätä, vaikka lainsäädännössä sitä ei sanottaisi, mutta kyllä se on selkeämpää, jos se sinne lainsäädäntöön merkitään ja siellä sanotaan. Tästä esimerkiksi myös perustuslakivaliokunta mainitsi, elikkä kappaleessa 19 ”perustuslakivaliokunta korostaa perustuslain 22 §:n mukaista julkisen vallan velvoitetta turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen mukaan lukien perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisten sosiaalisten perusoikeuksien toteutuminen”. Ja vielä lausunnon lopussa mainitaan, että ”perustellumpaa valiokunnan mielestä olisi, että perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaiseen oikeuksien turvaamiseen liittyvät seikat kävisivät talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden ohella ilmi säännöstekstistä”. Elikkä kyllä tavallaan tämä opposition nostama huoli on juridisesti ihan perusteltu asiantuntijalausuntojen perusteella, mutta myös perustuslakivaliokunnan osalta.

Sitten ehkä se toinen, mistä nousi huolta asiantuntijoitten osalta, oli lainsäädännön epäselvyys joiltakin osin, kun puhutaan tästä ohjauksesta. Useassa vastineessa jopa sosiaali- ja terveysministeriö nosti omaa huoltaan siitä, onko lainsäädäntö riittävän tarkkarajainen ja selkeä. Sen vuoksi sosiaali- ja terveysvaliokuntahan esitti useita muutosehdotuksia omassa lausunnossaan, joka meni hallintovaliokunnalle. Muutamia kohtia siellä näytettiin otet-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

tavan vastaan, mutta ei ehkä niitä kaikkia kokonaisuudessaan. Eli tavallaan tässä oppositio ei ole kyllä keksinyt näitä ongelmia itse, vaan nostaa niitä esityksiä ja huolia, mitä asiantuntijalausunnoista on noussut.

Ehkä se keskeisin, missä se hallituksen tahtotila näkyy, on täällä hallituksen esityksen ihan alkuosassa, missä sanotaan, että ”ehdotetuilla laeilla yhtenäistettäisiin hyvinvointialueiden valtionohjausta, selkeytettäisiin valtiovarainministeriön roolia ohjauksessa sekä varmistettaisiin, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa”. Eli kyllähän näissä ensimmäisissä rimpsuissa, mitkä varmastikin ovat ihan perusteltuja, suoraan sanotaan, että tämä päällimmäinen tavoite tällä lailla on juuri näiden talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden korostaminen, mikä omastakin mielestäni on hyvä olla osana siellä mukana. Kyllä minäkin ajattelen, että jos sote-menot koko ajan kasvavat, niin myös talousohjauksella on iso rooli, mutta on tässä hallitus tehnyt oman päätöksen ja valinnan, kun ei niitä perusoikeuksia olla säännöspohjaisesti korostettu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

15.42 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa sosiaali- ja terveysvaliokunnan varapuheenjohtaja Laiho piti puheenvuoron, ja yritin saada siihen vastauspuheenvuoron, joten vastaan nyt tässä puheenvuorossa. — Sosiaali- ja terveysvaliokunta käsittelee tätä ohjauslakia huolella ja kuuli laajasti erilaisia asiantuntijoita. Poikkeuksellisesti tässä hallitus toi vastinevaiheessa vielä pykälätason muutoksia liittyen esimerkiksi tähän hallintoa koskevaan pykälään. Yhdessä valmistavassa keskustelussa sosiaali- ja terveysvaliokunta kävi keskustelun, että näitä laajasti asiantuntijoiden tuomia huomioita ja kritiikkejä nostetaan valiokunnan mietintöön ja sitä kautta tuodaan tämä sosiaali- ja terveyspalveluitten näkemys myös hallintovaliokuntaan tietäväksi. Täällä on käyty hyvää keskustelua, että tällaisenaan tämä lakiesitys korostaa finanssipoliittisia tavoitteita ja erityisesti valtiovarainministeriön ohjausvaltaa suhteessa sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Katsoin meidän valiokunnan lausunnosta hallintovaliokunnalle, jonka me yhdessä ja valiokuntaneuvokset laadimme valiokunnan valmistavan keskustelun pohjalta, ja pöytäkirjasta näitä merkintöjä, joita hallitus poisti sitten tämän valiokunnan lausunnon loppuratkaisuvassa keskustelussa. Pidän tätä toimintatapaa sinällään poikkeuksellisenä, koska me oltiin yhdessä kuultu ja yhdessä sovittu, että muutoksia myös tuodaan esiin ja tuodaan hallintovaliokunnalle tietoon ne muutostarpeet ja ongelmat, mitä meidän valiokunnan kuulemisessa tuotiin esille.

Ensimmäisenä ohjaustoimivalta: Edustaja Väyrynen edustaja Reijosen kannattamana äänin 9—8 poisti kappaleen 19, joka kuului näin: ”Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta, sovittaa yhteen valtioneuvostossa tehtävää hyvinvointialueiden ohjausta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön valmistelussa. Mikäli laissa ei ole toisin säädetty, valtiovarainministeriö vastaa hyvinvointialueiden talouden ja toiminnan yleisestä ohjauksesta.” Ja hallituspuolueet poistivat tästä meidän lausunnosta tämän kappaleen, jolla olisi pystytty selkiyttämään tätä toimivallan rajausta.

Kappale 20: Edustaja Väyrynen edustaja Reijosen kannattamana ehdotti kappaleen 20 poistoa, ja se hyväksyttiin hallituspuolueiden äänin 9—7. Valiokuntaneuvosten pohja kuului näin: ”Valiokunta korostaa, että vaikka edellä valiokunnan ehdottama säännös pois-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

taisi lain tasolla toimivallan päällekkäisyyden, se ei käytännössä poista sitä epäselvyyttä, joka ohjaustoimivallan osalta käytännössä näyttäisi vallitsevan suhteessa valtiovarainministeriön ohjaustoimivaltaan, kun valtiovarainministeriö on jo hoitanut edellä mainittuja tehtäviä ilman, että asiasta on nimenomaisesti säädetty laissa. Viitaten edellä todettuihin hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin ja hyvin kapeaan yleiseen toimialaan valiokunta toteaa lisäksi, ettei sen asiantuntijakuulemisessa ole tuotu esiin, mitä hyvinvointialueiden toimintaa valtiovarainministeriön ohjaus voisi koskea, jos niiden toiminnasta poissuljetaan muiden ministeriöiden toimialaan kuuluvat tehtävät.” Eli tätä yleisen toimivallan ohjausta asiantuntijakuulemisen perusteella koskeva poisto.

Perusoikeuksista: Edustaja Värynen ehdotti edustaja Reijosen kannattamana, että valiokuntaneuvosten pohjasta poistetaan kappale 25, mikä hyväksyttiin äänin 9—8. Valiokunnan virkakunnan pohjaesitys kuului näin: ”Valiokunta kuitenkin yhtyy asiantuntijakuulemisissa esitettyyn laajaan kritiikkiin siitä, että edellä mainitussa sääntelykokonaisuudessa korostuvat finanssipoliittiset tavoitteet sekä muut taloudelliset näkökohdat siten, että perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalveluiden varmistaminen sekä sosiaali- ja terveystaloudelliset tavoitteet jäävät valtakunnallisessa ohjauksessa näille alisteisiksi. Julkista taloutta ohjaavien asiakirjojen kannalta sosiaaliset perusoikeudet ovat ensisijaisia siten, että niiden tulee ohjata resurssien allokointia taloudellisesti hyvinä ja huonoina aikoina.”

Arvoisa puhemies! Aika kuluu — mutta myös äänin 8—7 varapuheenjohtaja Laiho edustaja Räsänen kannattamana seuraavana päivänä poisti kappaleen 28, joka käsittelee näitä samoja asioita. Myös kappale 33 poistettiin, ja lisäksi kappale 34 poistettiin, ja, arvoisa puhemies, tämä ehkä kuvaa sitä käsittelyä, että me kuulumme tästä laajasti asiantuntijoita ja toimimme esille sen, että tämä lakikokonaisuus on epäselvä. Tässä selvästi siirretään toimivaltaa ohjauksessa talouden ja yleisen hallinnon osalta ja muun toiminnan osalta valtiovarainministeriöön, mutta jää epäselväksi, mitä se käytännössä ja miltä osin tulee tarkoittamaan. Lisäksi asiantuntijat toivat esiin huolta tästä finanssipoliittisten tavoitteiden ensisijaisuudesta suhteessa ihmisten oikeuteen saada palveluita, kun näitä hyvinvointialueita ohjataan. Pidän huolestuttavana sitä, että hallitus pimitti näitä tietoja ja ei halunnut yhdessä tuoda tätä asiantuntijoiden näkemystä hallintovaliokunnalle tietäväksi, [Puhemies koputtaa] ja halusin pöytäkirjoihin nyt tuoda ilmi jälleen kerran tämän hallituspuolueiden toimintatavan, että virkapohjasta poistetaan keskeisiä asiantuntijoiden näkemyksiä lakiesityksistä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina, olkaa hyvä.

15.49 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueiden ensisijainen tavoite on tuottaa laadukkaita ja yhdenvertaisia sosiaali- ja terveys- sekä pelastuspalveluja kansalaisille. Valtion talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden asettaminen näin vahvasti ohjauksen lähtökohdaksi on kyseenalainen tavoite, varsinkin kun sitä peilataan Suomen vanhenevaan ja sairastavampaan väestöön.

Esitettyjen lainsäädäntömuutosten tosiasialliset vaikutukset jäävät vielä hämärän peittoon. Kansalaisten perusoikeuksiin kuuluu hoidon saaminen, jota ei saa alistaa taloudelle. Hallitus haluaa yhä vahvemmin suitsia hyvinvointialueiden taloutta, vaikka alueilla tarvittaisiinkin toiminnan vakauttamiseksi muun muassa lisää aikaa alijäämien kattamiseen. Palvelujen järjestämisedellytysten turvaaminen edellyttää, että toiminnalle asetettavat vaatimukset ja resurssit ovat tasapainossa ja palvelut järjestetään kustannustehokkaasti. Edel-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

lä mainitut seikat ovat paremmin otettavissa huomioon sovitettaessa valtion eri sektoreiden ohjaus tiiviimmin yhteen. Tavoitteet ovat kannatettavia, mutta vielä jää epäselväksi, miten näihin tavoitteisiin päästään esitetyillä lakimuutoksilla.

Päätöksentekoon voi kuitenkin kohdistua hyvinvointialueiden rahoituksen niukkuudesta johtuvaa painetta, joka saattaa johtaa tahattomiin negatiivisiin seurausvaikutuksiin. Monilla alueilla onkin lähdetty kestävämmien palveluverkkokallekkausten tielle. Hallitus ope-roi soten heikentämisesityksissään perustuslaillisten oikeuksien tontilla. Suomen perustuslain 19 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Käsittelyssämme oleva hallituksen esitys hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ottaa valtiovarainministeriölle ohjausvastuuta talouden lisäksi myös hyvinvointialueiden yleisestä hallinnosta. Niin sanotusti itsehallinnollisten hyvinvointialueiden tulevaa asemaa ja itsehallinnon laajuutta tulisi tarkastella kokonaisuudessaan. Ensi vuonna meillä on edessä aluevaalit, ja aluevaalejakin ajatellen olisi syytä tarkentaa, mikä on enää yleisillä ja yhtäläisillä vaaleilla valitun aluevaltuuston rooli jatkossa ministeriöiden vallan kasvaessa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä.

15.52 Ville Väyrynen kok: Arvoisa puhemies! Tässä on paljon nyt esitetty huolta ministeriöitten välisen toimivallan suhteesta liittyen hyvinvointialueitten ohjaukseen, ja periaatteessa ongelmana tuntuu osittain olevan se, että yksiselitteisesti ei voida yksilöidä sitä, mikä kuuluu valtiovarainministeriölle yleisessä hallinnossa. Edustaja Lindén esimerkiksi toi hyvin dramaattisen tekonivelesimerkin tähän pöytään, jonka hän toki sitten itse loppuvaiheessa totesi ei niin relevantiksi tämän lakiesityksen kannalta. Mutta hallintovaliokunta on mielestäni ratkaissut tämän oikeastaan aika hyvin omassa mietinnössään ja kertoo kyllä hyvin selkeästi, mitä sinne ei kuulu.

Otankin tähän alkuun oikeastaan täysin identtisen lainauksen hallintovaliokunnan mietinnöstä edustaja Lehtisen kanssa, mutta kuulemani perusteella kertaus on ehkä tarpeen: ”Edellä mainitussa ministeriöiden yhteisessä lisäselvityksessä katsotaan, että valtiovarainministeriön hallinnon ohjaukseen eivät kuulu asiat, jotka ovat sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen toimialan substanssi-ohjauksen piiriin kuuluvia. Hyvinvointialueiden hallinnon ohjaukseen ei siten kuulu esimerkiksi se, miten hyvinvointialue organisoise- sen järjestämisvastuulle kuuluvien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai pelastustoimen palvelujen järjestämisen ja tuottamisen. Esimerkiksi palveluverkkoa tai henkilöstön resursointia koskevat asiat eivät kuulu valtiovarainministeriön ohjauksen piiriin, vaan ovat substanssiin liittyviä asioita ja kuuluvat siten sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön yleiseen toimivaltaan.” Tällä esityksellä ei siis kajota alueiden itsehallinnolliseen asemaan oman toimintansa organisoimisen suhteen, kuten myös perustuslakivaliokunnan lausunnosta selviää. Esimerkiksi perustasoa voidaan aivan hyvin vahvistaa alueiden omilla päätöksillä.

Toinen kysymys onkin se, miten uudistuksessa lainsäädännön tasolla huolehdittiin mekanismeista, jotka ohjaisivat toiminnan lisäksi resursseja perustason suuntaan. Sellaista ei näyttäisi olevan, kuten alueiden tämänhetkinen toimintakin paikoittain osoittaa.

Arvoisa puhemies! Voimassa oleva lainsäädäntö näyttäisi pohjautuvan tämän suhteen lähinnä toiveisiin. Konkreettisia työkaluja, joilla peruspalveluiden tai vaikkapa vaikutta-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

vuuden asemaan tehokkaasti puututtaisiin kansallisen koordinaation tasolla, ei näy. Kun katsoo vaikkapa alueellisia moninkertaisia eroja lääkitystä saavien ADHD-potilaiden määrässä, konkretisoituu suurin uudistuksen jäljiltä korjaamatta jäänyt puute, alueellinen epätasa-arvo palveluiden sisältöjen suhteen. Rakenteita muokkaamalla ei terveydenhuoltojärjestelmää saatu raiteilleen. Vaikuttavuus ja kustannuskasvun hillintä tulevat jatkossa substantssin sisällöistä. Sinne valtiovarainministeriön ohjaus ei jatkossakaan edes pyri ulottumaan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

15.55 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Kun täällä keskustelussa on nostettu esiin perusoikeudet ja miten ne voidaan turvata ja laitetaanko tässä finanssitaloudelliset tavoitteet perusoikeuksien edelle, niin tähän todettiin jo perustuslakivaliokunnassa, että tämä esitys ensinnäkään ei vaaranna itsehallinnollista asemaa hyvinvointialueella, mutta myöskin se, että perusoikeudet tulee aina turvata. Näin tietenkin onkin, ja tämä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa nostettiin myös esille. Eli finanssipoliittiset tavoitteet tulee sovittaa perusoikeuksiin siten, että perusoikeudet turvataan.

Samaan aikaan on hyvä todeta, että kenenkään perusoikeuksia ei pystytä turvaamaan, jos meidän talous ei ole kestävällä pohjalla ja taloudellisilla edellytyksillä ei pystytä niitä sote-palveluja, pelastuspalveluja ja hyvinvointipalveluja Suomessa turvaamaan. Sen takia talous on aivan oleellisessa roolissa myös sote-palveluissa. Ohjaus on välttämätöntä, jotta me saadaan meidän rajalliset resurssit riittämään kaikkien Suomen asukkaiden ja kansalaisten sote- ja pelastuspalveluiden turvaamiseen, ja se vaatii sitä, että meillä on riittävät ohjauskeinot alueille, ja sitä, että voidaan vaatia myös alueilta toimenpiteitä rahoituksen osalta niin, että ne saavat sen rahan riittämään. Tässä on monia eri keinoja, ennen kaikkea rahoituksen ohjaaminen vaikuttaviin palveluihin, ja jos näyttää siltä, että joku alue ei hoida talouttaan hyvin tai sitä rahoitusta laitetaan epätarkoituksenmukaisiin kohteisiin, niin ilman muuta siihen pitää puuttua. Ei ole myöskään reilua muita alueita kohtaan, jos toisaalla tehdään epätarkoituksenmukaisesti ja niin, että sitä rahoitusta pitää sinne jatkuvasti lisätä.

Tämä ohjauslaki on aivan oleellisen välttämätön, jotta hyvinvointialueita voidaan ohjata valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön kanssa yhteistyössä ja varmistaa kansalaisille yhdenvertaiset, tasavertaiset palvelut ympäri Suomen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

15.58 Aki Lindén sd: Arvoisa herra puhemies! Pyysin toisen puheenvuoron vastatakseni asioihin, joita täällä on tullutkin sitten esille. Otan ensiksi eräänlaisen jatkon edustaja Nurminen puheenvuoroon, kun hän kävi läpi tämän asian käsittelyä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, joka siis antoi keskeisen lausunnon tässä asiassa käsitellen sitä lausuntoa yhteensä kolmessa kokouksessa kymmenen tunnin ajan — ja lukuisia äänestyksiä tähän asiassa käytiin, mikä on siis aika poikkeuksellista lausunnoissa. Pääasiassahan äänestykset olivat seurausta siitä, että virkamiehet, valiokuntaneuvokset, olivat valmistelleet asiantuntijakuulemisen ja valiokunnan käymän valmistavan keskustelun pohjalta mietintöluonnoksen, joka ei tyydyttänyt hallituspuolueita eli valiokunnan enemmistöä, ja sitten äänestettiin lukematomia kertoja sieltä kappaleiden poistamiseksi.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Tässä on tavallaan vastaus esimerkiksi edustaja Niemisen puheenvuoroon, jossa — ainakin niin ymmärsin ja kuulin — olitte sitä mieltä, että mitään erityistä ongelmaa tässä finanssipoliittisten ja sitten näiden substanssiohjausten yhteensovittamisessa ei olisi. Siinä valiokuntaneuvoksen alkuperäisessä luonnoksessa oli seuraava kappale, jonka luen tässä nyt: ”Valiokunta kuitenkin yhtyy asiantuntijakuulemisissa esitettyyn laajaan kritiikkiin siitä, että edellä mainitussa sääntelykokonaisuudessa korostuvat finanssipoliittiset tavoitteet sekä muut taloudelliset näkökohdat siten, että perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen varmistaminen sekä sosiaali- ja terveyspoliittiset tavoitteet jäävät valtakunnallisessa ohjauksessa näille alisteisiksi. Julkista taloutta ohjaavien asiakirjojen kannalta sosiaaliset perusoikeudet ovat ensisijaisia siten, että niiden tulee ohjata resurssien allokoointia taloudellisesti hyvinä ja huonoina aikoina.” Tämä kappale siis siitä virkamiesten valmistelemasta luonnoksesta, joka pohjautui asiantuntijakuulemisiin ja yhdessä valiokunnassa käytyyn valmistavaan keskusteluun, poistettiin äänin 9—8.

Toinen kappale, jossa tätä samaa kokonaisuutta käsiteltiin, poistettiin äänin 8—7. Ilmeisesti kaksi valiokunnan jäsentä oli siinä vaiheessa poistunut, ja se poisto oli seuraava: ”Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää kuitenkin ministeriöiden ehdottaman säännöksen sanamuotoa normihierarkian näkökulmasta ongelmallisena ja epäjohdonmukaisena. Perusoikeuksien turvaamisen varmistamiseksi ei ole riittävää, että säännös velvoittaisi ainoastaan ottamaan turvaamisen huomioon eikä velvoittaisi valtiota palvelujen rahoittajana osaltaan turvaamaan perusoikeuksien toteutumista.” Nämä kappaleet siis poistettiin siitä mietinnöstä.

Toinen asia, johon haluan tässä ottaa kantaa, oli äsken edustaja Väyrysen puheenvuoro. Olen aivan samaa mieltä siitä, että esimerkiksi hyvinvointialueiden organisaatorakenteet eivät ole sellaisia, joihin valtiovarainministeriön tulisi puuttua, eikä minusta niihin tulisi puuttua edes sosiaali- ja terveysministeriönkään. Itse kun olen tarkkaillut eri hyvinvointialueiden organisaatorakenteita, niin esimerkiksi omalla alueellamme on tällä hetkellä ajankohtainen kysymys siitä, miten ensihoito on organisoitu: Kun siihen jouduin ottamaan itse kantaa tai itse asiassa seuraamaan valtuuston puheenjohtajana, miten sitä oli meillä valmisteltu, katsoin, miten se asia oli Pohjois-Savossa, Pohjois-Pohjanmaalla, HUS-alueella ja Pirkanmaalla, eli siellä, missä on yliopistollinen sairaala Turun lisäksi. Se oli kahdella kolmella eri tavalla järjestetty, eikä se asia kuulu sinne ministeriöille sinänsä.

Tässähän nyt tietysti se suuri huoli, joka on moneen kertaan tullut täällä jo sanottua, on se, että me oppositiossa pelkäämme — ihan niin kuin tuossa mietintöpohjassakin oli — että oli sitten hyvät ajat tai huonot ajat, niin tässä finanssipoliittiset näkökulmat korostuvat liikaa, kun tämä voimakkaampi ohjaus siirtyy sinne VM:lle.

Nyt seuraava asia vielä tähän asiaan voi kuulostaa jonkun mielestä hiusten halkomiselta, mutta olen niin paljon itse ollut lainsäädännön soveltamisen kanssa tekemisissä ja joutunut siitä keskustelemaan, että kun tähän nyt ehdotettuun hyvinvointialueesta annetun lain 11 §:ään tulee tämä voimakas sana ”vastaa” — eli ”Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta ja vastaa hyvinvointialueiden talouden ja hallinnon yleisestä ohjauksesta sekä toiminnan yleisestä ohjauksesta” — niin kyllä käytännössä tämän vastaa-sanain painoarvo on erittäin suuri. Tiedän, että lainsäädännössä käytetään joskus sanoja ”huolehtii” ja ”vastaa”, ja nämä ovat niitä asioita, joista sitten viime kädessä, jos menee pieleen, ruvetaan kysymään, kuka vastaa, ja se, joka vastaa, joutuu sanktioiden kohteeksi sitten.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Tähän ihan loppuun otan vielä yhden asian, joka liittyy ehkä vähän etäisesti tähän asiaan: Itsekin olen täällä edustajaiältäni nuori, vaikka en fyysiseltä iältä, mutta täällä ei taida olla montakaan edustajaa siltä ajalta, jolloin hoitotakuu säädettiin ensimmäisen kerran Suomeen. Mistä se sai oikeastaan alkunsa? Se sai alkunsa kokoomuksen kansanedustajan Eero Akaan-Penttilän tekemästä aloitteesta, kun hän oli kiinnittänyt huomiota siihen, että HUSin alueella oli valtava ero siinä, miten eri kuntien asukkaat pääsivät hoitoon HUSiin, koska silloin oli vallalla ajatus, että kunta viime kädessä palveluiden rahoittajana voi ottaa kantaa siihen, leikataanko tässä kunnassa enemmän ja tuossa kunnassa vähemmän esimerkiksi silmäleikkauksia tai tekonivelleikkauksia. Ja tämä johti sitten eduskunnan silloisen oikeusasiamiehen toimesta velvoittavaan lainsäädäntövalmisteluun, joka johti siihen, että sitten vuoden 2004 alusta meille tuli hoitotakuu. Nyt tämän otin esille sen takia, että tiedän, aivan kuten edustaja Väyrynenkin, että on oikeasti nykyisen ja aiemminkin lainsäädännön aikana vaikea ohjata alueita konkreettisissa kysymyksissä, mutta hoitotakuulain säätäminen oli yksi vakavasti otettava keino siinä, miten yritimme vahvistaa perustasoa siellä hyvinvointialueilla.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Krista, olkaa hyvä.

16.06 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Äsken pääsin alkuun koskien tätä talouden ja hallinnon sekä toiminnan selkeyttämistä, ja nyt kun täällä on hallintovaliokunnan puheenjohtajakin, niin me saamme varmaan selvyyttä tähän kohtaan.

Siis sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on tehty pykälämuutosehdotus, joka onkin hallintovaliokunnassa hyväksytty. Se ensimmäinen pykälämuutos koskee nimenomaan sitä, että ne substanssilainsäädännön mukaiset tehtävät, jotka sekä sisäasiainhallinnolla että sosiaali- ja terveysasioista vastaavalla ministeriöllä on näissä, eivät yleisen ohjauksen osalta siirtyisi, mutta sen jälkeen, kun tulee sellaisia tehtäviä, joita ei olisi substanssilainsäädännöllä määriteltä, näissä tämä yleinen ohjaus siirtyisi. Meille on jäänyt epäselväksi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa — kuten jo aikaisemmin totesin, ei asiantuntijakuuleminen eivätkä myöskään vastinekuulemiset selvittäneet meille sitä — mitä se yleinen ohjaus olisi, mikä tässä siirtyy. Ja koska HaV ei erikseen mainitse tästä yhtään esimerkkiä ettekä te myöskään kerro, että te ette sellaisia saanut, niin olisi kiva tietää, mikä on hallintovaliokunnan käsitys siitä, mitä tämä valtiovarainministeriön yleinen ohjaus on, joka tässä esityksessä nyt siis siirtyy. Tähän kysymykseen emme ole saaneet vastausta, mitä se olisi. Toivoimme, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa olisi todettu, että tätä kysymystä emme saaneet selville, mitä se ohjaus olisi, koska hyvinvointialueet odottavat, että meillä olisi käsitys, mitä se valtiovarainministeriön yleinen ohjaus olisi.

Sen lisäksi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa vallitsi kyllä merkittävä yksimielisyys siitä, että tämä sana ”hallinto” tuli ongelmaksi, joka nostettiin aivan vastinekierrosten viimeisessä vaiheessa esiin. Meillä ei ole tällä hetkellä käsitystä, miksi tähän otettiin sana ”hallinto” mukaan. Me esitimme luonnoksen pohjassa hallintovaliokunnalle, että tätä ei olisi otettu — käytännössä olisi jätetty sana ”hallinto” pois — mutta se äänestettiin äänestyspöytäkirjalla, johon täällä on jo viitattukin tänään, pois siitä ja annettiin hallintovaliokunnan selvittää, mitä tämä hallinto voisi olla. Me emme tilanneet siis enää uutta vastinetta sen jälkeen, kun tämä ”hallinto” siihen ilmaantui, mutta sen jälkeen tämä ”hallinto” on tullut tänne pykälään mukaan. Ja nyt kun tämä ”hallinto” tuli tänne pykälään mukaan eli siirretään myöskin hallinnon yleinen ohjaus, niin meillä syntyy ongelma, että te olette luoneet hallin-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

tovaliokunnassa kaksinkertaista ohjausta samaan asiaan. Ja tämä on nyt se ongelma, johon kaivataan selvitystä, miksi se hallinto otettiin mukaan. Eli ongelma tulee esimerkiksi siitä, että vaikka substanssilainsäädännön osalta tämä yleinen ohjaus ei siirtyisikään, niin sitä, mitä se muu ohjaus olisi, mikä nyt siirtyy, ei tiedetä.

Sen lisäksi näyttää siltä, kuten tässä hallituksen esityksessä sivulla 18 sanotaankin, että tämä yleinen ohjaus on ollut jo laajasti käytössä. Eli valtiovarainministeriössä on ollut käytössä tällainen yleinen ohjaus — mutta kukaan ei tiedä, mitä se tosiasiaassa on — ja se myönnetään tässä hallituksen esityksessä sivulla 18. Sen sijaan olisi ollut asiallista, että oltaisiin todettu, että hyvinvointialueiden hallintoahan on monenlaista ja poliittisten toimielimien hallinnon ja kaikenlaisten vaalisäädännön ja muiden lisäksi, mitä tässä hallintovaliokunnan mietinnössä kyllä lukee, on paljon muutakin sellaista hallintoa, jonka osalta on nyt epäselvää, kumpi näistä taloista esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollossa ohjaa, ohjaako STM vai ohjaako valtiovarainministeriö. Tällaisia toimintoja me kartoitimme seuraavia: Niitä olisivat esimerkiksi sairaaloiden ja toimintayksiköiden hallinto, vastaavan lääkärin toimivalta, yhteistyöalueiden toiminta ja työnjako, yhteistyösopimukset, ensihoitokeskukset, joista jo äskeinen puhuja tässä puhuikin hyvin, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon hallintopäätökset. Ja vastaavasti hyvinvointialueiden talouteen taas kuuluisivat valtion rahoituksen lisäksi muun muassa asiakasmaksut ja tutkimus- ja koulutuskorvaukset, ja nämä ovat sosiaali- ja terveydenhuollon vastuulla. Että meidän pitäisi käytännössä pystyä määrittelemään tämän hallinnon sisällä, mikä se työnjako on, koska tarkoituksenmukaista ei kai ole, että nämä äsken luetellut tehtävät hallinnon osalta siirtyisivät valtiovarainministeriön yleisen hallinnon ohjauksen piiriin tämän lakiehdotuksen muutoksen myötä. Olin hämmästynyt, että näitä ei otettu hallintovaliokunnan mietintöön esimerkkeinä siitä, mitä se hallinto ei ainakaan ole, koska nyt ei ole mitään käsitystä, mitä se hallinto on, johon tämä yleinen ohjaus tulisi. Sen takia minusta sen sosiaali- ja terveysvaliokunnan hallintoa koskevan kritiikin sivuuttaminen ilman minkäänlaisia perusteita tässä mietinnössä ei ole tämän kokoluokan asiassa kyllä mahdollista, ja pahoittelen, että näin suoraan sen tässä sanon.

No, arvoisa puhemies, sitten toinen kokonaisuus on nimenomaan nämä finanssipoliittiset tavoitteet:

Näissä finanssipoliittisissa tavoitteissahan esitetään, että käytännössä valtakunnallisissa tavoitteissa, jotka laaditaan neljän vuoden välein, otettaisiin jatkossa huomioon myöskin finanssipoliittiset tavoitteet. Kaikenlaista voi ottaa huomioon, mutta se ei tarkoita sitä, ne realisoituisivat, että ne perustuisivat niihin, ja tässä tapauksessa emme ole niin paljon niptäneet siitä, että tässä nyt otetaan finanssipoliittiset tavoitteet huomioon. Fakta on se, että jos me velvoitamme jatkossa valtakunnallisia tavoitteita tekemään niin, että nämä finanssipoliittiset tavoitteet pitää ottaa huomioon, niin siinä samassa yhteydessä olisi pitänyt ottaa perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan kritiikki ansiokkaasti tähän mukaan. Ja nyt se ei ole tässä. Sitä minä ihmettelen, että kun se on niin kova juttu, että perustuslakivaliokunta sanoo, että perusoikeudet ovat ensisijaisia, niin ei saatu millään tähän mietintöön eikä tähän pykälään lukemaan sitä, että ne ovat ensisijaisia. Sitä minä en ymmärrä. Niidenhän pitäisi olla ensinnäkin samalla rivillä — siitä meillä oli jo vahva yksimielisyys meidän valiokunnassa — ja vaikka niiden pitäisi olla vielä ensisijaisia, kuten perustuslakivaliokunta huomautti, niin tätä niin sanotusti ei ponnen takana olevaa, vahvaa huomautusta ei otettu hallintovaliokunnan työssä huomioon.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Nyt kävi niin, että valtakunnallisissa tavoitteissa otetaan siis fipo-tavoitteet huomioon mutta ensisijaisuutta ei korosteta perusoikeuksien suhteen — ei minkäänlaisia kappaleita tästä. Pidän tätä todella erikoisena, koska tämä on aivan olennainen osa sitä kritiikkiä, jota tässä nyt on kuultu monen edustajan suusta. Siis perusoikeudet ovat aina ensisijaisia, ja siksi myöskin valtakunnallisten tavoitteiden osalta tämä selvitys, joka oli nykyistä lainsäädäntöä, oli pudonnut tässä hallituksen esityksessä pois. Tämähän tuli perustuslakivaliokunnan asiantuntijoiden — valtiosääntöoikeuden asiantuntijoiden, perusoikeusasiantuntijoiden — pohjalta tähän mukaan. Se tuli tähän mukaan nimenomaan sen takia, että nämä asiantuntijat vaativat, että ei voi olla sellaisia valtakunnallisia tavoitteita, joissa ei otettaisi finanssipoliittisten tavoitteiden lisäksi huomioon myös sitä, miltä se maailman tila siellä näyttää, esimerkiksi miten pelastustoimea pitäisi seuraavina vuosina järjestää, ja pelastustoimen asiantuntijaorganisaationa ministeriö olisi laatinut siitä selvityksen, ja samoin sosiaali- ja terveysministeriö olisi laatinut selvityksen. [Puhemies koputtaa] Nyt nämä saatiin tähän, ja se on tässä meillä aivan selkeästi mukana, [Puhemies koputtaa] mutta ei pitänyt vain ottaa näitä huomioon, vaan tämän myöskin piti perustua niihin. Nyt täältä puuttuvat nämä molemmat ajatukset, ja siitä olen kyllä kovin pahoillani, että näin kävi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

16.14 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! STM ja sisäministeriö vastaavat substanssista ja VM rahasta, raamista ja perälaudasta. Puhutaan erittäin vaativasta asiasta tässä dilemmassa: on tietty määrä rahaa, ja sillä saa paljon mutta ei kaikkea. Toiminnasta vastaavalla pitäisi olla resurssit, nyt ei mennä täysin riskiperusteella. Kun ihminen sairastuu, hänen pitää päästä hoitoon. VM johtaa ja ohjaa sosiaali- ja terveyspalveluja antaen rajat, reumat ja perälaudan. Asiaa hoidetaan yhdessä VM:n, SM:n ja STM:n kesken. Nyt vastuu on hyvinvointialueilla sopeuttaa menot tuloihin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

16.15 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Täällä on esitetty kritiikkiä valiokunnan mietinnön käsittelyprosessista. Sitä kyllä täällä täytyy ihmetellä, koska sehän on normaalia valiokuntatyötä, mitä tehdään täällä valiokunnissa. Eli tehdään lisäyksiä, tehdään poistoja, muokataan sitä mietintöä sen mukaiseksi kuin sen lakiesityksen mukaan ja valiokuntakäsittelyn osalta on tarpeen. Eli tässä asiassa ei minkäänlaista dramatiikkaa ole, ja siinäkin, jos tehdään siellä enemmän tai vähemmän, ei ole mitään erityistä. Meillä on erilaisia pohjia, ja sitten tarvittaessa tehdään niistä parempia, jos se pohja ei ole sellainen, joka olisi hyväksyttävissä, ja näin pitää tehdäkin. Me ollaan tultu tänne tekemään töitä, eikä pidä päästä vain helpolla tuolla valiokunnissakaan.

Toinen asia, mikä nostettiin esille täällä, oli se, että esimerkiksi näistä perusoikeuksista oltaisiin poistettu kappaleita. Niin kuin sanoin, siellä tehtiin muokkauksia, mutta luenpa tässä — kun täällä on nyt luettu niitä, mitä on poistettu — nyt vielä kaikille muistin virkistykseksi, mitä tässä itse meidän lausunnossamme sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oli näistä finanssipoliittisista asioista: ”Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden ohjauksessa otetaan huomioon finanssipoliittiset tavoitteet kustannusvaikuttavuuden edistämiseksi sekä kustannusten nousun hillitsemiseksi sekä palveluiden turvaamiseksi tulevaisuudessa. Asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin esitetty kritiikkiä fi-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

finanssipoliittisten tavoitteiden korostumisesta. Valiokunta toteaa, että jatkossakin finanssipoliittiset tavoitteet tulee sovittaa perusoikeuksiin siten, että perusoikeudet turvataan.” Ja luen vielä täältä hallintovaliokunnan mietinnöstä: ”Hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty huolia valtioneuvoston finanssipoliittisten tavoitteiden merkityksen korostumisesta. Toisaalta osa asiantuntijoista on pitänyt finanssipoliittisten tavoitteiden huomioon ottamista perusteltuna. Kuulemisessa on myös katsottu, että huomiota tulisi finanssipoliittisten tavoitteiden ohella kiinnittää palvelujen sisältöön ja laatuun sekä palvelujen lakisääteisen tason ja perusoikeuksien toteutumiseen.” Miten selkeämmin tätä voisi sanoa? Eli jos me jokaisessa lakiesityksessä vaadimme, että sinne laitetaan aina perusoikeudet ensisijaisesti ennen muita, että jokaiseen pitäisi kirjata ne, niin käytännössähän meidän kaikessa lainsäädännössä pitäisi näin tehdä. Tärkeää on turvata perusoikeudet ja ihmisten palvelut, ja niin tässä on sopusoinnussa sekä hallintovaliokunnan mietinnössä että sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa tähän otettu kantaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä.

16.18 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Haluan oikeastaan ihan samaan asiaan kiinnittää huomiota kuin edustaja Laiho edellä. Tässä on nyt jostain syystä tietyillä valiokunnan jäsenillä muodostunut työtavaksi se, että luetaan mietintöpohjaa ja sitten kategorisesti ilmoitetaan, mitä sieltä on muutettu. Kun tässä nyt on allekirjoittanutkin nimeltä mainittu näiden perusoikeuksien kohdalla, että äänestyin ne pois sieltä, niin edelleenkin täysin samaan asiaan kiinnittäisin huomiota kuin edustaja Laiho, eli meidän lausuntoon jäi lause: ”Asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin esitetty kritiikkiä finanssipoliittisten tavoitteiden korostumisesta. Valiokunta toteaa, että jatkossakin finanssipoliittiset tavoitteet tulee sovittaa perusoikeuksiin siten, että perusoikeudet turvataan.”

Aivan samoin, kuin edustaja Nurminen äsken, toivoisin tämänkin pöytäkirjaan, että tämä on normaalia valiokuntatyöskentelyä, missä me käydään niitä pohjia läpi, ja toisto ei aina ole siellä tarpeen. Vähän ihmettelen, ja toivoisin, että jos siellä nyt erikseen mainitaan nämä poistetut, niin ihan mukavaa, että siellä käytäisiin läpi myös se, mitä sinne on jäänyt. Tämä on mielestäni ihan yksiselitteinen asia, että kaikki me tiedetään, että perusoikeudet ovat ensisijaisia, eikä niitä ole kukaan polkemassa. [Krista Kiuru: Mutta sitä sanaa ”ensisijaisuus” ei mainita enää!] — Tämä oli ihan valiokunnan yhteinen näkemys, edustaja Kiuru.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

16.19 Lotta Hamari sd: Arvoisa puhemies! Tässä puhutaan nyt siitä, menevätkö finanssipoliittiset tavoitteet perusoikeuksien edelle. Itse näen, että se ongelma myös tässä finanssipoliittisessa ohjauksessa on se, että itse asiassa esimerkiksi ennaltaehkäiseviä tavoitteita ei pystytty toteuttamaan eikä myöskään sitä painopisteen siirtoa perusterveydenhuoltoon, mikä oli yksi sote-uudistuksen tavoitteista.

Jos esimerkiksi ensiavussa tapahtuu joku haattatapahtuma sen perusteella, että päivystys on ruuhkautunut tai potilaita pitää kuljettaa kauemmas päivystysten lakkautusten vuoksi, tai vauva kuolee kohtuun, kun ei synnärille pääse sisään — nämä ovat graaveja esimerkkejä, jotka kyllä nousevat otsikoihin, ja silloin kyllä puhutaan perusoikeuksien toteutumisesta. Mutta entä kun koululääkärin tai neuvolan terveydenhoitajan vastaanotolle ei pääse,

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

tai kuraattorin tapaamiset supistetaan ja niitä jää pitämättä, tai lääkäriin ja suun terveydenhuoltoon pääsy pitenee, miten näissä tapauksissa perusoikeuksien toteutumista sitten arvioidaisiin?

On todella vaikea punnita sisältöjä ja perusoikeuksien toteutumista nimenomaan ennaltaehkäisyssä näkökulmasta ja perusterveydenhuollon vahvistamisen näkökulmasta, ja näistähän ne säästöt oikeasti syntyisivät, mutta jos annetaan finanssipoliittisten tavoitteiden olla ohjurina, niin annetaan tietty summa rahaa ja sanotaan, että, aluevaltuutetut, päättäkää järkevästi.

No erikoissairaanhoidossa on tietysti näitä palveluita, mitä edellä luettelini, vaikka ensiavussa. Siellä ihminen on hoidettava, niitä ei voi jättää hoitamatta, mutta täten perusterveydenhuolto tulee aina kärsimään, varsinkin jos hoitotakuutakin pidennetään, eli niin sanottuja normeja puretaan. Niitä normejahan voidaan kyllä purkaa, mutta järkevästi — ei heikentämällä sitä perusterveydenhuoltoa tai hoitopääsyä. Ja siten, edelleen toistan, pidän tätä esitystä huolestuttavana myös tästä näkökulmasta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

16.21 Aki Lindén sd: Arvoisa herra puhemies! Oli ihan hyvä, että siteerattiin näitä äskeisiä sitaatteja täällä. Ei tietenkään kukaan kiistä, etteikö tänne olisi jäänyt ihan hyviä kohtia, joissa tasapainotetaan tätä finanssipoliittikkaa ja perusoikeuksia.

Toistan vielä tämän mietinnön sivulla 7 olevan kohdan — minulla on paperiversio tässä — joka täällä äsken siteerattiin. Siis hallintovaliokunnan mietinnössä todetaan: ”Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin esitetty kritiikkiä finanssipoliittisten tavoitteiden korostumisesta.” Sitten se jatkuu, että ”valiokunta toteaa”. Eikö nyt selvyyden vuoksi ole siis niin, nyt kun on valiokunnan puheenjohtaja ja jäseniä paikalla, että kun virke alkaa ”valiokunta toteaa”, niin silloin se on hallintovaliokunnan kannanotto, eli se ei ole siis jatkoa sille äskeiselle virkkeelle? Koska pitäisin erittäin tärkeänä, että hallintovaliokunta toteaa, että ”jatkossakin finanssipoliittiset tavoitteet tulee sovittaa perusoikeuksiin siten, että perusoikeudet turvataan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on yhtynyt perustuslakivaliokunnan esittämään kantaan.” Siis onko tämä hallintovaliokunnan kanta, vai onko tämä vain hallintovaliokunnan mietinnössä viittaus siihen, että sosiaali- ja terveysvaliokunta oli tätä mieltä?

No, nyt haluan mennä vielä siihen — kun on hetki aikaa ja käytän paikaltani vain sen ajan, mitä tässä nyt sitten on käytettävissä — kun tuossa hetki sitten keskustelimme siitä, mitä se ylipäätään on ja miten toteuttaa ohjausta, jos vaikkapa haluamme, niin kuin olen ymmärtänyt, että laidasta laitaan eduskunta haluaa, että nyt Suomessa vahvistuisivat perusterveydenhuolto ja sosiaalipalvelut. Silloin kun meidän lainsäädäntö oli sellainen sinne vuoteen 1993 saakka, että meillä valtioneuvosto hyväksyi vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen valtakunnallisen suunnitelman, jossa päätettiin hyvin tarkasti, yhden viran tarkkuudella, lisäresursseista, jotka sitten kiintiöitiin lääninhallituksille, ja lääninhallitukset vahvistivat sitten vuorovaikutuksessa alueella olevien sairaaloiden ja kuntien kanssa sen, kuinka monta virkaa kukin niistä saa, ja sitten ne olivat niin sanottuja valtiosuuteen oikeuttavia virkoja, eivätkä kunnat eivätkä sairaalatkaan juuri muita perustaneet, niin silloin meillä saatiin aikaiseksi se, että meillä jopa 70 prosenttia uusista resursseista ohjautui perusterveydenhuoltoon. Sen takia 70- ja 80-luku oli merkittävää perusterveydenhuollon vahvistumisen aikaa, ja 90-luvun alussa meillä Suomessa 80 prosenttia väestöstä pääsi

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

terveyskeskukseen samalla viikolla, ihan fyysiselle vastaanotolle. Mutta kieltämättä tässä nykyisessä ohjausjärjestelmässä, jossa on yleiskatteellinen rahoitus, meillä ei ole enää tätä korvamerkityn rahoituksen keinoa, mutta meillä on keino tietenkin säätää normi ja antaa alueille yleiskatteelliseen rahoitukseen sen verran lisäystä, että se normi tulee täytetyksi. Nyt vuosi sitten tehtiin nimenomaan tällä tavalla hoitotakuun tiivistämiseksi, mutta nyt sitä peruutettiin, niin kuin me tiedämme. Mutta se on toinen keskustelu, jota täällä on jo aika pitkään käyty aiemmin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Halusiko edustaja Väyrynen kommentoida edustaja Lindénin puheenvuoroa? — Yksi minuutti, olkaa hyvä.

16.25 Ville Väyrynen kok (vastauspuheenvuoro): Joo, kiitos, arvoisa puhemies! Lähinnä minulle jäi pikkusen epäselväksi, ettei edustaja Lindén sekoittanut allekirjoittaneen puheenvuoroa. Eli minä siteerasin nimenomaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoa, en suinkaan hallintovaliokunnan mietintöä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Sitten takaisin listalle. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

16.25 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Minusta on ollut hyvä, että täällä keskustellaan perusoikeuksien turvaamisesta ja siitä, näkyykö se tässä hallintovaliokunnan mietinnössä ja miten se näkyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa ja mikä oli sosiaali- ja terveysvaliokunnan henki ja tahto.

No, kun täällä annettiin ymmärtää, että ei täällä mitään tarvetta ollut perusoikeuksia tämän enempää tähän pohjaan ottaa, niin haluan muistuttaa teitä, hyvät edustajat, siitä, mitä lukee perustuslakivaliokunnan lausunnossa kappaleessa 19: Täällähän nimenomaan todetaan, että ”perustellumpaa valiokunnan mielestä olisi, että perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisten oikeuksien turvaamiseen liittyvät seikat kävisivät talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden ohella ilmi säännöstekstistä”. Ja näinhän ei nyt siis tehdä, ja tässä hallintovaliokunnan mietinnössä ei anneta minkäänlaista selitystä, miksi näin ei tehdä. Siis mitä hyötyä meillä on siitä, että perustuslakivaliokunnassa laitetaan aika koviakin steitmenttejä, joita täällä pitäisi noudattaa, ja me pyyhimme niillä nyt sitten pöytää? Tämä on mielestäni todella vakava kysymys. Me ei siis käytännössä haluttu turvata perusoikeuksien ensisijaisuutta eikä perusoikeuksien toteutumista tässä maassa, vaikka perustuslakivaliokunta piti sitä tässä muotoilulla ”olisi perustellumpaa”. Mutta näin ei ollut, ei ollut perustellumpaa, ja ihmettelen, miksi näin ei toimittu.

Oma kritiikkini tässä asiassa koskee sitä, että jos me haluamme finanssipoliittiset tavoitteet nostaa valtakunnallisten tavoitteiden laatimisessa tärkeiksi, niin sitten me haluamme ja sehän otetaan mukaan sanoilla ”ottaa huomioon”, mutta tässä vakavampi juttu on se, että valiokunta nimenomaan, hyvät edustajat, poisti ne kaksi kohtaa, missä mainittiin sana ”ensisijaisuus”. Siis me poistimme sosiaali- ja terveysvaliokunnassa lausuntoluonnospohjasta sellaisen tekstin, jossa lukee: ”Perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalveluiden varmistaminen sekä sosiaali- ja terveystaloudelliset tavoitteet jäävät valtakunnallisessa ohjauksessa näille alisteisiksi. Julkista taloutta ohjaavien asiakirjojen kannalta sosiaaliset perusoikeudet ovat ensisijaisia siten, että niiden tulee ohjata resurssien allokointia taloudellisesti hyvinä ja huonoina aikoina.” Siis tästä kappaleesta poistettiin nimenomaan tämä, että

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

nämä ovat ensisijaisia, ja minusta se antaa aihetta kritiikille. Miksi me näin teimme, kun perustuslakivaliokuntakin totesi, että on perustellumpaa, että täällä säännöstekstissä tämä kerrotaan. Ei ole niin kuin varapuheenjohtaja sanoi, että kaikessahan pitäisi sitten ottaa perusoikeudet huomioon ja totta kai perustuslakia pitää Suomessa noudattaa. Mutta kun perustuslakivaliokunta itse toteaa, että säännöstekstissä olisi perustellumpaa, että tämä otetaan huomioon.

Toinen poisto, jonka teki siis varapuheenjohtaja Räsänen kannattamana ja joka äänin 8—9 meni läpi, oli siitä, että poistetaan täältä seuraava teksti: ”Valiokunta pitää välttämättömänä, että 12 a §:n 1 momenttia muutetaan siten, että siitä käy ilmi perusoikeuksien turvaamisen ensisijaisuus suhteessa finanssipoliittisiin tavoitteisiin. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa, että säännöstä muutetaan perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenevällä tavalla.” Juuri äsken perustelin tämän, ja näin valiokunnassa päädyttiin pohjaluonnoksessa esittämään, mutta tätä ei otettu huomioon sen takia, koska ihmiset ajattelivat, että kyllä hallintovaliokunta tämän sitten hoitaa. Ja nyt minun on pakko sanoa, että hallintovaliokuntahan ei hoitanut tätä — ei sanaakaan tästä, ei minkäänlaista sanaa.

Olen pettynyt siihen, että tässä maassa voidaan toimia ohjauksen suhteen näin. Miten tämä on edes mahdollista? Nyt me ollaan siinä tuloksessa, että me luotettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa siihen, että kyllä hallituspuolueet sentään perustuslakivaliokunnan lausuntoa noudattavat. Ja nyt kävi niin, että — niin kuin huomaatte — pitkäksi meni. Kyllä tämä kritiikki, joka täällä salissa on todettu, on ihan aidosti asiallista, ja se olisi pitänyt ottaa huomioon.

Tämän selvityksen osalta sitten kävi metka tilanne, että niin kuin tässä pohjassa esitetään, valtakunnallisia tavoitteita kun laaditaan, niissä pitäisi olla sekä sisäministeriön että STM:n selvitys taustalla. Nyt siitä oltiin hallituksen esityksessä luopumassa, mutta se palautettiin takaisin. Tämä oli siis se muutos, jonka me saimme tähän omaan lausuntoomme, että tämä selvitys pitäisi palauttaa, ja se myönnettiin myös ministeriöiden vastineessa, mikä näkyy nyt näistä julkisiksi tulleista asiakirjoista. Tämä selvitys palautetaan nyt tähän takaisin, ja siksi on tärkeätä, että eduskunnassa näitä hinkataan, koska kyllä täällä myös muutoksia on mahdollista tehdä.

Mutta sitä me emme vielä ymmärrä, että jos tämä selvitys sitten tehdään siitä, mitä kaikkea pitäisi tehdä pelastustoimissa ja mitä sosiaali- ja terveystoimissa tulevina vuosina, niin sekin otetaan huomioon, mutta eivät nämä valtakunnalliset tavoitteet perustu näihin selvityksiin. Siis mihin ne valtakunnalliset tavoitteet sitten voivat perustua, jos eivät näihin selvityksiin? Siis kuka ne keksii, mitä täällä pitäisi tehdä, valtiovarainministeriö vai? Tämä on mielestäni luvaton, että näihin selvityksiin eivät perustuisi valtakunnalliset tavoitteet jatkossa, ja ne otetaan vain huomioon. Tätä ei pystytty muuttamaan, ja myöskin tästä erittäin hyviä poistotekstejä olisi varmasti syytä porukan katsoa, että miksi tämä oli niin vaikea asia, että niitä ei vain voinut sanoa ääneen. Koska me emme tehneet niin tiukkaa lausuntoa tästä, hallintovaliokunta ei ole ottanut niitä huomioon.

Arvoisa puhemies! Tämän ohjausvallan osalta on mielenkiintoista vielä kiinnittää huomiota muutamaan kohtaan tässä hallintovaliokunnan mietinnössä — ja täytyy sanoa, että olen täällä kahdeksattatoista vuotta, mutta en ole ikinä joutunut tällaiseen tilanteeseen, jossa joudun kiinnittämään huomiota siihen, että olen ollut tekemässä lausuntoa jossain toisessa valiokunnassa ja mietinnössä aika kovasti vedetään mutkia suoraksi. Täällä hallintovaliokunnan mietinnössä otetaan heti hyvinvointialueiden ohjauksen osalta — onko tuo nyt sitten neljännessä kappaleessa — kantaa siihen, että valtiovarainministeriön toimi-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

alaan kuuluu siis muun muassa hyvinvointialueiden hallinnon ja talouden ohjaus ja valtiovarainministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan valtiovarainministeriön tehtäviä ovat muun muassa hyvinvointialueiden hallinto ja talous. Tällä siis perustellaan sitä, että tämä ohjaus jää selkeyttämättä. Sanotaan, että alempitaisoisessa lainsäädännössä on kuitenkin kerrottu, miten tämä voisi mennä.

Sama teksti jatkuu sitten täällä sivulla 5, jossa otetaan kantaa siihen, että hallintovaliokunta katsoo, että ministeriöiden ehdottama muotoilu olisi sen mukainen, millä voitaisiin mennä. Sitten täällä todetaan, että käytännössä annetaan tarkempia tietoja, sillä tämä hyvinvointialuelaki on tämmöistä yleislakia, ja käytännössä valtioneuvoston ohjesäännöstä ja asetuksesta käy ilmi, miten tämä menisi. [Puhemies koputtaa] Tämähän ei ole näin, ja myöskin meidän lausuntoluonnospohjassa kiinnitettiin huomiota, että alempitaisoisella säännöstöllä ei voi kertoa, miten tämä toimivalta pitäisi selkeyttää. [Puhemies koputtaa] Silti tässä mietinnössä mainitaan kolme kertaa sellainen, joka ei ole hyvän lainsäädännön mukaista. Ihmettelen, miksi tässä näin tehdään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

16.33 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Täällä edustajat Lindén ja Kiuru ovat tuoneet hyvin esille näitä sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnosta poistettuja kohtia, ja Väyrynenkin otti kantaa näihin poistoesityksiin. Olisin itse ollut vielä halukas kuulemaan perustelut sille, minkä takia esititte tästä virkapohjasta näitä kappaleiden poistoja. Se on ehkä jäänyt vielä vähän varjoon.

Itse ajattelen tästä hyvin pitkälti niin, että me olemme sosiaali- ja terveysvaliokuntana käsitelleet tätä asiaa, me saimme laajasti asiantuntijoilta kritiikkiä tätä esitystä kohtaan nimienomaan näiden finanssipoliittisten tavoitteiden korostumisesta, me kuulumme myös perusoikeusasiantuntijoita ja toimimme tämän kritiikin valiokunnan lausuntoon yhdessä, ja me olimme yhdessä sitä mieltä, että nämä ongelmat ovat olemassa ja me voimme yhdessä löytää niihin ratkaisun. Kun me lähdimme valmistelemaan tätä virkapohjaa, joka perustui asiantuntijalausuntoihin, niin siinä kohti emme tiedä, mitä tapahtui — kun me rupesimme käsittelemään tätä lausuntoa, niin hallitus toi oman esityksensä, joka oli täynnä punakynää, jossa oli näitä poistoja, joihin edustaja Väyrynenkin viittasi. Se on totta, että totta kai sinne joitain kappaleita jäikin, mutta merkittäviä parannusehdotuksia, jotka olisivat auttaneet hallintovaliokuntaa näitten ongelmien tunnistamisessa, jotka kuuluvat meidän subst-anssiin, poistettiin.

Näitä perusteluita me ollaan nyt perätty täältä, että minkä takia tämä tehtiin. Voi olla myös niin, että tuliko sitten valtiovarainministeriöstä isompi käsky, että sitä heidän toimivaltaansa ei tule rajata ja valtiovarainministeriön roolin tuleekin olla merkittävä suhteessa hyvinvointialueiden ohjaukseen, mutta pidän tätä itse toimintatapaa hyvin poikkeuksellisenä, ja myös sitä, että vielä itse lakipykälään tuotiin vastinevaiheessa säännöksiä koskien hallintoa ja muuta, mistä me emme edes kuulleet, koska me yhdessä sovimme, että meidän ei tarvitse avata kuulemista, jos me teemme sellaisen lausunnon, jossa nämä otetaan huomioon — ja täysin yllättäen tämä lopputulema olikin kymmenen tunnin kokouksen päätteeksi se, että hallituksen punakynällä tehtiin lausunnoista poistot. Tämä ei ole mielestämme hyvää ja sopivaa, ja tästähän tämä keskustelu nyt kumpuaa. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

16.36 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Käsitin, että edustaja Nurminen viittasi siihen, että kymmenen tuntia tehtiin korjauksia lausuntoluonnospohjaan, [Ilmari Nurminen: Kyllä!] kymmenen tuntia siis hinkattiin sitä pohjaa ottamalla sieltä asioita pois. Tämä tietenkin on varsin luvatonta ottaen huomioon, että tämä on yhteinen asia. Ja miksi tämä on yhteinen asia, niin ei Suomessa voi olla sellaista säädöstasoa, että me emme tiedä, mitkä ovat valtiovarainministeriön, sisäministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön tehtävät vedennpitävästi. Nyt kun laitetaan kuulkaa tassut tähän pöytään ja käsketään määrittelemään, miten tämä menee, niin tosiasiaassa me emme pysty sitä määrittelemään, koska sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoluonnoksessa lukee ihan selvästi se pykälämuutos, joka ainoana nyt otettiin sitten sosiaali- ja terveysvaliokunnasta tähän mietintöön huomioon, siis tämä, että substanssilainsäädännön mukainen ohjausvastuu jää sinne sisäministeriöön ja STM:ään, mutta se pohjaluonnoksessa ollut teksti jatkuu näin: ”ei poista päällekkäisyyttä talouden ohjauksen osalta ja tuo uutena säännöksenä VM:n toimivallan ohjata hyvinvointialueiden hallintoa”. Tässä meidän lausuntoluonnospohjassa todetaan, että tämä ministeriöiden välinen ohjausvalta on säännöstekstin perusteella päällekkäistä, ja nyt me emme osaa sanoa, miksi tätä päällekkäisyyttä ei korjattu.

Me emme myöskään tunnusta tässä työssä, että kukaan meistä ei tiedä, mikä se on se valtiovarainministeriön yleinen ohjaus, joka tässä siirtyy. Kukaan ei myöskään tiedä, mitä on se hallinnon yleinen ohjaus, jota ei ehditty kummassakaan valiokunnassa arvioida asiantuntijoiden lausuntojen perusteella, mitä se voisi olla. Mutta ne ongelmat, joista itsekin puhuin, on tunnustettu sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, ja sen takia ajateltiin, että tämä todennäköisesti ei tule tähän mukaan. Mutta nyt se onkin täällä mukana, ilman että hallintovaliokunta käsittääkseni kuuli tästä hallinnon yleisestä ohjauksesta yhtään. Että ei tästä voi ainakaan sanoa, että tämä osuisi lankulle.

Me siinä sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoluonnoksessa esitettiin tähän korjaus ehdotusta, miten tämän pykälän pitäisi mennä, jotta tämä sääntely olisi tarkkarajainen. Tässä on se riski — myöskin puhemiehelle tiedoksi — että nämähän ovat sellaisia asioita, joista perustuslakivaliokunnassa pyydettiin tämä säännös täsmäyttämään. Nyt se ei ole täsmällinen ja tarkkarajainen, ja me emme osaa sanoa, miksi täällä on päällekkäisiä tehtäviä ja nämä päällekkäiset tehtävät tähän jäävät.

Sen lisäksi tässä on syntynyt tilanne, jossa valtiovarainministeriö on jo käyttänyt tällaista yleistä ohjausta, ja perustuslakivaliokunta toteaa omassa tekstissään, että tällainen jo aikaisemmin käytössä ollut toiminta ei kuitenkaan voi asettaa perustuslakivaliokuntaa sellaisen eteen, että se pitäisi vain sen takia hyväksyä, kun se on jo käytössä. Mutta kukaan ei silti tiedä, mitä se on, vaikka hallituksen esityksessäkin todetaan, että tämän tyyppinen yleinen ohjaus on jo käytössä. Me emme tiedä vielä, mitä se on.

Kyllä tämä aika erikoisen tilanteen aiheuttaa, että eduskunta ei tiedä, minkälainen yleinen ohjaus nyt säädetään valtiovarainministeriölle, mutta täällä me istumme ja toteamme, että se kohta säädetään.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 2/2024 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 20 ja 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 28/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 12/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 12/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Hallintovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.40 **Mauri Peltokangas ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallintovaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain eli niin sanotun vastaanottolain 20 ja 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan pienennettävän vastaanottorahaa ja käyttörahaa, joita myönnetään kansainvälistä suojelua hakevalle, tilapäistä suojelua saavalle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntaa. Kyse on väliaikaisesti, 31.12.2025 asti voimassa olevasta laista.

Esityksen taustalla on pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjaus vastaanottorahan pienentämisestä perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin. Esityksellä haetaan säästöjä julkisen talouden tasapainottamiseksi, ja se liittyy vuoden 2024 toiseen lisätalousarvioon. Vastaanottorahan määrää on kuitenkin tarkoitus arvioida uudelleen vielä tänä vuonna käynnistyvän vastaanottolain uudistamishankkeen aikana.

Tämän nyt käsittelyssä olevan esityksen tavoitteena on lisäksi nopeuttaa sellaisten tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kuntaan siirtymistä, joilla on mahdollisuus hakea kotikuntaa. Vastaanottokeskuksen asiakkaan oleskelu Suomessa on tilapäistä, ja vastaanottokeskuksessa vietetyn ajan on tarkoitus olla lyhyt. Myös vastaanottoraha on suunniteltu etuudeksi, jolla henkilön toimeentulo turvataan ainoastaan lyhytaikaisesti.

Perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon. Perustuslakivaliokunta esittää, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä vain, jos valiokunnan täydentävää vastaanottorahaa koskevasta sääntelystä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Arvoisa puhemies! Vastaanottorahaa myönnetään ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi, jos henkilö on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, muista tuloistaan tai varoistaan, itseensä nähden elatusvelvollisen huolenpidolla tai muulla tavalla. Vastaanottoraha myönnetään kansainvälistä suojelua hakevalle ja tilapäistä suojelua saavalle sekä ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa. Ilman huoltajaa olevalle lapselle myönnetään vastaanottorahan sijasta käyttörahaa, jos hän majoittuu vastaanottokeskuksessa, joka tarjoaa täyden ylläpidon.

Esityksessä ehdotetaan, että yksin asuvalle myönnettävän vastaanottorahan perusosa lasketaan 348 eurosta 300 euroon. Ateriat tarjoavassa vastaanottokeskuksessa vastaanotto-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

rahan määrä alenee 102 eurosta 88 euroon. Muilla 18 vuotta täyttäneillä vastaanottorahan perusosan määrä alenee 294 euron suuruudesta 254 euroon ja ateriapalvelut tarjoavassa vastaanottokeskuksessa 84 eurosta 72 euroon.

Vastaanottorahan perusosan tulee ravintomenojen lisäksi kattaa vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot, paikallisliikenteen ja puhelimen käytöstä aiheutuvat menot ja vastaavat muut henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot. Hallituksen esityksessä on perusosan arvioinnin yhtenä suuntaa antavana mittarina käytetty viitebudjetit, jotka heijastavat ihmisarvoisen elämän edellyttämää kulutustasoa. Esimerkiksi viitebudjetin mukaan vastaanottorahan määrä olisi vastaanottorahan perusosan pienentämisen ja indeksijäädytyksen jälkeen edelleen riittävä terveellisestä ruuasta syntyviin kustannuksiin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vastaanottoraha tarjoaa myös enemmän liikumavaraa kuin välttämätön toimeentulotuki, koska vastaanottorahaa maksetaan kuukaudeksi kerrallaan. Valiokunta toteaa, että vastaanottorahan riittävyttä ei kuitenkaan voida suoraan verrata toimeentulotuen perusosan riittävyteen, koska toimeentulotuen perusosaan sisältyviä menoja katetaan vastaanottojärjestelmässä myös aineellisena hyödykkeenä annettavalla osuudella sekä muilla vastaanottopalveluilla ja täydentävällä vastaanottorahalla silloin, kun sen arvioidaan olevan yksilöllisestä syystä tarpeen.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että perustuslain 19 §:n 1 momentissa asetettuja vaatimuksia ei täytä sellainen järjestelmä, jossa perusoikeussäännöksen mukainen oikeus turvataisiin pelkästään tai viime kädessä vain viranomaisen laissa oikeudellisesti sitomattoman harkintavallan käytön perusteella. Perustuslakivaliokunta pitää lausunnossaan ongelmallisena sitä, että vastaanottolain 19 §:n sääntely täydentävän vastaanottorahan suhteesta vastaanottorahan perusosaan ja vastaanottolain myöntämisedellytyksistä on voinut jäädä epäselväksi.

Hallintovaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ei esitetä tässä suhteessa minkäänlaista muutosta. Perustuslakivaliokunnan mukaan täydentävää vastaanottorahaa koskevaa sääntelyä on kuitenkin välttämätöntä selvittää niin, että laista käy yksiselitteisesti ilmi tuen myöntämisen ja myöntämisen edellytysten oikeusharkintaisuus ja se, että vastaanottolain 19 §:n 1 momentin säädös ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömän toimeentulon turvaamisesta ja itsenäisen selviytymisen edistämisestä koskee myös täydentävää vastaanottorahaa.

Vastaanottorahan perusosa myönnetään kaikille hakijoille, jotka täyttävät tietyt edellytykset. Täydentävää vastaanottorahaa on myönnetty sen sijaan henkilön tai perheen erityisistä tarpeista ja olosuhteista johtuviin tarpeelliseksi harkittuihin menoihin. Myönnettävän tuen määrä määräytyy tapauskohtaisesti hakijan esittämien yksilöllisten tarpeiden mukaan. Täydentävää vastaanottorahaa hakevan on osoitettava täydentävän vastaanottorahan tarpeellisuus ja toimitettava olennaiset tiedot vastaanottokeskukseen hakemuksen käsittelemistä varten. Täydentävää vastaanottorahaa koskevan hallintopäätöksen tekee vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja esitettyihin tietoihin perustuen. Täydentävän vastaanottorahan päätöstä tehtäessä käytetään edellä mainitun laskelman ohella yksilöllistä harkintaa sen arvioimiseksi, onko tuki tarpeellista, miksi se on tarpeellista ja kuinka paljon tukea myönnetään. Täydentävää vastaanottorahaa ei ole tarkoitettu myönnettäväksi vastaanottorahan perusosalla katettavaksi tarkoitettuihin arjen menoihin.

Vastaanottolain mukainen velvollisuus turvata henkilön toimeentulo ja huolenpito sekä täydentävää vastaanottorahaa koskeva rajausta ovat kuitenkin saattaneet vaikeuttaa lain tul-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

kintaa ja yhdenmukaista toimeenpanoa käytännön tasolla erityisesti silloin, kun henkilölle myönnettävä vastaanottorahan perusosa ei yksittäisessä tapauksessa ole ollut riittävä turvaamaan henkilön ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätöntä toimeentuloa ja edistämään itsenäistä selviytymistä.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta ehdottaa, että tässä yhteydessä muutetaan hallituksen esitykseen sisältyvät, täydentävää vastaanottorahaa koskevan vastaanottolain 19 §:n 3 momenttia. Valiokunta ehdottaa momentin selventämistä siten, että jatkossakin voidaan varmistaa, ettei henkilön oikeus ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että jatkossa täydentävää vastaanottorahaa voidaan myöntää myös vastaanottorahan perusosalla katettavaksi tarkoitettuihin arjen menoihin.

Toisaalta valiokunta korostaa sitä, että henkilön toiminta, jossa vastaanottorahan perusosaa on käytetty muuhun kuin vastaanottolain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin menoihin, ei lähtökohtaisesti voi oikeuttaa täydentävään vastaanottorahaan. Valiokunta haluaa myös kiinnittää huomiota siihen, että myönnettävän tuen määrä määräytyy edelleen tapauskohtaisesti hakijan esittämien yksilöllisten tarpeiden mukaan ja harkintaan perustuva menettely täydentävää vastaanottorahaa haettaessa pysyy samana. Hallintovaliokunta tähdentää, että mikäli hakija hakee täydentävää vastaanottorahaa siksi, että vastaanottorahan perusosa ei ole ollut riittävä kattamaan kuukausittaisia arjen menoja, tulee vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan selvittää, miksi henkilön rahat ovat loppuneet. Mikäli henkilöllä on perusteltu syy varattomuuteen, voidaan täydentävää vastaanottorahaa myöntää myös vastaanottorahan perusosalla katettaviin menoihin. Mikäli tällaista syytä ei ole eikä selvittämisestä huolimatta syytä saada selville, tulee vastaanottokeskuksen ainakin tällaisissa tilanteissa turvata ainoastaan henkilön perustarpeet esimerkiksi antamalla hakijalle peruselintarvikkeita. Tilanteessa tulee kuitenkin huolehtia erityisesti lasten erityistarpeiden turvaamisesta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä todeta, että valiokunta pitää tärkeänä, että vastaanottorahan pienentämisen ja indeksijäädätyksen yhteisvaikutuksia seurataan vuosien 2024—2025 aikana. Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä mietinnöstä ilmenevin huomioin ja muutosehdotuksin. Mietintöön sisältyy vastalause, jossa ehdotetaan lakiehdotuksen hylkäämistä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ronkainen, olkaa hyvä.

16.50 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Vastaanottokeskuksen asiakkaan oleskelu Suomessa on tilapäistä, ja näin ollen myös vastaanottokeskuksessa vietetty aika on tarkoitettu suhteellisen lyhytkestoiseksi. Myös vastaanottoraha on suunniteltu etuudeksi, jolla henkilön toimeentulo turvataan ainoastaan lyhytaikaisesti. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan myös vastaanottorahan ja käyttörahan määrän väliaikaista alentamista. Laki tulisi olemaan voimassa vuoden 2025 loppuun asti.

Esityksen mukaan vastaanottorahan ja käyttörahan määrää pienennettäisiin välttämättömänä toimeentulotukena myönnettävien toimeentulotukien laskennallisten ravintomenojen määrän tasolle. Vastaanottorahan tarkoituksena on turvata ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätön toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä henkilöille, jotka tuen tarpeessa ovat. Tämä koskee erityisesti kansainvälistä suojelua hakevia ja tilapäistä suojelua saavia henkilöitä sekä ihmiskaupan uhreja, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa. Tavoitteena

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

onkin nopeuttaa sellaisten tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kuntaan siirtymistä, joiden kohdalla kotikunnan hakeminen on mahdollista.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen taustalla on pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjaus vastaanottorahan pienentämisestä perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin. Suomen julkinen talous on tiukoilla, ja kaikkien sektoreiden on osallistuttava säästötoimiin. Vastaanottorahan ja käyttörahan pienentäminen on niin ikään taloudellisesti hyvin perusteltua. Vastaanottorahan määrän alentaminen tulee auttamaan valtiontalouden menojen hillitsemisessä, ja siten leikkaus tulee koko yhteiskunnan taloudellista vakautta tukemaan. Tämä on erityisen tärkeää nykyisessä taloustilanteessa, jossa valtion on löydettävä keinoja vähentää kuluja ilman, että kaikkein kriittisimmät peruspalvelut tulisivat vaarantumaan.

Vastaanottorahaa ja käyttörahaa myönnetään välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon turvaamiseksi esimerkiksi tilapäisesti Suomessa oleskeleville. Nykytilanteessa vastaanottorahaa myönnetään myös henkilöille, jotka ovat maassa ilman laillista oleskelulupaa. Vaikka kansainväliset sitoumukset edellyttävätkin tietyntasoista huolenpitoa kaikille, on aiheellista pohtia, onko nykyinen käytäntö todellisesti kestävällä pohjalla. Laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden tukeminen vastaanottorahalla antaa ristiriitaisen viestin maahanmuuttopolitiikasta. Se saattaa kannustaa ihmisiä jäämään maahan ilman laillista lupaa, jos he tietävät maahan jäädessään, että taloudellista tukea on laittomasta maassa oloista huolimatta luvassa. Jokainen laittomasti maassa olevalle myönnetty euro on pois muista tärkeistä kohteista, kuten omasta terveydenhuollostamme, koulutuksestamme tai sosiaaliturvastamme. Laittomasti maassa olevien henkilöiden tilanteita tulee jatkossa käsitellä tehokkaasti muun muassa nopeutettuja palautusprosesseja hyödyntäen.

Arvoisa puhemies! Vastaanottorahan taso säilyy edelleen riittävänä ihmisarvoisen elämän turvaamiseksi. Esityksessä on huolehdittu siitä, että vastaanottorahan määrä kattaa myös jatkossa välttämättömät ravintomenot ja muut päivittäiset kulut — ja tähän vastaanottorahan pohjimmainen tarkoitus nimenomaisesti onkin. Vaikka tukea nyt pienennetäänkin, se ei missään nimessä tarkoita, että tuen saajat jäisivät jatkossa ilman tarvitsemaansa apua.

Haluaisinkin vielä korostaa, ettei tämä lakimuutos suinkaan vähennä kenenkään ihmisarvoa tai oikeuksia. Päinvastoin se pyrkii varmistamaan, että julkinen talous pysyy kestävällä pohjalla ja että kansainvälistä suojelua hakevilla on edelleen riittävä toimeentulo ja mahdollisuus integroitua yhteiskuntaamme. Vastaanottorahan pienentäminen on välttämätön toimi taloudellisten haasteiden keskellä, ja se toteutetaan siten, että kaikkien oikeudet ja hyvinvointi turvataan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitos. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

16.55 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan leikattavan vastaanottorahaa ja käyttörahaa, joita myönnetään kansainvälistä suojelua hakevalle, tilapäistä suojelua saavalle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntaa. Kyse on merkittävästä leikkauksesta heikossa asemassa olevilta ihmisiltä. Vastaanottorahan perusosan suuruus on nykyisin noin 59 prosenttia toimeentulotuen perusosan määrästä, ja hallituksen esityksen mukainen alennettu vastaanottorahan perusosan suuruus olisi jatkossa enää 49 prosenttia toimeentulotuen perusosan määrästä. Leikkaus on siten tuntuva.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Tämän leikkauksen kohtuullisuutta arvioitaessa on tärkeää muistaa, että hallitus on jo päättänyt myös vastaanottorahan kohdistuvasta indeksijäädytyksestä. Hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisten perusteella vastaanottorahan leikkaus ja indeksijäädytys voivat yhdessä johtaa seurauksiin, joiden tuloksena hallituksen esityksen kielteiset vaikutukset ylittävät mahdolliset säästöt. Hallintovaliokunnan useissa asiantuntijalausunnoissa onkin tuotu esiin, että hallituksen esityksen vaikutuksia ei ole arvioitu riittävästi. Erityisen suurena riskinä on, että hallituksen esitys vain heikentää jo valmiiksi heikossa asemassa olevien ihmisten tilannetta entisestään. Suuri osa vastaanottorahaa saavista on tällä hetkellä Ukrainasta paenneita ihmisiä. Iso osa heistä on lapsia. Kun leikkaus kohdistuu erityisen heikossa asemassa oleviin ihmisiin, korostuu velvollisuus huolelliseen vaikutusarvioiden toteuttamiseen ennen kuin leikkauksista tullaan täällä eduskunnassa päättämään. Valitettavasti tämäkin esitys liittyy hallituksen heikosti valmisteltujen esitysten pitkään sarjaan.

Arvoisa puhemies! Siihen tosiasiaan tämän hallituksen esityksen perusteluissa voin yhtyä, että sellaisten tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kuntaan siirtymistä, joilla olisi kotikuntaa mahdollisuus hakea, on nopeutettava ja siihen on kannustettava. Kotikunnan hakemiseen tulisi kuitenkin ohjata muilla keinoilla kuin leikkaamalla kaikkien kansainvälistä suojelua saavien vastaanottorahan tasoa. Nyt muita kannustavia menetelmiä ei ole kunnolla arvioitu vaihtoehtona tälle kovalle leikkaukselle.

Hallituksen esityksellä pyritään esityksen perustelujen mukaan valtiontalouden säästöjen lisäksi vähentämään Suomen turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmän houkuttelevuutta. Sisäministeriön hallintovaliokunnalle toimittaman vastineen mukaan vastaanottorahan määrän vaikutuksesta perusteettomasti kansainvälistä suojelua hakevien määrään ei kuitenkaan ole todennettua tietoa. Vaikuttaakin siltä, että kyseessä on jälleen yksi hallituksen esitys, jolla hieman kyseenalaisin perustein halutaan antaa vaikutelma ongelmista, joita ei esitetyssä laajuudessa edes ole tai joihin ei ainakaan tällä esityksellä kestävästi ja vaikuttavasti puututa.

Hallituksen esitystä kokonaisuudessaan on erittäin vaikea pitää sosiaalisesti kestäväenä tai kannatettavana. Siksi sosiaalidemokraatit tulevat esittämään vastalauseestamme ilmevästi perustein tämän hallituksen esityksen hylkäämistä, kun hallituksen esitys toisen käsittelyn osalta aikanaan tässä salissa tulee käsiteltäväksi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

16.58 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Asiantuntijat ovat tuoneet esiin, että vastaanottorahan perusosan suuruus on nykyisin noin 59 prosenttia toimeentulotuen perusosan määrästä ja hallituksen esityksen mukainen alennettu vastaanottorahan perusosuus olisi 49 prosenttia toimeentulotuen perusosan määrästä. Hallitus on jo päättänyt myös vastaanottorahan kohdistuvasta indeksijäädytyksestä. Vastaanottorahan leikkaus ja indeksijäädytys voivat yhdessä johtaa seurauksiin, joiden tuloksena hallituksen esityksen kielteiset vaikutukset ylittävät mahdolliset säästöt. Nämä leikkaukset käyvät pidemmän päälle kalliiksi yksilön lisäksi myös yhteiskunnallisesti. Kielteiset vaikutukset ovat esimerkiksi harmaan talouden lisääntyminen, paperittomuuden lisääntyminen, se, että alttius hyväksikäytölle kasvaa, taloudellinen epävarmuus kasvaa, psykofyysinen oireilu ja psykososiaalisen tuen tarve lisääntyvät vastaanottokeskuksissa, lastensuojelutoimenpiteiden tarve saattaa lisääntyä, perheväkivallassa saattaa olla kasvua ja yleisesti perheiden huonovointisuus lisääntyä — nämä esimerkkeinä mahdollisista vaikutuksista.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Esityksen ja indeksijäädetyksen yhteisvaikutus tämän vuoden aikana olisi yksin asuvalle, yhteistaloudessa asuvalle ja alle 10-vuotiaalle lapselle yhteensä 20 prosenttia ja vuoden 25 aikana 22 prosentin vähennys henkilön kuukausittaiseen käytössä olevaan rahaan. Yksinhuoltajalla vähennys olisi tänä vuonna 9 prosenttia ja ensi vuonna 11 prosenttia. Perheen kanssa asuvalle 10—17-vuotiaalle lapselle vähennys olisi tänä vuonna 11 prosenttia ja ensi vuonna 13 prosenttia kuukausittain käytössä olevaan rahaan. Nuo prosentit eivät kuulosta valtavan suurilta, mutta kun se lähtökohtainen summa on pieni. Eli jatkossa esimerkiksi alle 16-vuotias ilman huoltajaa maahan tullut lapsi saisi kuukaudessa 26 euroa käyttörahaa. Sillä hänen täytyy kattaa harrastukset, vapaa-aika, virkistäytyminen, puhelimen käyttö, muu kuin välttämätön vaatetus, koulutarvikkeet ja niin edelleen. Tämä ei ainakaan vähennä eriarvoisuutta ja yhteiskunnan polarisaatiota.

Useissa asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin, että hallituksen esityksen vaikutusarviointi on heikkoa ja huteralla pohjalla. Esitys heikentää jo valmiiksi heikossa asemassa olevien ihmisten tilannetta entisestään. Esityksen ongelmat eivät poistu täydentämällä täydentävän vastaanottorahan myöntämisedellytyksiä koskevaa sääntelyä. Sen sijaan muutokset tulevat merkittävästi lisäämään byrokratiaa, lisäämään ja vaikeuttamaan etuuden myöntäjien työtä ja lisäämään tuensaajien aseman epävarmuutta.

Tavoitteena on myös sellaisten tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kuntaan siirtymisen nopeuttaminen, joilla olisi mahdollisuus kotikuntaa hakea — tämä siis hallituksen mainitsema tavoite. Kotikunnan hakemiseen tulisi kuitenkin ohjata muilla keinoin kuin leikkaamalla kaikille kansainvälistä suojelua hakeville, tilapäistä suojelua saaville ja ihmiskaupan uhreille myönnettävää vastaanottorahaa. Pitäisi tietää ne taustasyyt, minkä takia kotikuntaa ei haeta. Esimerkiksi ukrainalaisten kohdalla he haluavat jatkaa oman maan opintoja, ja kotikuntaan siirtyminen Suomessa tarkoittaisi, että samalla pitäisi siirtyä Suomen koulutusjärjestelmään. Esitys kohdistuukin tällä hetkellä erityisesti sotaa pakeneviin ukrainalaisiin. Tammikuun 24 alussa vastaanottojärjestelmän asiakkaista 79 prosenttia oli ukrainalaisia.

Tilapäisen suojelun saajien lisäksi vastaanottorahaa saavat turvapaikanhakijat sekä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä olevat ja heidän alaikäiset lapsensa, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa.

Esityksellä heikennetään myös ilman huoltajaa Suomeen tulleille lapsille maksettavaa käyttörahaa.

Riippuvuutta vastaanottorahasta ei voida varsinaisesti pitää kestoaltaan lyhyenä ja väliaikaisena, sillä turvapaikkaprosessit kestävät kuukausia ja jopa vuosia, eikä resurssia tämän prosessin nopeuttamiseen ole luvattu. Hallituksen esityksellä pyritään valtiontalouden säästöjen lisäksi vähentämään Suomen turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmän houkuttelevuutta — hallituksen mukaan näin. Myös tähän ajatukseen sisältyy virheellisiä käsityksiä siitä, mikä on motivaatio turvapaikkaa täältä hakevilla.

Myös vihreät yhtyvät tähän hylkäysesitykseen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

17.04 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! Siinä missä aiemmin rahaa ja jakovaraa oli, enää ei ole. Liian pitkään säästötoimia lykättiin päättäjiltä seuraaville, ja siksi nyt säästöjä joudutaan tekemään ennätysellisen paljon. Osana näitä mittavia säästöjä hallitus leikkaa myös vastaanottorahaa, jota myönnetään turvapaikanhakijoille ja tilapäistä suojelua

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

saaville. Esitys on osa julkisen talouden tasapainottamiseksi tehtäviä toimenpiteitä, joihin kaikkien tulee osallistua. Yhteisistä talkoista ja solidaarisuudesta puhutaan liian usein silloin, kun veroja tahdotaan korottaa, ja toisaalta liian harvoin silloin, kun on tarve yhdessä ja yhteisvastuullisesti säästää. Lykätty säästö kun on leikkaus tulevilta sukupolvilta, heidän koulutuksestaan, heidän terveydenhuollostaan, myös heidän tulevista palkoistaan. Siksi myös vastaanottorahaa vastaanottavien on osallistuttava näihin talkoihin.

Esityksellä arvioidaan saavutettavan yhteensä yli 16 miljoonan euron säästöt tämän ja ensi vuoden aikana. Säästö ei ole vaikutuksiltaan yksin taloudellinen. Se myös vähentää Suomen vetovoimatekijöitä erityisesti turvapaikanhaun kohdemaana. Saksalaislehti Bild listasi viime syksynä neljä tekijää, jotka ovat tehneet Saksasta lehden sanoin turvapaikkamagneetin. Kannustimiksi hakemus- ja tulijavirroille arvioitiin ainakin seuraavat neljä tekijää:

Ensimmäisenä tekijänä anteliaat sosiaalietuudet. Artikkelissa verrattiin tarjolla olevia tukia ja palveluja muutamissa Euroopan maissa. Tiukimmin rajoitetut ne olivat Tanskassa. Suomea tässä listauksessa ei ollut mainittuna, mutta esimerkiksi juuri vastaanottorahamme on eurooppalaisessa viitekehyksessä keskitason yläpuolella tällä hetkellä. Myös sosiaaliturvajärjestelmämme passivoiva vaikutus erityisesti maahanmuuttajayhteisössä on yleisesti tunnustettu tosiasia.

Toisena tekijänä suurempi maahanmuuttajien pohjalukema vetää puoleensa lisää tulijoita. Kun maanmiehiä on kohdemaassa jo ennestään, turvapaikan hakemisen lisäksi myös seuran, vertaisten ja yhteisöllisyyden hausta tulee näistä maista mielisempää.

Kolmas tekijä on liitoksinen toisaalta tähän jo edellä mainittuun, eli yhteisöt laajenevat myös löyhien perheen yhdistämisen kriteerien myötä. Se helpottaa sisarusten, sukulaisten, serkkujen, tätien, setien ja muiden lähiomaisten pääsyä maahan ja siten entisestään kehittää, kasvattaa näitä olemassa olevia yhteisöjä.

Neljäntenä ja viimeisenä vetovoimatekijänä mainitaan heikosti toimivat palautuskäytännöt. Eli kielteisestä turvapaikkapäätöksestä, jopa useammasta sellaisesta, huolimatta maahan jäädään usein oleskelemaan laittomasti.

Sana näistä edellä mainituista vetovoimatekijöistä leviää etenkin sosiaalisen median aikakautena helposti niiden miljoonien ja miljoonien ihmisten keskuudessa, jotka harkitsevat turvapaikanhakua Euroopasta. Höveleimmin suhtautuvien maiden maine kiirii kansainvaellusten edellä. Näin yksistä maista tulee toisia halutumpia kohdemaita hakea turvaa, oli hakijalla aitoa turvan tarvetta tai ei.

Vastaanottoraha on suunniteltu lyhytaikaiseksi etuudeksi, jos henkilö on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllä tai muista tulonlähteistä. Pitkällä aikavälillä tilapäistä suojelua saavien siirtyminen kunnan palveluiden piiriin on yhteiskunnalle kokonaisuudessaan edullisempää kuin jumiutuminen passivoivaan vastaanottojärjestelmään. Tämä säästöpäätös omalta osaltaan huolehtii siitä, että vastaanottoraha ei toimi epäterveenä kannustimena tai epäterveenä vetovoimatekijänä meiltä maailmalle. Samalla se ehkäisee houkutusta jäädä pitkittyneesti kyseisen etuuden ja palveluiden vangiksi kannustan tulijaa nousemaan omille jaloilleen, kotoutumaan ja itsenäisesti elättämään itsensä työnteolla.

Loppuun muistutan, että tämäkään etuus ei ole itsestäänselvyys. Se on meiltä suomalaisilta avokätinen kädenojennus tänne tulleille. Suomalaisten joutuessa nyt liian pitkään lykättyjen säästöpäätösten eteen ei tätäkään kiveä tule jättää kääntämättä.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

17.09 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen taustalla on pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjaus vastaanottorahan pienentämisestä perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin. Esityksellä haetaan säästöjä julkisen talouden tasapainottamiseksi, ja se liittyy vuoden 24 toiseen lisätalousarvioon.

Mitä sitten tarkoitetaan tällä vastaanottorahalla ja käyttörahalla? Vastaanottojärjestelmän kokonaisuus koostuu vastaanottorahasta, käyttörahasta, vähäistä suuremmista terveydenhuollon kustannuksista sekä täydentävästä vastaanottorahasta. Lisäksi vastaanottokeskus antaa asiakkailleen osan tuesta hyödykkeinä. Eri etuusjärjestelmän piirissä olevien henkilöiden erilainen asema muodostaa hyväksyttävän perusteen jossain määrin eriyttää toimeentulotuen ja vastaanottorahan suuruus toisistaan. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että oleskelua vastaanoton piirissä ei hallituksen esityksessä ole tarkoitettu pysyväksi.

Esityksen tavoitteena on myös nopeuttaa sellaisten tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kuntaan siirtymistä, joilla on mahdollisuus hakea kotikuntaa. Vastaanottokeskuksen asiakkaan oleskelu Suomessa on tilapäistä, ja vastaanottokeskuksessa vietetyn ajan on tarkoitus olla lyhyt. Myös vastaanottoraha on suunniteltu väliaikaiseksi etuudeksi. Vastaanottorahan perusosaa esitetään siis laskettavan 348 eurosta 300 euroon ja 102:sta 88 euroon, mikäli ateriat tarjotaan vastaanottokeskuksessa. Muilla 18 vuotta täyttäneillä perusosa aleni 294:stä 254:ään.

Hallintovaliokunta on todennut, että ehdotus ei muuta hyödykkeinä annettavan tuen määrää, ja se ei myöskään vaikuta vastaanottokeskuksen asiakkaan oikeuteen saada muita vastaanottopalveluja, joihin kuuluvat vastaanottorahan ja aineellisten hyödykkeiden lisäksi muun muassa majoitus, sosiaali- ja terveyspalvelut sekä täydentävä vastaanottoraha silloin kun sen arvioidaan olevan yksilöllisestä syystä tarpeen.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota lasten ja haavoittuvassa asemassa olevien tilanteeseen, ja hallintovaliokunta tähän on asianmukaisesti kiinnittänyt huomiota ja korjannut esitystä sen perusteella, että näille ryhmille sitä voidaan siellä harkinnanvaraisessa tuessa lisätä.

Tämä esitys on linjassa hallituksen muidenkin toimien kanssa, kun taloutta yritetään saada kuntoon. Kaikkialta pitää vähän nipistää, mitään kohtia ei voida jättää huomiotta. Tämä on ihan kohtuullinen ja perusteltu esitys.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

17.12 Rami Lehtinen ps: Arvoisa puhemies! Kenellekään tässä salissa ei pitäisi olla epäselvää, että olemme ajautuneet todella haastavaan taloustilanteeseen. Toimia on tehty historiallisen paljon, jotta voisimme taata hyvinvointiyhteiskunnan myös tuleville sukupolville. Siitä huolimatta lähes jokaista hallituksen taloutta tasapainottavaa toimea arvostellaan vääräksi. Vaihtoehtoja sen sijaan tulee kovin niukasti.

On huomattava, että säästötoimet koskevat meitä kaikkia. Siksi myös kansainvälistä suojelua hakevien on osallistuttava näihin talkoisiin. Vastaanottorahan ja käyttörahahan pienentäminen ovat osana valtion sopeuttamistoimia. Samaan aikaan on kuitenkin huomioitu, että esimerkiksi vastaanottorahan perusosa on sellaisella tasolla, että se vastaa ihmisarvoi-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

sen elämän edellyttämää tasoa. Erityisen tärkeää on myös varmistua siitä, että vastaanotto- rahaa käytetään myönnettyihin käyttötarkoituksiin eli hakijan oman elämän peruskustan- nuksiin. Suomella ei ole varaa siihen, että vastaanottorahaa käytetään esimerkiksi päihteii- siin tai lähetetään hakijan kotimaahan. Tämän salliminen johtaisi siihen, että hakijan omat tarpeet katettaisiin muilla tukijärjestelyillä, jolloin kustannukset pelkästään kasvaisivat.

Muutos on erittäin tarpeellinen myös siksi, että se kannustaa hakeutumaan kotikunnan palvelujen piiriin ja samalla parempien työllisyyspalvelujen alaisuuteen. Vastaanottora- han pienentäminen kannustaa hakijaa huolehtimaan ja ottamaan enemmän vastuuta omas- ta toimeentulostaan, ja tämä toimeentulovelvoite on tärkeää kohdistaa kaikkiin maassa ole- viin, ei pelkästään kantaväestöön. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

17.14 Juha Hänninen kok: Arvoisa herra puhemies! Suojelua hakevan vastaanotto: Sii- hen liittyy vastaanottorahaa, joka mahdollistaa ihmisarvoisen elämän. Tässä se toteutuu. Esityksestä käyvät selkeästi esille perusteet sopeutukselle. Hallituksen esitys on huolelli- sesti valmisteltu ja kannatettava. Tässä taloudellisessa tilanteessa kaikkien on oltava mu- kana sopeutustoimissa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

17.14 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Tällä esityksellä saavutettavat säästöt olivat alun perinkin aika kyseenalaisia, ja nyt kun tätä vielä sitten perustuslakivaliokunnan ponnen perusteella muutettiin niin, että painotetaan täydentävää vastaanottorahaa, niin se kyllä luultavasti syö ne epävarmatkin säästöt, jos niitä olisi tulossa.

Toinen, millä tätä esitystä perustellaan, on meidän vastaanottojärjestelmän houkuttele- vuuden vähentäminen. No, kun vastaanottojärjestelmässä tammikuun alussa olleista ihmi- sistä 79 prosenttia oli ukrainalaisia, niin olisi ihan mielenkiintoista kuulla hallituspuoluei- den edustajien arvio, kuinka moni ukrainalainen pakolainen jatkossa jättää tämän leik- kauksen myötä hakeutumatta Suomeen ja onko ylipäätään tarkoituksenmukaista viestiä ukrainalaisille, että älkää tulko tänne. [Mauri Peltokangas: Eiköhän sinne mene ihan toi- senlaista viestiä!]

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 28/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisäl- lön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 13/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 6/2024 vp

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Edustaja Kemppi, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.16 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys on osa hallituksen työllisyyspakettia. On selvää, että Suomen talous tarvitsee lisää työtä, mutta samalla työelämän tulee olla inhimillistä ja turvallista myös työntekijöille. Siksi myös työntekijöiden työkyky ja sitä kautta määrä on merkityksellistä työelämässä. Talous ei tule kuntoon, ellemmme kykene tukemaan ihmisiä nykyistä paremmin työelämässä.

Keskustalla on tarjota hallitusta parempi malli ansiosidonnaisen työttömyysturvan porastamiseksi. Hallituksen mallissa ansiosidonnaisen työttömyysturvan tasoa leikataan 40 päivän työttömyyden alkamisen jälkeen eikä palkkatuettuna työskentelevillä olisi oikeutta ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan ollenkaan.

On olemassa parempi vaihtoehto: Keskusta esittää, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan kesto riippuisi työttömyyttä edeltävän töissäolon kestosta eikä työttömyyden kestosta. Tällöin ennen työttömäksi jäämistä pidempään työelämässä ollut henkilö olisi oikeutettu pidempään ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Keskustan mallissa työttömyysturvaa kertyisi kutakin viiden kuukauden työssäoloa kohden 100 päivää ja ansiosidonnaisen työttömyysturvan enimmäiskesto olisi 400 päivää. Malli on huomattavasti inhimillisempi.

Keskusta haluaa myös tukea kaikkea työtä. Tässä esityksessä palkkatuettua työtä ei kuitenkaan arvosteta. Keskustan mielestä hallitus romuttaa palkkatuetun työn arvostusta ja asettaa palkkatuettua työtä tekevät ihmiset työpaikoilla muiden työntekijöiden rinnalla eri-arvoiseen asemaan. Hallituksen esityksen mukaan palkkatuettu työ ei kerryttäisi jatkossa lainkaan työssäoloa. Tärkeintä on se, että työn tekeminen on aina kannattavaa, ja nyt tätä periaatetta heikennetään. Palkkatuettu työ on työntekijän työsuhteessa tekemää työtä, josta maksetaan työehtosopimuksen mukaista palkkaa.

Palkkatuetun työn tarkoituksena on edistää työnhakijan työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Sitä voidaan myöntää, jos työttömällä työnhakijalla on puutteita ammatillisessa osaamisessa, hän on 60 vuotta täyttänyt tai hänellä on pysyväisluonteinen vamma tai sairaus, joka heikentää hänen asemaansa työmarkkinoilla.

Palkan tuki maksetaan työnantajan tilille, minkä takia on täysin kohtuutonta, että se sitten sanktioidaan työntekijän puolelle. Muutos pidentää muutoinkin vaikeammin työllistyvien henkilöiden työttömyysjaksoja ja kasvattaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarvetta ja kustannuksia. Palkkatukityö on erittäin tärkeä kotoutumisen edistäjäväline kansainvälisten osaajien suomalaiseen työelämään integroitumiseen. Käytännössä tämä muutos myös poistaa yhden työkalun tulevien työvoimaviranomaisten työkalupakista, eli kuntien mahdollisuus työllistää heikkenee.

Siksi esitän keskustan ryhmän puolesta, että hallituksen esitykseen sisältyvät 1.—6. lakiehdotus hylätään ja hyväksytään vastalauseeseen 2 sisältyvät kolme lausumaehdotusta. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

17.19 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! Luen ensin viestejä Suomesta, työttömäksi jääneeltä: ”Olen jäänyt työttömäksi rakennusosalta muutama kuukausi sitten. Olen korkeakoulutettu ja olen hakenut jopa perheeni kustannuksellakin alan töitä koko maasta. Olen päässyt haastatteluihin, mutta en ole tullut valituksi kymmenistä hakijoista. Minulla on lapsia elätettävänä ja asuntolaina maksettavana ja yritän tehdä kaikkeni saadakseni työpaikan. Minusta on täysin kohtuutonta, että aikaisempien lapsikorotusleikkausten lisäksi hallitus rankaisee minua ja perhettäni jälleen leikkaamalla ansiopäivärahaa 400 eurolla kuukaudessa tällä porrastuksella, kun alalla ei yksinkertaisesti ole töitä tarjolla. En ymmärrä, miten tällainen leikkaus edistää työllistymistäni. Se päinvastoin lisää synkkyyttä ja niukkuutta koko perheessä. Haluan nyt lähettää kokoomuksen ja perussuomalaisen hallitukselle viestin, että tällaiset työttömiin kohdistuneet leikkaukset ovat täysin kohtuuttomia tässä tilanteessa, jossa työttömyys kasvaa.”

Meillä on vuoden aikana tullut yli 40 000 uutta työtöntä. Työttömiä työnhakijoita oli huhtikuun lopussa yhteensä 275 300. Jokaista avointa työpaikkaa kohden on lukuisia työttömiä hakemassa tätä työtä. Täysin poikkeuksellista on, että syksyllä te leikkasitte lapsikorotukset työttömiltä, mikä aiheutti lapsiperheille ennennäkemätöntä köyhyyttä. Te olette poistanut suojaosat, noin 300 euron suojaosan, joka on ollut monelle osa-aikatyötä tekeväle ainoa vaihtoehto saada vähän lisätienestiä. Te olette jäädyttänyt indeksit koko vaalikaudeksi. Te olette leikannut asumistukea, ja nyt te leikkaatte työttömyysturvaa porrastamalla vielä lisää työttömiltä. Kuinka paljon te ajattelette, että työttömiltä, jotka saavat nyt jo todella vähän rahaa ja heidän pitää pärjätä tässä arjessa ja he ovat kärsineet inhimillisen katastrofin siinä, että he eivät ole löytäneet töitä tai saaneet — kuinka paljon te kehtaatte heiltä vielä leikata?

Kyllä nämä leikkausmäärät euroissa ovat jo täysin kohtuuttomia, ja tässä tilanteessa, jossa Suomessa on näin paljon työttömiä ja työttömyys vain kasvaa ja valoa ei ole tunnelin päässä, pidän näitä teidän leikkauksianne täysin epäoikeudenmukaisina, varsinkin, kun samaan aikaan kaikki eivät ole näissä talouden tasapainotustalkoissa. Ministereitten tulotasoilla tulot vain kasvavat ja verotusta kevennetään. Juuri ilmoititte viime viikolla, että valtio-omisteisten pörssiyhtiöiden palkitsemiset kasvavat, siis aivan poskettomasti — ja tässä tilanteessa jatkuvia leikkauksia työttömille. Siellä ei yksinkertaisesti vain ole varaa leikata näin paljon, mitä te esitätte.

Arvoisa puhemies! Esimerkkejä porrastuksesta: Tanskassa ei ole porrastusta, Norjassa ei ole porrastusta, Ruotsissa porrastus on sadan päivän jälkeen huomattavasti yli puolet maltillisempi, 12,5 prosenttia. Nyt Suomessa te esitätte, että jo 40 päivän jälkeen tulee ensimmäinen porrastus, joka tarkoittaa 2 500 euroa tienaa-valle 40 päivän jälkeen 300 euron leikkausta 1 212 euroon, ja siitä kahdeksan kuukauden päästä jo lähes 400 euron leikkauksa. Eli nämä ovat erittäin merkittäviä leikkauksia, ja nämä osuvat nyt jo hyvin pienituloisiin ihmisiin.

Toinen esimerkki: 3 000 euroa palkkatyössä ansainneella ansiopäiväraha on 1 730, ja siitä 40 päivän päästä vähennetään 346 euroa ja kahdeksan kuukauden päästä 432 euroa. Ja tämä 40 päivää, kun ihminen jää työttömäksi, on hyvin lyhyt aika ensinnäkään löytää töitä. Sinulla menee jo omaa aika, että sinä etsit ja löydät sopivaa ja työnhakuprosessitkin ovat jo pitkiä, joten kyllä tämä nopeus, millä te myös toteutat tämän leikkauksen, on myös hyvin kohtuuton.”

Arvoisa puhemies! Tähän hallituksen esitykseen sisältyy myös muita kohtia, ja nostan nyt erityisesti nämä pitkäaikaistyöttömät ja erityisesti ikääntyneet työttömät.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Meillä on ollut paljon ihmisiä, jotka ovat jääneet rakennemuutoksen takia työttömäksi, noin kuusikymppisiä, ja heille tämä teidän esitys on katastrofaalinen. Nykylaissa meillä on ikääntyneiden poikkeussäännöt, eli 58 vuotta täyttäneelle edellytetään, että uusi työ, työsäoloehto täyttyy uudelleen. Päivärahan perusteena olevaa palkkaa ei lasketa uudelleen, ellei uusi palkka ole edellistä suurempi.

57 vuotta täyttäneelle edellytetään lailla velvoitetyön tarjoamista. Eli jos työssäoloehto on täytynyt kokonaan tai osittain työllistämismääräytteen perusteella järjestetyssä työssä, ansiopäivärahan perusteena olevaa palkkaa ei lasketa uudelleen, ellei uusi palkka ole edellistä suurempi, eli edellytetään tarjoamaan velvoitetyötä.

60 vuotta täyttäneelle tarjotaan velvoitetyö tai palvelut, ja nyt nämä molemmat subjektiiviset oikeudet poistuvat. Eli konkreettisesti: 60-vuotias joutuu tämän 500 päivän jälkeen työmarkkinatuella, 800 euroa, ja jos ei hän löydä avoimilta työmarkkinoilta työpaikkaa, niin hän jää sille työmarkkinatuella, ja se tarkoittaa, että sinun pitää olla eläkeikään asti sillä pienimmällä mahdollisella. Se ei kerrytä eläketuloa eikä muuta. Meillä on ollut nämä suojasäännöt, joilla on pystytty tarjoamaan velvoitetyötä, palveluita tai muuta, joilla ihminen on päässyt takaisin sinne ansiosidonnaiselle ja on saatu pidettyä hänen toimeentulonsa jollain tavalla säällisenä sinne eläkeikään asti. Nyt nämä kaikki suojasäännökset poistuvat tästä, ja, arvoisa puhemies, tämä tulee olemaan näille pitkään työttömänä oleville ja varsinkin 60 vuotta täyttäneille siis ihan konkreettinen köyhyysloukku.

Arvoisa puhemies! Jatkan seuraavassa puheenvuorossa tästä tematiikasta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

17.27 Timo Suhonen sd: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on toiseen kertaan hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta, eli kysymys on lisäleikkauksista työttömyysturvaan liittyen. Tämä esitys ja tuleva päätös ansiosidonnaisen lisäleikkauksista tulevat lisäämään köyhyyttä. Päätösten työllisyysvaikutusten on myös arvioitu olevan vain suuntaa antavia. Tällä hetkellä työttömyys lisääntyy kymmenillä tuhansilla ja avoimien työpaikkojen määrä vähenee myös merkittävästi. Tästä huolimatta hallitus on vahva uskossaan, että leikkaamalla työttömiltä nämä työllistyvät. Puhutaan siis varsinaisesta hallituksen taikaseinästä.

Yle uutisoi Hyvin sanottu -hankkeesta, jossa suomalaisilta kysyttiin suhtautumisesta juuri köyhyyteen ja toimeentulovaikeuksiin. Lähes 400 kansalaista vastasi kyselyyn, ja moni taloudellista tukea tarvitseva saa kyselyyn tulleiden vastausten perusteella kuulla olevansa Kela-rotta tai sossupummi. Hankkeen toteuttaneen tutkijan mukaan hyväosaisten on vaikea ymmärtää köyhien elämää.

Kyselyyn vastanneet suomalaiset kertoivat seuraavia esimerkkejä. Työtön mies, asuu puolison kanssa, totesi seuraavaa: ”Elämä on näköalaton, ja kolmen vuoden työnhaun jälkeen sitä miettii, että tällaista elämä tulee aina olemaan, eli itkettää ja hävettää olla edes olemassa.” Palkkatyössä oleva nainen, jolla puoliso ja lapsia, kommentoi: ”Juuri tuossa yksi päivä eräs tavallinen keskituloinen mietti, että pakkoko niitä lapsia on tehdä, jos on köyhä.” Opiskelija, joka asuu yksin, vastasi kyselyyn seuraavasti: ”Minulle on kerrottu, että olen loinen, koska elän yhteiskunnan tukien varassa. Työttömänä ollessani ihmisten on todella vaikeaa ymmärtää, että hakemuksista huolimatta työpaikkaa on todella vaikeaa saada. En kuulemma yritä tarpeeksi.” Palkkatyössä oleva nainen, joka asuu yksin, vastasi seuraavaa: ”On kehoitettu budjetoimaan ja jättämään turhat asiat. Mutta ei ole edes mitään,

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

mistä enää karsia.” Osa-aikatyössä oleva nainen, joka asuu yksin, totesi kyselyyn näin: ”Tuon 300 euroa kuukaudessa sai tienata, ennen kuin menetti työttömyyskorvaustaan yhtään. Huhtikuussa tuo poistui, ja itselle se on iso juttu, koska tuolla rahalla ostin esimerkiksi välttämättömät vaatteet.” Työtön nainen, joka asuu kolmen lapsen kanssa, vastasi seuraavasti: ”Nuorimmalla lapsella on nyt uusi haalari, kun edellinen, seitsemän vuotta vanha haalari repesi, mutta sen takia ei ole varaa uusiin kenkiin.” Työtön mies, joka asuu yksin, totesi kyselyssä seuraavaa: ”Yhteiskunnallinen keskustelu lisää häpeää, ja viime aikoina se on tuottanut kauhua. Työttömiin kohdistuva halveksunta ja inho, mitä lukee kommenttiosioissa ja kuulee kansanedustajien puheissa, on lisännyt itsetuhoisia ajatuksia.” Työtön nainen, joka asuu puolison ja lapsen kanssa, vastasi kyselyyn näin: ”Olen syvästi masentunut. Tulee myös viha kaikkia päättäjiä kohtaan ja viha kaikkia hyväosaisempia kohtaan.” Ja työtön nainen, joka asuu yksin, kirjoitti vastauksessa kyselyyn seuraavasti: ”Olen vähentänyt syömistä, pienentänyt annoksia entisestään ja karsinut lämpimän ruuan kokonaan pois eli syön tavallisesti noin kahdesti päivässä.”

Arvoisa puhemies! Nämä kuulemamme suorat ja aidot palautteet kuvastavat sitä hätää, mikä suomalaisilla on, kun heidän pienistä tuloistaan leikataan ja toimeentulo on entistä haastavampaa. On todella surullista, että sillä tiedolla ja näillä palautteilla ei osalle päättäjistä ole mitään merkitystä. Eri asiantuntijoidenkin arvio leikkausten vaikutuksista on hallitukselle yhtä tyhjän kanssa. Minua surettaa ja hävettää ihan aidosti, arvon hallitus, mitä te teette näillä leikkauksilla niille ihmisille, työttömille, sairaille, lapsiperheille ja niille, joilla ei kohta ole enää toivoa tulevaisuudesta. Todella surullista.

Henkilökohtaisesti pyydän anteeksi näiltä ihmisiltä, jotka ovat ahdingossa, joka vaan pahenee näiden hallituksen päätösten seurauksena. Arvoiset kansalaiset, anteeksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Laiho.

17.32 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutoksia ansiopäivärahan määrään, palkansaaajan työssäoloehdon kertymiseen sekä kuntien velvollisuuteen järjestää kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuutta eräille työttömille työnhakijoille. Ehdotuksen mukaan ansiopäivärahan määrää porrastettaisiin niin, että ansiopäiväraha alenisi työttömyyden pitkittyessä. Nämä ehdotetut muutokset ovat osa kannustinloukujen purkamisen kokonaisuutta, johon liittyen eduskunta on jo hyväksynyt työttömyysturvaa koskevia muutoksia.

Nyt käsiteltävänä olevien muutosten tavoitteena on vähentää työttömyysetuusmenoja noin 373 miljoonalla eurolla, mikä vahvistaa julkista taloutta nettomääräisesti noin 276 miljoonaa. Lisäksi esityksen on arvioitu lisäävän työllisyyttä noin 18 700:lla henkilöllä, ja sen arvioidaan vahvistavan julkista taloutta 458 miljoonalla eurolla. Yhteensä ehdotetuilla muutoksilla on arvioitu voitavan saavuttaa noin 734 miljoonan euron julkista taloutta vahvistava vaikutus.

Nämä työttömyysturvajärjestelmän kannustavuuden lisäämiseen tähtäävät muutokset, julkisen talouden vahvistaminen ja tukijärjestelmän yksinkertaistaminen, ovat perusteltuja, ja myös sosiaali- ja terveystalouden piti niitä perusteltuna ja puolsi lakiehdotusten hyväksymistä.

Ansiopäivärahan porrastamisen tavoitteena on nopeuttaa työttömän työllistymistä, ja myös tätä valiokunta piti perusteltuna, sillä työttömiä kannustetaan vastaanottamaan työ-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

markkinoilla tarjolla olevaa työtä jo varhaisessa vaiheessa työttömyyttä. Ansiopäivärahan porrastamisen osalta valiokunta totesi, että se kohdistuu erityisesti niihin työttömiin, joiden mahdollisuudet reagoida muutoksiin kannustimissa ja työllistyä ovat heikommat, kuten esimerkiksi ikääntyneillä työttömillä. Sen takia valiokunta painottikin, että pitkittyneen työttömyyden taustalla on usein työkykyyn tai osaamiseen liittyviä syitä, joihin ei voida vaikuttaa yksin taloudellisia kannusteita lisäämällä. Valiokunta pitikin tärkeänä, että työvoimapalveluissa kiinnitetään huomiota työnhakijoiden työkyvyn ja osaamisen edistämiseen.

Valiokunta piti tarkoituksenmukaisena, että työvoimapalveluilla tuetaan ensisijaisesti työtöntä työllistymään avoimille työmarkkinoille. Sen pitäisi aina olla ensisijainen tavoite, työllistyä. Ehdotettu muutos vähentää hallituksen esityksen mukaan palkkatukeen liittyvää vuotoa, jolla siis viitataan tilanteisiin, joissa tukea on myönnetty työsuhteeseen, joka olisi syntynyt ilman palkkatukea. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnon mukaan ehdotettu muutos parantaa palkkatuetun työn vaikuttavuutta ja edistää resurssien kohdentamista aiempaa voimakkaammin vaikuttaviin palveluihin.

On kuitenkin tärkeää, ja valiokunta piti tärkeänä, että vaikeasti työllistyville ryhmille kehitetään kohdennettuja työvoimapalveluita. Valiokunta piti myönteisenä, että esityksessä on otettu huomioon vaikeimmin työllistyvien työttömien ryhmä. Esityksen mukaan alentuneesti työkykyisen työllistämiseksi solmittu palkkatuettu työ ja yli 60-vuotiaan, pitkään työttömänä olleen työllistämiseksi solmittu palkkatuettu työ kerryttää työssäoloehdotusta ensimmäisen kymmenen kuukauden ylittävältä osalta palkkatuettua työsuhdetta. Näissä tilanteissa työssäoloehdoissa huomioidaan 75 prosenttia työssäoloehdotusta kerryttävistä kuukausista ja loppuosa pidentää tarkastelujaksoa. Tämä oli erinomainen muutos ministeri Satoselta siihen varsinaiseen alkuperäiseen lausunnolla olleeseen esitykseen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnitti työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin huomiota siihen, että ehdotetuilla muutoksilla voi olla vaikutusta palkkatuetun työn määrään, koska palkkatuettu työ voi muuttua työttömän työnhakijan näkökulmasta vähemmän houkuttelevaksi. Mutta tämä itse asiassa on hyvä asia ja tarkoituksellinen asia, koska aina on parempi, että työllistytään varsinaiseen työhön eikä palkkatuettuun työhön, koska ne työsuhteet myös todennäköisemmin ovat pidempikestoisia.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi luovuttavan eräistä ikäsidonnaisista työttömyysturvaa koskevista poikkeussäännöksistä, joiden tarkoituksena on ollut tukea ikääntyvien työllisyyttä sekä turvata heidän toimeentuloaan erityisesti tilanteissa, joissa heillä ei ole oikeutta työttömyysturvan lisäpäiviin. Valiokunta pitikin tärkeänä, että näitten ehdotettujen toimenpiteiden vaikutuksia ikääntyneiden toimeentuloon, hyvinvointiin ja työllisyyteen seurataan ja kehitetään keinoja ikääntyneiden työllisyyden edistämiseksi. Valiokunnalla on myös lausuma tähän liittyen ja tämän koko lakiesityksen seurannasta.

Mutta haluan nostaa tässä lopuksi vielä esille asiat, joita myös valiokunta korosti: että osa ikääntyneitä henkilöitä koskevista työttömyysturvan poikkeussäännöksistä jää ehdotettujen muutosten jälkeenkin edelleen voimaan. Esityksessä ei ehdoteta luovuttavaksi 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuesta. Koska työllistämistuki luetaan palkkatuetuksi työksi, se ei kuitenkaan kerrytä työssäoloehdotusta. Iäkkäämpien työnhakijoiden työllistymistä tuetaan myös 60 vuotta täyttäneiden, pitkään työttömänä olleiden palkkatukea koskevalla säätelyllä. Tällainen palkkatuella tuettu työsuhde täyttää työssäoloehdotusta kymmenen kuukauden jälkeiseltä ajalta. Esityksessä ei myöskään ehdoteta muutoksia 58 vuotta täyttäneiden, vähintään viisi vuotta viimeisen 20 vuoden aikana työskennelleiden oikeuteen saada

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

työttömyyspäivärahaa 500 päivältä tai lisäpäiväoikeuteen. Ansiopäivärahan maksaminen alennettuna koskee myös näitä tilanteita.

Ja vielä työllisyysvaikutuksiin lopuksi. Esityksessä ehdotettujen muutosten arvioidaan lisäävän työllisyyttä yhteensä noin 18 700 henkilöllä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen.

17.39 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Tämän lakimuutoksen myötä Suomeen on tulossa Pohjoismaiden jyrkin ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastusmalli, joka käytännössä leikkaa monien työttömyysturvaa sadoilla euroilla kuukaudessa ja jättää monissa tapauksissa pienipalkkaiset ansiosidonnaisen ulkopuolelle. Esitys on jälleen yksi riipottellen päätetyistä ja toimeenpantavista sosiaaliturvaleikkauksista, jotka kertaantuvat samoille ihmisille hallitsemattomalla tavalla. Esitys onkin nähtävä osana hallituksen sosiaaliturvaleikkausten kokonaisuutta. Keskimääräistä ansiopäivärahaa saavien tuloista pelkästään tämä esitys vie 300 euroa kuukaudessa jo kahden kuukauden työttömyyden jälkeen. Ansioturvan taso jää kahden kuukauden työttömyyden jälkeen entistä kauemmaksi, useita satoja euroa kuukaudessa, Ruotsin ja Tanskan ansioturvan tasosta. Esimerkiksi Ruotsissa ansioturvan korvausaste laskee 200 työttömyyspäivän jälkeen 80 prosentista 70 prosenttiin. Suomessa korvausaste on leikkausten myötä jatkossa enää 46—55 prosenttia.

Esitys kasvattaa sekä lapsiperheköyhyyttä että köyhyyttä yleisesti. Monien työttömäksi jääneiden ansioturva leikkaantuu kokonaan pois jo parin kuukauden työttömyyden jälkeen. Matalapalkka-alojen työntekijät ovat käytännössä jäämässä ilman ansioturvaa kahden kuukauden jälkeen, eli pienipalkkaisille duunareille kyseessä on käytännössä ansiosidonnaisen keston raju lyhennys, kun ansiosidonnaisen taso ei ylitä enää peruspäivärahan tasoa. Lisäksi muutosten arvioidaan jälleen lisäävän toimeentulotuen saantia Suomessa, mikä siis pahentaa kannustinloukkua. Kokonaisuutena hallituksen niin sanottu työlinja pudottaa 100 000 suomalaista lisää toimeentulotuen varaan.

Arvoisa puhemies! Esityksen mukaisesti palkkatuettu työ ei jatkossa pääsääntöisesti kerryttäisi enää työssäoloehdot. Myös ikääntyneiden asemaa heikennetään, kun kunnan työllistämisvelvoite lakkautetaan ja ansiopäivärahan tasoa koskevia ikäsidonnaisia suojasääntöjä poistetaan. Esitys siis myös syrjii palkkatukityöntekijöitä ja heikentää ikääntyneiden työttömien toimeentuloa, kun yhä suurempi osa heistä putoaa perusturvan tai toimeentulotuen varaan. Työssäoloehdon kertymisen lakkauttaminen palkkatuetusta työstä on eriarvoistavaa ja jakaa työntekijöitä kahden kerroksen väkeen. Esityksen itsensä mukaan: ”Riski alhaisemmasta etuudesta palkkatukijakson jälkeen voi jossain määrin vähentää työttömien työnhakijoiden halukkuutta hakeutua palkkatuettuun työhön, mikä voi jossain määrin pitkittää työttömyyttä”. Ja edelleen: ”Taloudellisten seikkojen lisäksi työnhakijat voisivat kokea palkkatuetun työsuhteen vähempiarvoisena työnä, jos palkkatuettu työ ei kerryttäisi työssäoloehdot. Tällainen kokemus voi myös vähentää halukkuutta hakeutua palkkatuettuun työhön tai alentaa omanarvontuntoa palkkatuetussa työssä työskennellessä.” Velvoitetöylytyllistämisen ja ikääntyneiden suojasääntöjen tarkoitus on ollut turvata ikääntyneiden työttömien toimeentuloa, joka jatkossa siis heikkenee, kun entistä useampi putoaa työmarkkinatuen varaan.

Arvoisa puhemies! Työttömyys Suomessa kasvaa tällä hetkellä jatkuvasti. Kuluvan vuoden aikana se on kasvanut jopa kymmenillä tuhansilla työttömällä. Se ei ole työttömäksi jäävien vika, mutta nyt heitä rangaistaan. Vuosittain jopa 80 000 työtöntä joutuu arvioi-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

den mukaan porrastuksen eli leikkausten kohteeksi. Työttömien ajaminen taloudelliseen ahdinkoon tai toimeentulotuen varaan ei kuitenkaan luo Suomeen yhtäkään uutta työpaikkaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mattila.

17.44 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tärkeintä on se, että työn tekeminen on aina kannattavaa. Keskustalla on oma malli, mikä on hallituksen työttömyysturvavaleikkauksia inhimillisempi. Keskusta esittää, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan kesto riippuisi työttömyyttä edeltävän työssäolon kestosta eikä työttömyyden kestosta. Tällöin ennen työttömäksi jäämistä pidempään työelämässä ollut henkilö olisi oikeutettu pidempään ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Keskustan mallissa työttömyysturvaa kertyisi kutakin viiden kuukauden työssäoloa kohden 100 päivää ja ansiosidonnaisen työttömyysturvan enimmäiskesto olisi 400 päivää.

Keskusta esittää myös, että kaikilla työntekijöillä olisi oikeus ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Nythän kaikki työlliset ja työnantajat joutuvat maksamaan työttömyysvakuutusmaksuja, mutta vain työttömyyskassaan kuuluvat työntekijät ovat oikeutettuja ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Tämä vaatii korjausta. Keskusta esittää, että jokaisen työntekijän olisi kuuluttava johonkin työttömyyskassaan.

Hallitus tekee muutoksia, joiden seurauksena palkkatuettu työ ei kerrytä jatkossa työssäoloa. Työnantajalle maksettu palkkatuki auttaa kuitenkin vaikeasti työllistyviä työllistymään ja edistää myös heidän työllistymistään avoimille työmarkkinoille. Keskusta ei voi hyväksyä hallituksen palkkatuetun työn heikennyksiä. Hallitus romuttaa palkkatuetun työn arvostusta ja asettaa palkkatuettua työtä tekevät ihmiset työpaikoilla muiden työntekijöiden rinnalla eriarvoiseen asemaan. Tätä kritisoidaan vahvasti esimerkiksi kuntien toimesta. Muutos pidentää muutoinkin vaikeammin työllistyvien henkilöiden työttömyysjaksoja ja vesittää kunnilta yhden toimivan työllistämisen työkalun.

Edellä mainituin perustein kannatan edustaja Kempin tekemää esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

17.46 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelemme jälleen yhtä esimerkkiä hallituksen toimista, jotka haastavat hyvinvointiyhteiskuntaamme. Tämä esitys vie Suomea väärään suuntaan, ja se vaarantaa yhteiskuntamme oikeudenmukaisuuden ja hyvinvoinnin.

Hallituksen toiminta on epäoikeudenmukaista ja kohdistuu erityisesti pienituloisiin duunareihin, suomalaisiin palkansaajiin, osa-aikaisiin työntekijöihin ja lapsiperheisiin. Sosiaaliturvan leikkaukset ajavat arviolta 100 000 ihmistä toimeentulotuen asiakkaiksi, ja köyhien lasten määrä lisääntyy lähes 20 000:lla. Pienet lapsilisäkorotukset monilapsisille perheille, yksinhuoltajille ja alle kolmevuotiaille korvaavat vain murto-osan siitä, minkä hallitus leikkaa lapsiperheiden tuista.

Hallitus on jo aiemmin heikentänyt työttömyysturvaa poistamalla perheiltä lapsikorotuksen, vaikeuttamalla ansioturvalle pääsyä ja heikentämällä osa-aikatyön kannustavuutta. Lisäksi hallitus on jäädyttänyt etuuksien indeksikorotukset, leikannut yleistä asumistukea ja kiristänyt toimeentulotuen asumiskulujen sääntelyä. Tämän esityksen myötä halli-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

tus leikkaa ansiosidonnaisen työttömyysturvan tasoa ja kestoja. Ikääntyneiden työttömien tilannetta ja toimeentuloa heikennetään entisestään.

Suomen sosiaali- ja terveys ry:n, SOSTE:n, laskelmien mukaan pienituloisten määrä kasvaa tänä vuonna noin 68 000 henkilöllä. THL:n laskelmat osoittavat, että sosiaaliturvakeikasten vuoksi pienituloisten määrä lisääntyy vuoteen 2027 mennessä noin 94 000 henkilöllä ja perustoimeentulotukeen oikeutettujen määrä kasvaa noin 100 000 henkilöllä. Emme voi hyväksyä hallituksen epäoikeudenmukaista leikkauspolitiikkaa, joka lisää pienituloisuutta ja ajaa ihmisiä toimeentulotuen asiakkaidiksi. Tämä politiikka lisää ylisukupolvista köyhyyttä ja eriarvoisuutta merkittävästi.

Hallitus rakentaa Suomesta matalapalkkayhteiskuntaa, joka ei enää kilpaile osaamisella, innovaatioilla ja tuottavuudella vaan työvoiman halvalla hinnalla. Hallituksen työllisyystavoitteet jäävät saavuttamatta, ja valtiovarainministeriön esityksille arvioimat työllisyysvaikutukset jäävät todentamatta.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastaminen tarkoittaa tason leikkaamista 80 prosenttiin 40 työttömyyspäivän jälkeen ja edelleen 75 prosenttiin viiden kuukauden työttömyyden jälkeen. Tämä merkitsee rajua leikkausta ansiopäivärahoihin. Suurin osa ansiopäivärahaa saavista on ansainnut ennen työttömyyttä 2 000—2 500 euroa kuukaudessa, jolloin ansiopäiväraha on 1 306—1 522 euroa kuukaudessa. Porrastus tarkoittaisi päivärahoihin noin 300—400 euron laskua kuukaudessa. Tämä leikkaus tiputtaa pienituloisimmat peruspäivärahan tasolle jo ensimmäisellä portaalla lyhyen työttömyyden jälkeen eli lyhentää ansiosidonnaisen kestoja merkittävästi.

Työttömyyspäivärahan leikkaaminen vaikeuttaa toimeentuloa ja lisää tarvetta muihin etuuksiin, kuten asumistukeen ja toimeentulotukeen. Sosiaali- ja terveysministeriön lausunnon mukaan muutos lisää yleisen asumistuen ja toimeentulotuen saantia pitkittyneesti ansiopäivärahaa saavilla. Arvio menojen lisääntymisestä on noin 24 miljoonaa euroa, ja toimeentulotukea saavien kotitalouksien määrä lisääntyisi noin 8 000:lla.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijakuulemisissa porrastusmallin kannustavuus on kyseenalaistettu, ja tutkimusnäyttö on vähäistä ja ristiriitaista. Työttömyyden pitkittymisen syynä on usein riittämätön osaaminen ja koulutus, terveysongelmat tai yksinkertaisesti sopivien työpaikkojen ja kokoaikaisen työn puute. Ansiosidonnaisen turvan porrastaminen rankaisee työttömyyden pitkittymisestä ja heikentää ihmisten toimeentuloa. Leikkaamisen sijaan tarvitaan koulutusta, kuntoutusta, räätälöityjä työllisyystoimia ja osaamisen vahvistamista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto, poissa. Edustaja Lyly.

17.51 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus jatkaa työttömyysturvan leikkauksia tällä toisella leikkauspaketilla, ja vielä kolmas on tulossa. Orpon hallitus vie Suomea näillä leikkaustoimilla väärään suuntaan ja jatkaa hyvinvointiyhteiskunnan purkutalkoita. Kokoomuksen ja hallituksen suuresti mainostamat työmarkkinauudistukset tarkoittavat suomeksi leikkauksia. ”Uudistus”-sanaa käytetään väärin. Tämä on pelottava suunta. Sisältö on aivan eri kuin mitä siitä ilmaisusta muut saavat.

Hallituksen esityksen keskeiset ongelmat ovat seuraavat: 1) Leikkaus on täysin kohtuuton työttömille ja kohdistuu usein samoille henkilöille kuin aiempi, ensimmäinen pakettien leikkaus. 2) Hallitus ei vastaa todellisiin työllistämisen esteisiin, talouskasvun aikaansaamiseen, osaamiseen ja niin poispäin. 3) Työttömyysturvan leikkauksella yritetään hoitaa

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

työllisyyttä, kun Suomesta pitäisi tehdä yhteiskunta, joka pärjää muun muassa osaamisella, innovaatiolla ja tuottavuudella. 4) Liian suuret ja monet porrastukset kohdistuvat työttömyysjaksoissa väärin ajankohtiin, ja niissä ei ole kannustavia elementtejä. 5) Tämä leikkaus ajoittuu laskevassa työllisyystilanteessa väärään aikaan.

Erityisen kovasti hallituksen työelämäheikennykset ja erilaiset leikkaukset osuvat pienituloisiin duunareihin, ahkeriin suomalaisiin palkansaajiin, osa-aikaisiin työntekijöihin ja lapsiperheisiin, jotka ilman omaa syytään ovat joutuneet työttömiksi. Ehdotetut heikennykset pienentävät työntekijän toimeentuloa merkittävästi. Kuten SDP toteaa omassa mietinnössään, nämä yhteen laskien puhutaan vähintään 300—700 euron leikkauksesta kuukaudessa.

Leikkaukset tulevat siis vääjäämättömästi. Mietinnössä puhutaan noin 80 000:sta. Se pohjautuu hallituksen arvioon. Ja nyt kun tarkemmin katsotaan näitä arvioita, niin tämä luku on paljon suurempi. Esimerkiksi TEMin tilasto vuodelta 2022 ansioturvan kestosta vahvistaa tätä. Silloin ansioturvaa sai 257 000 henkilöä, joista alle 50 päivän työllistyi 102 000 — alle 50 päivän 102 000. Yli 50 päivän rajan meni 155 000. Eli kaikilla niillä tuli tämä leikkaus jo vastaan. Täällä mietinnössä puhutaan 80 000:sta, jopa sillä tavalla, että ensimmäinen, 20 prosentin porrastus tulisi 45 000 henkilölle ja sitten 35 000:lle tämä 25 prosentin porrastus. Eli puhutaan vähintään kaksinkertaisista luvuista todellisessa elämässä. Moni suomalainen työtön joutuu tämän kohteeksi.

Arvoisa rouva puhemies! Työllistämisen todellisiin esteisiin olisi pitänyt panostaa. Leikkaukset ovat siis hallituksen työllistämistoimien ytimessä. Niitä mainostetaan hopealuotina työllisyystoimille. En olisi työttömyysturvan leikkauksista työllistämiskeinona niin ylpeä, kun muita työllistämistoimia ei juuri löydy. Kaikki todelliset panostukset työllistämiseen ja työllistämisen esteisiin puuttuvat ja loistavat poissaolollaan. Osaaminen, työn ja työntekijän maantieteellinen kohtaanto-ongelma, muuton avustaminen, kun mennään toiselle paikkakunnalle töihin, työmatkavähennyksen pieneneminen juuri nyt, kun pitäisi työn perässä liikkua, ja työttömien terveystilanne on akuutti ongelma, eli pitäisi saada säännöllisiä terveystarkastuksia aikaiseksi — tämän tyyppisiin asioihin olisi pitänyt panostaa.

Arvoisa rouva puhemies! Myös porrastuksen kannustavuus on kyseenalaista. Se ei näy näissä tutkimuksissa, ja niitä tutkimusnäyttöjä on vähän. Tosiasiassa nuo työllistämisen äsken luetellut esteet ovat suurempi syy kuin nämä porrastukset. Myös nämä porrastuksen ajankohdat, 40 ja 170, ovat väärissä kohdissa, ja niitä on vähintään toinen liikaa. Ansioturvalta työllistytään ensimmäisten kuukausien aikana kohtuullisen nopeasti, ja silti tämä 40 päivän porrastus tulee kohdistumaan myös kaikkiin heihin, niin kuin tuossa äsken luettelitin. Tämä 170 päivän porras on tuolla aika pitkällä ja viiden prosentin portaalla. Tässä mielessä meillä nämä porrastukset ovat nytten ehdotuksessa tosi väärässä kohtaa. Mikäli porrastuksia yleensä työttömyysturvassa tarvitaan, niin niissä pitäisi olla joku kannustava elementti, niin kuin tässäkin olisi pitänyt olla, eli sellainen, jossa omilla aktiivitoimilla olisi voinut välttää porrastuksen — sillä tavalla olisi voinut välttää sen, että olisi mennyt aktiivitoimiin, työllistämistä edistäviin aktiivitoimiin. Tämä porrastuksen kohta: Ehkä olisi oikeampi kohta ollut noin sadassa päivässä, jos porrastus yleensä pitäisi olla. Se olisi myös siinä kohtaa, missä kuntien työllistämiseen liittyvät korvaukset tulevat ensi vuoden alussa mukaan. Eli kunnilla ja TE-toiminnalla olisi sama ajankohta viimeistään saada henkilö töihin, ja kun työttömällä tämä porrastus tulisi samaan ajankohtaan, silloin tulisi kaksinkertainen vaikutus tähän asiaan. Eli meidän pitäisi näitä ajankohtia miettiä aivan toisella ta-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

valla. Tämä on nytten tehty taloudellisten arvioitten pohjalta, ei työllistymisen lähtökohdista. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Merinen.

17.59 Ville Merinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä laki, mitä tänään käsitellään, on yksi niistä laeista, minkä takia tosi moni ihminen tulee myös siirtymään toimeentulotuella, ja ajattelin puhua muutaman sanasen toimeentulotuesta. Tätä puhetta varten kyselin ihmisiltä, miten he ovat kokeneet toimeentulotuen.

Parhaimmillaan toimeentulotuki toimii tärkeänä turvaverkkona. Näitä kertomuksia tuli jonkun verran, missä ihminen oli vähän aikaa käyttänyt toimeentulotukea ja sitten oli päässyt takaisin kiinni elämään. Nämä olivat kuitenkin vähemmistö siitä, mitä minä sain ihmisiltä viestiä. Tosi moni kertoi, että toimeentulotuella siirtyminen ja se koko prosessi ja kaikki se siihen liittyvä raportointi on nöyryyttävä kokemus, että se aiheuttaa häpeää, kun lähetät tiliotteita kuukausittain eteenpäin ja jokaista euroa syynätään ja mietitään. Tosi moni koki, että siihen liittyy tällainen epävarmuuden tunne, koska toimeentulotuki toimii erilaisissa tilanteissa hyvin eri lailla, kun siinä otetaan huomioon erilaisia asioita ihmisten elämästä esim. perhetilanteeseen liittyen ja kaikki säästöt ja se, mikä tilanne on, onko opiskelija vai työmarkkinoilta tippunut pois. Näitä kertomuksia tuli tosi paljon, joista kyllä välittyi semmoinen tosi epämiellyttävä fiilis.

Sitten minä rupesin miettimään psykoterapeuttina ja mielenterveysalan ihmisenä, että mihinkä se johtaa näiden ihmisten ja ehkä heidän lapsiensa tulevaisuudessa. Jos meillä nyt toimeentulotuella olevien määrä lisääntyy huomattavasti, niin on tärkeää miettiä niitten yksilöiden elämää. Minun ajatukseni ehkä johtivat sinne, minkälaista on ollut tehdä psykoterapiaa niille ihmisille, jotka olivat lapsia silloin, kun oli 90-luvun lama-aika. Olen huomannut näistä ihmisistä samankaltaisia ehkä semmoisia psyykkisiä ilmiöitä, että he eivät oikein usko tulevaisuuteensa elämässä ja heidän suhtautumisensa rahaan ja tällaiseen, että mihin elämässä pystyy, on jotenkin erilainen kuin ihmisillä, joilla on ollut vakaampi lapsuus rahan suhteen. Olen miettinyt sitä tosi paljon mielenterveysalalla, mistä se tulee. Varmaan se suurin vaikutus on se, että lapsi näkee kotona huolestuneita vanhempia, jotka ovat siellä kotona eivätkä ole töissä, ja niistä vanhemmista säteilee semmoinen erittäin stressaantunut ja rasittunut — siinä on monia negatiivisia tunteita — tila.

Ehkä siitä tuli mieleen, että se, että meillä nyt toimeentulotuen käyttäjien määrä kasvaa, voi sitten tulevaisuudessa johtaa erilaisiin samankaltaisiin kokemuksiin ja ne rasittavat tätä yhteiskuntaa. Ehkä halusin puhua täällä eduskunnassa tästä siksi, että minä toivon, että me mietittäisiin yksilön kokemusta näissä isoissa muutoksissa myös, ettei aina vaan puhuta lukemilla ja taloudesta ja kaikesta semmoisesta kovasta, koska tämän taustalla on yksilöllisiä perheitä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Tuppurainen poissa. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

18.03 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Heti alkuun teen esityksen, että tämä 1.—6. lakiehdotus hylätään ja hyväksytään tämän meidän vastalauseen 1 mukaisesti. Se sisältää nämä kolme vastalauseen lausumaehdotusta, eli esitän ne kolme lausumaa.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Arvoisa puhemies! Täällä on käyty hyvää keskustelua tämän lakiesityksen isoista ongelmista ja tästä eriarvoisuuskehityksestä, ja haluan nyt jatkaa vielä liittyen ikääntyneisiin. Tässä varapuheenjohtaja toi näitä poikkeussääntöjä, ja vielä ehkä haluan keskittyä tähän ja myös vastata hänelle näihin esitettyihin kysymyksiin.

Eli meillä tällä hetkellä on se tilanne, että meillä on hyvin paljon noin 60-vuotiaita työtömäksi jääneitä ihmisiä, ja meillä on ollut pitkään ehkä sellainen tilannekin, että kun yrityksissä on irtisanottu ja on tullut isoja irtisanomisia, niin usein se on tupannut vaan menemään siihen, että ikääntyneimmät työntekijät on pistetty pihalle. Tähän päinvastoin meidän olisi pitänyt löytää lainsäädäntöä, jolla myös ikääntyneiden työntekijöiden irtisanomissuojaa vahvistetaan ja myös työntekijöiden oikeutta... Kun ikääntyy, niin sen työsuhteturvan pitäisi myös vastata sitä, koska me ollaan nähty, että myös ikäsyrintää on hyvin paljon työmarkkinoilla. Valtaosan — jos sinä olet kuusikymppinen, sinä haluat ja etsit työtä — on hirveän vaikea työtä löytää. Vaikka sinulla olisi osaamista, ammattitaitoa ja halua, niin et tule valituksi. Tämä on ihan tilastollinen tosiasia, ja totta kai siellä voi olla taustalla monia muitakin perusteita.

Mutta tähän on yhdessä aikaisemmin... Myös kolmikantaisissa neuvotteluissa, kun on puhuttu näistä lisäpäivistä eli eläkeputkesta ja muusta, on sovittu subjektiivinen oikeus näihin erilaisiin suojasäännöksiin, joilla ikääntyneiden toimeentulo pystytään pitämään edes säädyllisenä. Jos nyt mietitään, että olisin kuusikymppinen, minut olisi irtisanottu vaikka jostain paperitehtaasta ja minä olen ollut tämän 500 päivää ja minulta on leikattu 40 prosenttiin kahdeksan kuukauden päästä tätä ansiosidonnaista, niin normaalisti ja tämän hetken lainsäädännön mukaan työllisyysalueitten on pitänyt tarjota esimerkiksi velvoitetyötä taikka sitten tarjota erilaista työllistymistä edistävää palvelua tai jotain muuta, jos sinä et löydä avoimilta työmarkkinoilta sitä työpaikkaa. Kun sinä olet voinut käydä esimerkiksi tällaisen puolen vuoden työllisyyttä edistävän kurssin tai jonkun muun vastaavan ja sinä olet näitten aktiivisten työvoimapalveluiden piirissä, niin sinä olet päässyt takaisin tälle ansiosidonnaiselle ja sitten sinä olet voinut taas olla sen ajan, ja sitä kautta on pidetty toimeentuloa sinne eläkeikään asti edes jollain tavalla hyvänä.

Nyt tämä johtaa käytännössä siihen, että jos sinä et löydä kuusikymppisenä avoimen työmarkkinan työpaikkaa, niin sinä tipahdat sinne työmarkkinatuelle, joka on 800 euroa — ja huomioisin tässä, että hallitus on myös jäädyttänyt tämän koko vaalikaudeksi eli neljäksi vuodeksi, ja tämä tarkoittaa 10,2 prosentin leikkausta myös työmarkkinatukeen — eli tipahdat sille. Ja kun tällainen reilu kuusikymppinen tipahtaa työmarkkinatuelle, niin se vaikuttaa myös hänen eläkkeeseensä, koska se pieni työmarkkinatuki ei enää kerrytä eläkettä. Tietenkin jokainen toivoo, että tällainen henkilö — osaamista, ammattitaitoa, halua — työllistyy, mutta tilastollinen fakta on, että hänen on erittäin vaikeaa saada työpaikkaa, joten tämä aiheuttaa hänelle köyhyysloukun ja ongelman.

Haluan nyt täällä painottaa tätä, että tämä on yksi tämän hallituksen esityksen erittäin radikaali toimenpide, ja tähän minun mielestäni ei olisi pitänyt mennä, vaan olisi pitänyt huolehtia ikääntyneistä työttömistä. Etenkin kun poistettiin eläkeputki, niin silloin katsottiin nämä suojasäännökset. Silloin perussuomalaisetkin huusivat kurkku suorana, kun tätä eläkeputkea sorvattiin, ja silloin huolehdittiin näistä suojasäännöksistä, niin että ihmiset pääsivät takaisin ansiosidonnaiselle ja pystyivät jollain tavalla pitämään itsensä niin sanotusti putkessa. Nyt kun nämä kaikki suojasäännökset poistuvat, niin se on aika iso kolaus näille ihmisille. Tähän minä toivoisin perusteluja, että miten tähän on päädytty. Tätä on nyt va-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

liokunnassa ja täälläkin puhuttu, ja kukaan ei tähän ota kantaa. Tämä on yksi lisäheikennys tähän porrastuksen lisäksi.

No, sitten tässä on puhuttu, että tarjotaan palkkatukea. On totta, että kymmenen kuukauden palkkatuen sinä voit saada niin, että menet avoimille työmarkkinoille, mutta tällä hetkellä nämä on sidottu työllisyysmäärärahoihin, ja aika monessa paikassa Suomessa nämä työllisyysmäärärahat ovat jo loppu. Eli varsinkin jos te sidotte näitä tähän kymmenen kuukauden palkkatukeen — niitähän myönnetään viiden ja kymmenen — niin sen pitäisi olla subjektiivinen oikeus, että jos sinä löydät jostain palkkatuetun työn ja pääset sinne töihin, niin sitten sinulla pitäisi olla oikeus saada se maksimi eli kymmenen kuukauden palkkatuki, jos itse onnistut löytämään sen työn. Nyt sanotaan, että työllisyysmäärärahat ovat loppu.

Ja kyllä minä vähän pidän erikoisena myös sitä, että jos samaa työtä ihmiset tekevät, toinen on palkkatuella samoilla työehdoilla ja toinen ilman palkkatukea, niin toisella työssäoloehto kertyy ja toisella ei. Kyllähän tämäkin eriarvoistaa.

Lisäksi, arvoisa puhemies, vielä sanon tähän vakuutusperustaisuuteen, että noin 20 000 pienipalkkaisella ihmisellä tämä tiputtaa sen vakuutuksen: jos sinä jäät työttömäksi, niin sinun työttömyysturvasi on korkeampi, mutta näillä pienillä palkoilla jo 40 päivän päästä sinä tipahdat minimitoimeentulolle. Tämä ei ole millään tavalla vakuutusperustaisen työttömyysturvajärjestelmän ehtojen mukainen.

Arvoisa puhemies! Tein nämä hylkäysesitykset ja lausumat. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, kiitos. — Edustaja Meriluoto.

18.11 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Hallitusneuvotteluissa sosiaaliturvaleikkauksista neuvotellut perussuomalaisten Matti Putkonen totesi 17.6.2023: ”Me lähdimme siitä, että sitä” — siis ansioturvaa — ”ei lyhennetä ja porrastaminen olisi mahdollisimman kevyt, niin kuin se tulikin. Sillä tavalla saavutettiin se, mitä haluttiin.” Jälleen kerran perussuomalaisten puheet eivät ole pitäneet paikkaansa. Sen sijaan hallitus ajaa nyt valtavaa ansioturvan romuttamista, joka leikkaa työttömiltä keskimäärin noin 300 euroa kuukaudessa jo 40 työttömyyspäivän jälkeen. Jatkossa monilla pienipalkkaisilla ansiopäiväraha olisi jo kahden kuukauden työttömyyden jälkeen vain peruspäivärahan tasoinen eli noin 800 euroa.

Arvoisa puhemies! Työttömien ajaminen taloudelliseen ahdinkoon ja toimeentulotuen varaan ei luo Suomeen yhtäkään uutta työpaikkaa. Hallitukselta puuttuu kokonaan näkemys siitä, miten työmarkkinat saataisiin vakautettua ja kuinka työllistymisen todellisiin esteisiin eli työpaikkojen osaamisen ja työkyvyn puutteisiin tai ikäsyRJintään vastataan.

Valittu porrastusmalli on merkittävästi jyrkempi kuin muissa Pohjoismaissa, ja käytännössä se leikkaa monilta koko ansioturvan pois jo parin kuukauden työttömyyden jälkeen. Jatkossa Suomen työttömyysturvan taso on entistä kauempana muiden Pohjoismaiden tasosta. Ruotsissa ansioturvan korvausaste laskee 200 työttömyyspäivän jälkeen 80 prosentista 70 prosenttiin. Suomessa korvausaste on Orpon hallituksen leikkausten myötä jatkossa enää 46—55 prosenttia.

Samaan aikaan hallitus on sotkenut työmarkkinat ja ajanut etenkin rakennusalan vapaaseen pudotukseen. Koko ajan kasvavaan massatyöttömyyteen vastataan romuttamalla ansioturva ja rankaisemalla irtisanotuksi ja lomautetuksi joutuvia työntekijöitä. Luvatasta 100 000 työpaikasta ei ole tietoaakaan, vaan työttömyys on pelkästään kuluvan vuoden ai-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

kana kasvanut kymmenillätuhansilla. Näin ei kerta kaikkiaan voi jatkua. Tästä syystä kanatan edustaja Nurmisen esittämää hylkäysehdotusta sekä näitä lausumia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Valtola.

18.14 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Joka kerta, kun ihminen joutuu työtömäksi, se on henkilökohtainen katastrofi, kuten täällä salissa on kerrottu. Me olemme kuitenkin tilanteessa, jossa meillä on käytännössä käsissämme Pohjoismaiden matalin työllisyysaste, eli meillä on näitä katastrofissa eläviä ihmisiä selvästi enemmän kuin muissa Pohjoismaissa. [Ilmari Nurmisen välihuuto]

Me olemme erittäin vaikeassa taloustilanteessa. Olemme eläneet velaksi, käytännössä ottaneet velkaa yli 10 miljardia per vuosi. Eli meillä on valtava sopeutustarve valtiontaloudessa ja julkisessa taloudessa. Tämä esitys on Orpon hallitusohjelman mukainen, ja sillä tavoitellaan VM:n laskelmien mukaan noin 18 700 henkilön työllisyyskasvua sekä yhteensä 734 miljoonan euron julkisen talouden vahvistumista. Eli nämä ovat tosi isoja lukuja.

Tällä hetkellä suhdannetilanne vaikuttaa työllisyyteemme hyvinkin voimakkaasti. Tämä laki tulisi voimaan ensi syksynä, jonne VM ennustaa jo parempaa tilannetta, ja työllisyys lähtee pikku hiljaa nousemaan talouskasvun myötä. Sen lisäksi hallitus panostaa tutkimukseen ja tuotekehitykseen ja pitää kiinni tavoitteesta päästä neljän prosentin osuuteen bruttokansantuotteesta tki-menoissa. Eli tavoittelemme kasvua ja työpaikkoja. Lisäksi koulutamme tohtoriohjelmalla tuhat tohtoria.

Rakennusalan ongelmien taustalla on ylikuumentunut rakennusalan tilanne, joka tyssäsi korkojen nousuun, joka alkoi jo silloin vuonna 22. Erityisesti edellisen hallituksen aikana olivat jo esillä nämä rakennusalan ongelmat, jo alkuvuodesta 23. Tämä on iso ongelma, mihin on tosi hankala puuttua, koska ongelma ovat myymättömät asunnot ja asuntotarpeen väheneminen. Kyllä se rakennuslakin tulee sieltä nousemaan, mutta nyt on todella vaikeaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Viitala.

18.17 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Vielä muutama sana käsiteltävään aiheeseen. Toimeentulo-ongelmat lisäävät myös terveysongelmia ja heikentävät olennaisesti työkykyä, mikä vaikeuttaa työllistymistä entisestään. Alasta riippuen työllistymis- ja työnhakuprosessit voivat kestää pidempään kuin kaksi kuukautta, ja tämä on varsin yleistä varsinkin syrjäisimmillä seuduilla, joten ansiopäivärahan nopea alentaminen on kohtuutonta.

Ansioturvan porrastaminen heikentää myös sosiaalivakuutuksen periaatteita. Kaikilla enintään 1 300 euroa ansaitsevilla ansiopäiväraha olisi jo kahden kuukauden jälkeen peruspäivärahan tasoinen. Enintään 1 500 euroa ansaitsevien ansiopäiväraha jäisi vain hieman peruspäivärahaa suuremmaksi. Porrastus pienentää ansio- ja perusturvan välistä eroa, heikentää ansioturvan roolia ja romuttaa vakuutusperiaatteen.

Jos ansioturva ei juuri poikkea perusturvan tasosta, se vähentää kannusteita kuulua työttömyyskassaan. Porrastusmalli vie pohjan koko ansioturvajärjestelmältä jättäen matalapalkkaiset työntekijät ilman yhdenvertaista mahdollisuutta ansioturvaan.

Ansiosidonnaisen porrastaminen tarkoittaa tavallaan myös koulutusleikkausta. Tällä hetkellä työttömyysturvan korotettua ansio-osaa maksetaan työllistymistä edistävien pal-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

veluiden ajalta enintään 200 päivää. Korotettua ansio-osaa porrastetaan, mikä on kohtuutonta erityisesti, kun hallitus on päättänyt lakkauttaa muun muassa aikuiskoulutustuen.

Käsittelyssä oleva esitys heikentää työttömien ja pienituloisten asemaa entisestään. Oli si aika palauttaa oikeudenmukaisuus ja inhimillisyys tähän päätöksentekoon.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Laiho.

18.19 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Työn pitää olla aina kannattavampaa kuin joustenolon ja myös aina kannustavampaa, ja siihen tämäkin esitys osaltaan perustuu. Meidän pitää aina luoda kannustimia ottaa työtä vastaan ymmärtäen toki siis niitä elämäntilanteita, joissa se ei ole mahdollista, ja niihin on sitten omat sosiaaliturvajärjestelmänsä. Opiskellessa tietenkin opiskelu on työtä, ja se on sitten toinen elämänvaihe, tai sitten jos on sairauden takia poissa töistä, niin siihen on omat sosiaaliturvajärjestelmänsä. Mutta sosiaaliturva vaatii rahoitusta, ja se vaatii työtä. Se vaatii sitä, että lähtökohta on, että työkäiset ja ne, jotka pystyvät työtä tekemään, tekevät työtä. Sitä kautta saadaan veroeuroja ja sitä kautta pystytään meidän palvelut turvaamaan ja pystytään myöskin työttömyysturvaa ja sosiaaliturvaa varmistamaan.

Kuten edustaja Valtola täällä jo aikaisemmin hyvin nosti esille, niin hallitus tekee paljon toimenpiteitä, millä pyritään saamaan Suomen talous nousuun. Me tarvitaan elinvoimaa tukevia toimenpiteitä. Meidän pitää saada vienti vetämään. Tiede- ja tutkimuspanostukset ja koulutuspanostukset hallituksella ovat mittavat. Pyritään myöskin tukemaan ihmisiä pääsemään työhön. Ja tuetaan erityisesti nuoria: lasten ja nuorten terapiatakuu saadaan vihdoin käytäntöön tämän hallituksen aikana. On tärkeää nuorille, että he pääsevät nopeasti työn syrjään kiinni tai opiskeluun, ettei myöskään tule opittua ja tällaisista sukupolvien kautta periytyvää tapaa olla työtön ja olla ottamatta työtä vastaan ja elää pelkäämään sosiaaliturvan varassa, mikäli edellytyksiä muuhun olisi.

On tärkeää huolehtia kuitenkin siitä, että silloin, kun ei pysty tekemään töitä, on riittäviä tukijärjestelmiä, ja pyritään saamaan myöskin sellaisia olosuhteita, että pystytään sitten työhön siinä vaiheessa, kun se on mahdollista, ja myöskin tämän lakiesityksen vaikutuksia seuraamaan.

Luen tässä vielä tämän valiokunnan tekemän lausumaesityksen: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa työttömyysturvaa koskevien muutosten vaikutuksia erityisesti vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien, kuten ikääntyneiden, osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien, toimeentuloon ja työllisyyteen sekä ryhtyy tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen.” Hallitus ottaa vakavasti myös tämän seurannan [Puhemies koputtaa] ja myöskin ymmärtää sen huolen, mikä tähän lakiesitykseen voi liittyä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Nurminen.

18.22 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Ajattelin, että tulen tänne pitämään tämän vastauspuheenvuoron.

Ensinnäkin, kun me käsitellään nyt työttömyysturvan näin historiallista leikkausta, niin olisin toivonut, että perussuomalaiset olisivat pitäneet edes yhden puheenvuoron, että oltaisiin kuultu näitä teidän kantojanne liittyen tähän ansiosidonnaisen leikkaukseen ja erityisesti näitten ikäsuojasäännösten poistoon. Mielestäni tämä hiljaisuus kertoo sen — en

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

oikein ymmärrä tätä teidän politiikkaanne — että taas pistettiin köyhät ja työttömät teidän politiikkaanne maksumiehiksi.

No, sitten tässä kokoomuksen edustajat puhuivat työttömyydestä kauniisti sanoilla, että on henkilökohtainen katastrofi, kyllä se siitä, ja muuta. Jollain tavalla nämä empaattiset sanat eivät kyllä paljon lohduta näitä työttömiä, joilta te leikkaatte. Ensinnäkin, kuten jo kerroin, syksyllä leikkasitte siis niiltä, jotka jäävät työttömiksi ja ovat jo lähtökohtaisesti heikossa asemassa, lapsikorotukset, mikä oli muuten kaikista vaikuttavin tapa ehkäistä lapsiperheköyhyyttä. Mielestäni on todella uskomatonta, että lapset pistetään näitten leikkausten kärsijöiksi. Indeksijäädytykset, asumistukileikkaukset ja nyt työttömyysturvan näin radikaali porrastaminen.

Kun tässä puhuttiin muista Pohjoismaista, niin meillä Suomessa on kaikista Pohjoismaista matalin tämä työttömyysturvan taso ja tämmöistä porrastusta ei ole missään. Kuten kerroin, niin Norjassa ei porrastusta, Tanskassa ei porrastusta ja Ruotsissa porrastus sadan päivän jälkeen, 12,5 prosenttia — meillä jo 40 päivän jälkeen 20. Eli kyllä jollain tavalla toivoisin, että näiden kauniiden puheiden ja ymmärrysten sijaan tämä näkyisi myös poliittisissa teoissa.

Vielä ehkä varapuheenjohtaja Laiholle:

Tässä hyvin puhuitte, että työn pitää olla kannattavaa ja muuta. Minä uskon, että työttömät ihmiset haluavat tehdä töitä ja löytää työpaikan, siitä ei ole kyse, ja nämä leikkaukset eivät tule auttamaan näitä ihmisiä löytämään sitä työpaikkaa. Kuten kerroin, niin Suomessa työttömiä oli 275 000 ja yli. Mielestäni aika uskomaton määrä, ja tämä on kasvanut teidän hallituksenne politiikan aikana 40 000:lla. Avoimia työpaikkoja kohden on moninkertainen määrä työttömiä. Eli nämä teidän leikkauksenne pienituloisilta eivät tule lisäämään työpaikkoja. Ne tulevat vain kurjistamaan ja lisäämään sitä ahdinkoa, mikä jo oli — lainaus kokoomukselta — ”henkilökohtainen katastrofi”. Kun henkilökohtaisen katastrofin jälkeen tehdään pelkkiä leikkauksia ja heikennyksiä lisää, että pitäisi vielä kurjemmin olla, niin on uskomatonta tämä retoriikka.

No, sitten jollain tavalla haluaisin myös kuulla varapuheenjohtajan näkemyksen tästä näkökulmasta, että eikö työttömyysturvan pitäisi olla jonkinlainen tämmöinen vakuutusperusteinen, että kun olet töissä, maksat työttömyysvakuutusmaksuja, ja jos jäät työttömäksi, saat silloin sen mukaisen työttömyyskorvauksen, johon tämä perustuu. Nyt tällä teidän leikkauksellanne niille kaikista pienipalkkaisimmille ihmisille, jotka maksavat sitä vakuutusta työttömyyden varalle, tällä ei ole mitään merkitystä, kun sinä tiput sinne pienimmälle työmarkkinatuelle. Jollain tavalla haluaisin tästä perusteluja, millä tavalla ja miksi te rankaisette näitä pienipalkkaisia ja etenkin naisvaltaisia aloja, varsinkin kun näiltä usein osa-aikaisilta ja muilta työntekijöiltä on viety jo mahdollisuus tehdä suojaosien puitteissa töitä ja nyt nämä vientivetoiset palkkamallit aiheuttavat vielä enemmän hankaluuksia näille pienipalkkaisille ihmisille.

Kyllä jollain tavalla toivoisin vähän konkreettisia perusteluja enkä perussuomalaisilta vaan hiljaisuutta ja kokoomukselta kyllä myötelämistä mutta pelkkiä leikkauksia näille ihmisille. Mielestäni tämä on täysin uskomatonta.

Ehkä tässä oli vastaukset näihin aikaisempiin puheenvuoroihin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

18.28 **Pinja Perholehto sd:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kuten edustaja Nurminen edellä totesi, tänään täällä jälleen kerran keskustellaan yhdestä hallituksen esityksestä, joka leikkaa ihmisten toimeentuloa. Työttömyyden alun omavastuu-aikaa on pidennetty viidestä seitsemään päivään, mikä jo yksistään on tarkoittanut esimerkiksi 150 euron menetystä täyttää päivärahaa saaville. Lapsikorotukset poistettiin huhtikuussa, mikä loi satojen eurojen lisäloven lapsiperheiden kuukausituloihin. Lisäksi hallitus on jo aiemmin muun muassa jäädyttänyt indeksit etuuksista, leikannut asumistukea ja kiristänyt toimeentulotuen ehtoja. Lompakossa todellakin tuntuu monilla ihmisillä useamman leikkauksen kautta, mutta kun mikään ei riitä, niin lisää vaan viedään.

Puhemies! Hallituksen esityksen keskeiset ehdotukset edelleen koskevat palkkatukityön poistamista palkansaajan työssäoloehdon kerryttämisestä tietyin poikkeuksin ja luopumista monesta ikäsidonnaisesta poikkeuksesta. Lisäksi isoin ja varmasti massiivisin euromääräinen heikennys tässä on se, kun tosiaan lähdetään ansiosidonnaista päivärahaa leikkaamaan, kavereiden kesken ehkä hieman kaunistellen ”porrastamaan”, ensin 20 prosentilla kahden kuukauden työttömyyden jälkeen ja sitten vielä viiden prosentin lisäleikkauksella kahdeksan kuukauden jälkeen. Ajattelen kyllä yhä edelleen tämän eduskuntakäsittelyn jälkeen niin, että kohtuus on tästä hyvin kaukana, mutta sitä ei ole tarjottu vuoden aikana kyllä noin muutenkaan.

Ansiosidonnaisten työttömyysturvan leikkaukset koskettavat laajasti suomalaisia, eivät kovinkaan pientä tai tiettyä palkansaajaryhmää, ja myös työuran keskivaiheen ylittäneitä mutta yhä valtaosan osaavia ja motivoituneita työntekijöitä. Olen miettinyt monesti, että äly hoi, älä missään nimessä jätä, kun hallitushan nyt heikentää myös nimenomaan ikääntyneiden ihmisten asemaa muun muassa poistamalla 58 vuotta täyttäneiden ansiopäivärahan uudelleenlaskennan poikkeussäännön ja työssäoloehdon kertymisen työllistymistä edistävistä palveluista sekä tähän olennaisesti liittyvän ansiopäivärahan tason suojasäännön. Eikä siinä vielä kaikki: sen lisäksi, että näitä tukia heikennetään, niin rahojen lisäksi viedään palvelut, eli hallitushan esittää tässä, että poistetaan myös työllistymistä edistävien palveluiden tarjoamisvelvoite TE-toimistoilta ja työllistämisvelvoite kunnilta.

En aidosti oikeasti ymmärrä, mitä te siellä hallituksessa ajattelette, että keskeisen palkansaajaryhmän, jonka työllistyminen on Suomessa tiettävästi huomattavasti hankalampaa jo tällä hetkellä iän vuoksi, uudelleentyöllistymisen asemaa te heikennätte. Hallituksen esityksessä jo itsessään tuodaan myös esille, että nämä heikennykset ovat omiaan lisäämään yhä edelleen toimeentulokiriippuvuutta ja ajamaan yhä enemmän ihmisiä toimeentulotuella, jonka pitäisi, niin kuin tiedämme, olla se viimesijainen ja joka on yhä edelleen se kaikista passivoivin nimenomaan kannustinloukku, joista täällä kovasti on sanottu, että halutaan purkaa.

Puhemies! Haluaisin nostaa esiin myös sen, että yhä edelleen aika vähälle huomiolle on jäänyt se, millaisia riskejä tämä hallituksen esitys pitää sisällään suhteessa sellaisiin aloihin — ja niillä työskenteleviin ihmisiin — joilla tehdään paljon kausiluontoista ja suhdanneherkkää työtä. Esimerkiksi teollisuudessa lomautusjaksojen keskipituus on noin 18 päivää. Hallituksen leikkaukset tekevät näiden ihmisten arjesta selviytymisestä yhä vaikeampaa ja iskevät kovaa niihin, jotka jo entisestään ovat kamppailleet toimeentulovaikeuksien kanssa. Suomalainen lomautusjärjestelmä on ollut tähän mennessä kansainvälisesti oikein kiiteltä joustavuudestaan. Työntekijät ovat voineet lomautusjaksojen jälkeenkin palata omaa osaamistaan vastaaviin töihin ja yritykset puolestaan käyttää näitä joustoja silloin, kun esimerkiksi suhdannetilanne on sellaista vaatinut. Ja nyt valitettavasti ajattelen kyllä,

kuten myös aika moni asiantuntija oli lausunnoissaan nostanut, että tähän esitykseen sisältyy riski siitä, että kun tarpeeksi toimeentuloa heikennetään lomautusjakson aikana, ei ole enää insentiiviä jäädä, ei ole insentiiviä palata siihen työhön, jolta on tullut lomautetuksi. Näin ollen leikkaukset ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan voivat myös pahimmillaan johtaa siihen, että lomautetut työntekijät siirtyvät pysyvästi muihin töihin, eikä osaavaa työvoimaa ole enää saatavilla, kun suhdannetilanne paranee. Tähän heikentyvään lomautusjärjestelmään kun lisätään vielä ilmeisesti ensi syksynä annettava hallituksen esitys muutosneuvottelujen aloittamisen ilmoittamisajan puolittamisesta sekä lomautuskorvausajan puolittamisesta, niin Suomen lomautusjärjestelmästä jäävät oikeastaan jäljelle vain rauniot.

Puhemies! Ensimmäisen luokan ammattilaisista ei kannata tehdä toisen luokan kansalaisia. Tämä hallituksen esitys on täyttä jatkumoa sille ”korjaussarjalle”, joka heikentää paitsi työntekijöiden myös työttömien asemaa, mutta kuten edellä totesin, myös vaarantaa lomautusjärjestelmän, siksi että se heikkenee tässä myös samalla. En tiedä, ymmärretäänkö sitä myöskään tässä salissa.

Kaikki tämä on järjetöntä, tämä on hyvin konkreettinen esimerkki siitä, että hallituksen työllisyyspolitiikka ei toimi teoriassa, se ei toimi käytännössä. Työpaikkoja syntyy kyllä Excelissä, mutta huomattavasti mukavampaa olisi, jos niitä syntyisi myös tosielämässä. Saldo on tällä hetkellä pakkasen puolella, vaikka kymmeniä-, kymmeniätuhansia on luvattu. Kyllä ajattelen niin, että jossain vaiheessa kannattaa vetää hätäjarrusta. Ymmärrän, että se voi olla kiusallista, mutta ei koskaan ole liian myöhäistä palata järkevän valmistelun piiriin, palata sellaisen valmistelun piiriin, jossa käydään keskustelua, pohditaan, minkälaisia aitoja vaikutuksia näillä heikennyksillä ja leikkauksilla on paitsi yksilöihin ja myös koko järjestelmään, sillä se, jos mikä, on yrittäjien, se on työntekijöiden, se on koko Suomen ja se on suomalaisten ja ennen muuta myös Suomen talouden ja tulevaisuuden etu.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

18.34 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä edustaja Perholehto kylä kuvasi hienosti sitä, mikä tässä nyt on kyseessä meillä tällä hetkellä, mistä keskustellaan, eli kaveriitten kesken ansiosidonnaisen päivärahan porrastuksesta, mutta kyllä hän se tosiasia on, että kyseessä on merkittävät heikennykset työttömyysturvaan.

Sen verran haluan vielä tuoda esiin sitä, mitä aiemmin täällä... Pidin puheenvuoron ja viittasin Ylen uutisoimaan Hyvin sanottu -hankkeeseen, jossa oli nimenomaan haastateltu ja pyydetty kommentteja vähävaraisilta ja työttömyyden kourissa olevilta kansalaisilta, ja noin 400 suomalaista oli vastannut tähän hankkeeseen. Nimenomaan tämä kysely ja vastaukset ovat sijoittuneet ymmärtääkseni ajankohtaan, jolloin tämä ensimmäinen aalto näistä leikkauksista oli jo toteutunut ja nämä kansalaiset olivat saaneet tuta jo sen verran siitä, mitä se leikkaus oli tarkoittanut sillä hetkellä heidän elämäänsä, ja nämä kommentit ovat olleet sen mukaisia.

Nyt sitten, kun pidin puheenvuoron siitä ja kerroin niitä kokemuksia näiltä kansalaisilta, että minkälaista se köyhyys ja työttömyys on kaiken kurjuuden keskellä, nimenomaan halusin korostaa sitä, että nyt tämä ja tulevat lisäleikkaukset vielä entisestään haittaavat näitten kyseisten ihmisten kokemuksia ja elämän mahdollisuuksia päästä eteenpäin — nimenomaan kun ovat nyt vähätuloisia, niin jatkossa ovat vielä entistä vähätuloisempia, kun esi-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

merkiksi nämä leikkaukset, mistä nyt puhutaan, tulevat voimaan. Tämä vielä tämmöisenä henkilökohtaisena täsmennyksenä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Valtola.

18.36 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Täällä verrattiin Suomea Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin ja valitettiin matalasta työttömyysturvan tasosta, mikä pitää kyllä aivan paikkansa, mutta unohdetaan ne tosiasiat, missä me eletään, eli Suomessa ei ole käytännössä ollut talouskasvua 16 vuoteen. Meillä on Pohjoismaiden matalin työllisyysaste, Pohjoismaiden korkein velkataso suhteessa bruttokansantuotteeseen ja Pohjoismaiden suurimmat talouden alijäämät tällä hetkellä. Ei kai täällä nyt ihan oikeasti uskota, että me voimme elää entiseen tapaan ja olla välittämättä näistä talouden realiteeteista, jotka ovat todella huolestuttavia tällä hetkellä? Meillä on äärettömän tärkeitä, kuten Orpon hallitusohjelmassa tehdään, että vahvistetaan taloutta, pysäytetään velkaantumisen kasvu, tehdään menosopeutuksia mutta panostetaan sitten myös siihen kasvuun, että saadaan niitä työpaikkoja, koska ne ovat kuitenkin se paras lapsiperheköyhyyttä ja köyhyyttä ylipäättäen vähentävä tekijä tässä yhteiskunnassa — eli työnteko.

Ja sitten se, kun sanotaan, että tämä hallitus on toimillaan aiheuttanut työttömyyden lisääntymisen, niin kuten kaikki tässä salissa ihan oikeasti tietävät, niin nämä suhdanteet vaikuttavat niihin ja sen takia työttömyys on tänä vuonna kasvanut. Suhdanne kyllä muuttuu ja työllisyys tulee kasvamaan, mutta se, miten korkealle saamme meidän työllisyysasteemme, riippuu myös niistä päätöksistä, mitä tehdään ja miten kannustetaan työntekoon ja miten saadaan kasvua aikaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Laiho.

18.38 Mia Laiho kok: Kiitos, rouva puhemies! Kyllä kun kuuntelee tätä keskustelua, niin täytyy ihmetellä, minkälainen tilannekuva täällä edustajilla on. Ajatellaan, että voitaisiin jatkaa jotenkin ihan samalla tavalla kuin ennenkin, vaikka meidän toimintaympäristö on oleellisella tavalla muuttunut. Me ollaan todella velkaantuneita ja ollaan ajautumassa yhä syvemmälle, joten kyllähän meidän pitää toimenpiteitä tehdä talouden osalta. Jos laitetaan vaan pää pensaaseen, niin siitä kyllä kärsivät meidän lapset ja lapsenlapset, ja me jätetään heille kyllä aikamoinen jälki jälkeemme, jos ajatellaan vaan nyt tätä hetkeä ja meitä itseämme. Se on hyvin itsekästä toimintaa.

Työn tarjonta on tietenkin saatava kasvamaan. Meidän pitää luoda kasvulle edellytyksiä, yrityksille mahdollisuuksia täällä, niin että meillä on kannustavaa myöskin yrityksille tulla Suomeen, tarjota työpaikkoja. Sitä kautta me saadaan nimenomaan sitä työtarjontaa lisää ja sitä kautta myös veroeuroja.

Nämä hallituksen lakimuutokset kokonaisuudessaan siis vahvistavat julkista taloutta 734 miljoonaa. Se on iso summa rahaa, ja totta kai se tuntuu niissä ihmisissä, jotka ovat niiden kohteena, mutta se on tarkoitus saada nimenomaan työn kautta, työllistymisen kautta, ja sitten samalla tähän liittyy sosiaaliturvan laskeminen.

Haluan myös muistuttaa, että ei tässä olla työttömyysturvaa poistamassa. Tässä ollaan vaan laskemassa sen tasoa, porrastamassa. Meillä on edelleenkin varsin hyvä työttömyysturva, vaikka täällä verrataan muihin maihin. Kyseessä on kuitenkin tilapäinen tilanne, ja työttömyysturvalla ei ole tarkoitus olla jatkuvasti, vaan tarkoitus on sieltä työllistyä.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Kuten aikaisemmin olen tässä jo sanonut, niin työn pitää olla aina kannattavampaa kuin olla tekemättä mitään. Tämän lakiesityksen myötä saadaan Suomeen 20 000 työllistä lisää, eli kyllä näillä suuret vaikutukset on. Ihmettelen suuresti niitä puheita, että näitä ei tarvitsisi tehdä. Olisi hyvä kuulla, mikä on esimerkiksi demareiden vaihtoehto, kun täällä kovasti nyt kritisoidaan tätä esitystä. Odotetaan tätä vaihtoehtoa. Myös Ilmari Nurmiselta olisi tämä hyvä kuulla, kun hän täällä peräänkuuluttaa ja kritisoi tätä esitystä, mikä on demareiden ratkaisu tähän talouden tilanteeseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

18.41 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Täytyy todeta, että tässä edustajat Laiho ja Valtola aiemmissa puheenvuoroissa, tietysti aivan oikein, kuvasivat sitä taloudellista tilannetta, että on haasteita ja pitää tehdä jotain. Tästä varmaan me olemme kaikki samaa mieltä, emmekä sitä ole kiistäneet.

Lähinnä se, että mitä sitten tehdään, on se toinen juttu. Jos se, että jo valmiiksi pienituloisilta leikataan enemmän, on se ratkaisu, millä tämä valtiontalous pelastetaan, niin se on ehkä meidän mielestämme ja onkin meidän mielestämme vääränlainen ratkaisu — on toisenlaisia ratkaisuja olemassa. Ja kun täällä peräänkuulutettiin niitä vaihtoehtoja, niin olemme me tuoneet niitä vaihtoehtoja kyllä esiin. Esimerkiksi SDP:n vaihtoehdossa ja muitenkin oppositiopuolueiden vaihtoehdoissa on tullut erilaisia ratkaisuja siihen, miten asioita korjataan, ja niissä ratkaisuissa ei ole se ensisijainen toimenpide, että leikataan niiltä, joilla on jo köyhyyttä tai pienituloisuutta.

Sitten toinen, mihinkä haluan vielä ottaa kantaa, on tämä hallituksen taikaseinä, eli se, että kun leikataan työttömyyskorvauksesta, niin silloin syntyy työpaikkoja. Niin kuin tässä äsken kuulin, että syntyy kymmeniätuhansia työpaikkoja sillä, että leikataan työttömyysturvasta — tämä on kyllä erikoinen yhtälö. Minä en ole saanut vielä vastausta siihen, miten se käytännössä toimii. Siis se, että nyt kun te leikkaatte työttömyysturvaa henkilöiltä, jotka ovat olleet työttömänä ja hakeneet työpaikkoja jo useampaan kertaan eivätkä ole saaneet töitä useista hakuryityksistä huolimatta, niin nyt se taikaseinä niin kuin laukeaa ja he saavatkin sitten töitä ja työllistyvät. Kertoisitteko vielä tämän kaavan, että miten nämä henkilöt, jotka eivät ole saaneet töitä lukuisista yrityksistä huolimatta, nyt työllistyvät, kun heiltä leikataan?

Sama kuin se kaava silloin aikaisemmin, kun leikkasitte tämän omavastuuosuuden, 300 euroa osa-aikatyöntekijöiltä. Silloin totesitte, että haluatte tosiasiaa auttaa näitä osa-aikatyöntekijöitä työllistymään kokoaikaiseksi, kun leikkaatte heiltä sen kolmensadan omavastuuosuuden pois. Tämänkin minä mielelläni haluaisin kuulla, että miten se tapahtuu käytännössä se auttaminen ja ovatkohan ne henkilöt oikeasti itse samaa mieltä, jotka haluavat tehdä kokoaikatyötä mutta eivät saa niitä tunteja työnantajalta ja joilta te nyt leikkaatte ja olette leikanneet tämän omavastuuosuuden 300 euroa — millä tavalla se tosiasiaa auttaa näitä henkilöitä työllistymään? [Mia Laiho: Parannetaan kasvua!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen.

18.43 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa puheenjohtaja! Tässä kun nyt tuli näistä taikaseinistä ja työllisyysvaikutuksista ja vaihtoehdoista puhetta, niin minä nyt vielä kerran kysyn, voiko edustaja Suhonen tarkentaa. Kun tässä on tullut hirveän paljon meille kysymyk-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

siä, niin nyt kysyn: Minkälaiset ne teidän työllisyysvaikutukset olivat, mistä me ollaan puhuttu syksystä asti? Meidän pitäisi päästä vertailemaan niitä. Teillä on se vaihtoehto, ja totta kai me tarvitaan ne vaikutukset, mitä me ollaan meidänkin esityksissä aina tuotu mukaan. Niitä voi toki aina arvostella ja arvioida, mutta mitkä ovat teidän vaihtoehtonne työllisyysvaikutukset, kun te puhutte taikaseinästä ja työllisyysvaikutusten epäuskottavuudesta? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Valtola.

18.44 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Pari viikkoa sitten SDP ilmoitti tuovansa saliin oman työllisyys- ja kasvuohjelmansa. Tätä ennen kirjoitin SDP:lle lääkärinä kasvun reseptin, eli jos SDP etsii talouskasvua, niin voin vihjata, että se löytyy 1) työmarkkinoita uudistamalla ja kannustinloukkuja poistamalla, 2) aloittamalla työn verotuksen alentamisen myös hyvätuloisilta ja 3) alentamalla yrittämisen ja omistamisen verotusta. Nämä ovat nyt niitä kasvun eväitä.

Sitten se, miten nämä muutokset vaikuttavat siihen työllisyyteen ja työpaikkojen löytämiseen, niin minusta tämä hallituksen esitys ja siinä olevat vaikutustenarvioinnit, mitkä on tehty, kuvaavat erittäin hyvin niitä jouston vaikutuksia, mitä työttömyysturvaan tehdyt muutokset aiheuttavat työmarkkinoilla ja työn hakemisessa ja uusien työpaikkojen löytämisessä. Tämä kannattaa lukea. Jos ei muuta tästä esityksestä lue, niin erityisesti tämä kohta kuvaa hyvin sitä, mitä on niitten VM:n vaikutusarvioiden takana.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Suhonen.

18.45 Timo Suhonen sd: Arvoisa rouva puhemies! Nyt kun mentiin tähän kyselylinjalle, niin totean vielä sen verran, että kun tässä aikaisemminkin meidän puolelta olemme kysyneet hallitukselta siitä, kun nämä työmarkkinauudistukset ja -muutokset sattuvat palkansaajiin mitä suurimmissa määrin, niin täällä salissa on julkisesti valtiovarainministeri Purra todennut, että on totta, että näille työmarkkinauudistuksille, isolle osalle niistä, ei ole osoitettavissa työllisyysvaikutuksia, ja sitten hän totesi jatkoksi, että arkijärjellä voimme olettaa, että niitä kuitenkin on. Tässä on teille vastaus myös sitä kautta, että kun teitte suuria mullistuksia ja muutoksia työmarkkinoilla ja koko valtakunta on sekaisin sen takia ja on valtavat lakkoallot, niin sitten teidän perusteenanne sille on arkijärki. Ihan samalla lailla voidaan tietysti kysellä niitä teidän työllisyyslukujanne. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Vigelius.

18.46 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! En voi vastustaa kiusausta ottaa kantaa keskusteluun siitä, että jos tämä hallitus tekee jokseenkin ikäviä päätöksiä, koska pyritään tekemään säästöjä ja vakauttamaan julkisen talouden tilaa, niin samaan aikaan demarit esittelevät meille omaa vaihtoehtoaan. Ja kun luin sitä teidän vaihtoehtoaanne läpi, josta edelleen puuttuivat ne työllisyysvaikutukset, jotka te lupasitte julkistaa jo yli puoli vuotta sitten mutta jotka ovat edelleen eksyksissä teillä tietämättömillä, niin kuitenkin tässä vaihtoehdossanne, jonka te jalosti meille julkaisitte, on aivan valtavasti sitä rahaa nimenomaan sieltä taikaseinästä, johon edustaja Suhonen aiemmin viittasi.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Nimittäin 2 800 miljoonan euron säästövaikutukset te saatte aikaan maahanmuutolla teidän vaihtoehtonne mukaan — 2,8 miljardia euroa; 2 000 miljoonan euron säästövaikutukset eläkeläisiä työllistämällä sen enempää täsmentämättä miten, heitä työllistetään — 2 000 miljoonan euron edestä; 500 miljoonan euron säästövaikutukset työmarkkinat vakauttamalla — 500 miljoonan euron julkisen talouden säästövaikutus työmarkkinat vakauttamalla; 370 miljoonan euron säästövaikutus julkiseen talouteen ilmastopolitiikalla.

Tässä on [Puhemies koputtaa] noin 5,5 miljardia euroa julkisen talouden säästöjä taikaseinästä tempuilla, joille ei ole laskettu vaikutuksia täällä eduskunnassa, ministeriössä virkatyönä. Voitteko te kertoa meille, mikä on se teidän realistinen vaihtoehtonne niille päätöksille, joita tämä hallitus tekee tässä todella vaikeassa julkisen talouden tilassa? 2,8:n miljardia maahanmuutolla, 2,0 miljardia eläkeläisiä työllistämällä, 500 miljoonaa työmarkkinat vakauttamalla ja 370 miljoonaa euroa ilmastopolitiikalla, siinä ei ole patkakaan realismia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Laiho.

18.48 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Samaa tässä olisin edustaja Suhoselle sanonut, että kyllähän nämä lakiesitysten arvioinnit työllisyysvaikutuksista tai kustannusvaikutuksista ovat ministereiden virka-arvioihin perustuvia, toisin kuin teidän työllisyysvaikutukseenne, joista emme ole nähneet mitään järkevää arviointia, sitä, missä ne on arvioitu, ja sitä, voisiko ne arvioida. Voisitteko antaa ne arvioitaviksi esimerkiksi eduskunnan tietotomistolle ja sitä kautta arvioida niiden työllisyysvaikutukset, niin että voitaisiin keskustella samoista asioista, keskenään verrannollisista vaikutusarvioista? Mutta näin, kun ne ovat ihan ilmassa — ettekä te haluakaan niitä julkistettavan ilmeisestikään, koska ne ovat hyvin tyhjällä pohjalla ja tulevat sieltä taikaseinästä — niin ymmärrän sen, ettei niitä haluta julkistaa tai antaa arvioitaviksi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

18.49 **Timo Suhonen sd:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kyllä toki hallituksen päätöksiin on lukuja olemassa siitä, miten työllistytään, ja niitä voidaan arvioida. Totta kai ne liittyvät näihin leikkauksiin ansiosidonnaisesta päivärahasta ja sosiaaliturvasta ja niin pois päin. Siellähän ovat ne lukemat olemassa. En minä sitä ole kiistänyt. Mutta edelleen minä peräänkuulutan sitä, että kun on suuri määrä niitä työmarkkinauudistuksia, niin täällä valtiovarainministeri on todennut julkisesti, että on totta, että niitä työllisyysvaikutuksia ei pystytä arvioimaan niitten uudistusten ja muutosten kautta mutta arkijärjellä voidaan olettaa, että työllisyysvaikutuksia on.

Kun edustaja Vigelius tuossa luetteli pitkän listan SDP:n vaihtoehdosta liittyen siihen, millä tavalla työllisyyttä ja taloutta voidaan vahvistaa, niin voin väittää, että kyllä se lista, minkä luettelit, on varmasti ehkä faktapohjaisempaa kuin se pelkkä olettaminen arkijärjen pohjalta. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

18.50 **Joakim Vigelius ps:** Kiitos, puhemies! Kyllä haluan jättää näihin aikalaiskirjoihin tänä vuonna 2024 tavallaan tietyn muistijäljen siitä, että kun meillä on maassa kauhisteltu

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

sitä, kuinka mahdottoman oikeistolainen hallitus on ja kuinka se tekee säästöpolitiikkaa tässä ajassa, pyrkii tasapainottamaan julkista taloutta, saamaan kuriin velan kasvun ja se edellyttää tietynlaisia ikäviäkin toimia siltä hallitukselta, niin samaan aikaan meillä on kuitenkin pääoppositiipuolueena tällä hetkellä gallupkärjessä aika kovalla kaulalla puolue, jonka vaihtoehto perustuu hyvin pitkälti pelkästään oletuksiin siitä, että voidaan luoda liki kolmen miljardin euron edestä säästöä ja kasvua ihan vain sellaisella sanaparilla kuin ”maahanmuutto”. Tai 370 miljoonaa ilmastopolitiikalla tai 2 000 miljoonaa eläkeläisiä työllistämällä. Ja niille ei ole laskettu ministeriöissä, eduskunnassa tietopalvelussa tai ties millä, ehkä omalla ajatuspajallanne, todellisia vaikutuksia tai työllistäviä vaikutuksia tai niitä julkistalouden säästöjä.

Te olette pääoppositiipuolue, teillä on kova kannatus tällä hetkellä. Te arvostelette hallitusta, teette välikysymyksiä, haastatte sitä, pyritte estämään kaiken tämän uudistamisen ja säästötoimet. Mutta mitä teille kävisi ihan oikeasti siinä tapauksessa, jos tämä hallitus kaatuisi, mentäisiin uudet vaalit, pääsisitte hallitukseen ehkä samalla kokoonpanolla kuin Marinin hallituksessa? Jos te menisitte sillä kokoonpanolla hallitukseen, niin kuinka paljon uskotte, että tästä teidän listauksestanne — äsken listaamistani asioista, neljästä asiasta, joista kertyi 5,5 miljardin euron säästöt — kuinka paljon uskotte, että niistä tosiasiallisesti kertyisi julkisen talouden säästöjä tai uusia työpaikkoja Suomeen? Kukaan ei tiedä. Kukaan ei tiedä, mikä tällä hetkellä on SDP:n vaihtoehto, jos se olisi pääministeripuolueena, jos se saisi päättää Suomen suunnasta. Kukaan ei tiedä myöskään sitä, mikä vaikutus olisi Suomen työllisyyteen sillä kaikella vastustuksella, mitä te olette täällä salissa esittäneet kaikkia niitä hallituksen työmarkkinatoimia ja työmarkkinauudistuksia kohtaan. Kukaan ei tiedä, millainen työllisyysvaikutus niillä olisi. Jos te syytätte tätä hallitusta suhdanteesta ja että suhdanne vetää alaspäin meidän työllisyyttä kymmenillätuhansilla, niin kuinka paljon vetää alaspäin työllisyyttä teidän vaihtoehtonne, jossa työllisyystoimia ei tehdä lainkaan? Se on hyvä kysymys.

Toivon, että tulevina vuosina, ehkä neljän vuoden päästä tai kahdeksan vuoden päästä, voimme palata tähän puheenvuoroon ja voin tyytyväisenä katsoa, kun sosiaalidemokraatit vetävät Suomea oikeaan suuntaan: 2 800 miljoonaa euroa maahanmuutolla. Loistava suoriutus.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu.

18.54 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Alkoi käydä hieman paksuksi tämä, että sieltä hallituksen suunnasta moititaan vaikutustenarvioinnin puutteesta, kun asiantuntijat nimenomaan ovat peränneet meiltä moneen kertaan sitä, ja hallitukselta nimenomaan sitä, että saataisiin vaikutustenarviot näistä päällekkäisistä toimenpiteistä, koska ne kohdistuvat samoihin ihmisiin. Näen kyllä niin, että tässä tilanteessa hallituksella ei ole juuri varaa moittia muita.

Täällä nyt muutamia nostoja voin tehdä siitä, mihin asiantuntijat ovat kiinnittäneet huomiota, että minkälaisia heikkouksia tämä hallituksen esitys tekee:

Ansioturvan porrastus kohdistuu epäoikeudenmukaisesti varsinkin pienituloisiin työntekijöihin. Leikkaus tulee pudottamaan lisää ihmisiä perusturvan varaan ja lisäämään toimeentulotuen tarvetta.

Ja sitten huomautetaan ja annetaan kritiikkiä tästä ansioturvan nopeasta tippumisesta 40 päivän kohdalla. Asiantuntijat esittävät vähintään ensimmäisen portaan siirtämistä 40 työt-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

tömyyspäivän kohdalla 80 työttömyyspäivän kohdalle. Hakijat itse eivät pysty vaikuttamaan näiden rekrytointiprosessien etenemiseen.

Sitten on näitä päällekkäisiä vaikutuksia. Kun aikuiskoulutustuki on lakkautettu, niin tämä vaikutus pitäisi arvioida suhteessa tähän esitykseen. Hallituksen esityksessä mainitaan, että työttömyyden rinnalla Suomessa on osaavasta työvoimasta pulaa, mihin nähden on ristiriitaista ja vahingollista, että osaamisen parantamisesta tehdään työttömille vähemmän kannustavaa.

Suosittelen, että jatkossa hallitus nimenomaan tekee näitä vaikutustenarviointeja.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 30/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2024 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelua, edustaja Meriluoto.

Keskustelu

18.56 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Näillä esitetyillä muutoksilla otettaisiin käyttöön EU:n turvapaikkamenettelydirektiivin mahdollistama rajamenettely, jota ei ole aiemmin sisällytetty ulkomaalaislakiin. Rajamenettely on nopea turvapaikkamenettely, jossa tietyt kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset tutkittaisiin ilman hakijan päättämistä oikeudellisesti maahan mutta hänen silti ollessa Suomen lainkäyttövallan piirissä. Hakijat sijoitettaisiin menettelyn ajaksi vastaanottokeskuksiin, joiden alueella pysyminen varmistettaisiin estein. Viranomaisen tulisi käsitellä hakemus neljässä viikossa, joten turvapaikkapuhutteluun voitaisiin käyttää myös videoyhteyttä. Lisäksi nopeutetun turvapaikkamenettelyn käyttötilanteita lisättäisiin.

Maahanmuuttovirasto ei ole viime vuosinakaan kyennyt pysymään niin sanotussa normaalimenettelyssä kuuden kuukauden käsittelyaikataavoitteessa, vaikka hakemusmäärät ovat olleet varsin alhaisia. Tämä nostaa esiin perustellun huolen siitä, miten pitkiksi normaalimenettelyn käsittelyajat tulevat jatkossa venymään, kun resurssit painotetaan perusteettomaksi arvioitujen hakemusten käsittelyyn. Samaan aikaan täällä käsitellään vastaanottorahan pienentämistä sellaiselle tasolle, jolla todennäköisesti ei pysty enää turvaamaan täysipainoisen ravinnon saantiakaan. Tuota esitystä perustellaan sillä, että turvapaikkaprosessissa ollaan vain lyhyen aikaa. Tämä onkin surullinen esimerkki siitä, missä hallituksen maahanmuuttoaesitysten yhteisvaikutusarvioinnin puuttuminen on niin kriittistä.

Arvoisa puhemies! Jokaisella on oikeus hakea turvapaikkaa, ja jokaisen turvapaikkaperusteet tulisi tutkia yksilöllisesti ja perusteellisesti. Turvapaikkamenettelyn laatu- ja palautuskiellon loukkaamattomuus on varmistettava. Rajamenettelyyn liittyy vakavia riskejä oi-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

keusturvan, vapaudenmenetysten ja haavoittuvan aseman tunnistamisen osalta. Vaikka rajamenettely on tarkoitettu perusteettomien hakemusten käsittelyyn, oikeusturvaheikennyksistä ja hätiköinnistä kärsivät eniten haavoittuvassa asemassa olevat hakijat. Esimerkiksi vuoden 2015 poikkeustilanteen jälkeen epäonnistuttiin tuhansien haavoittuvassa asemassa olevien tunnistamisessa, kun käsittelyn nopeus nostettiin laatua tärkeämmäksi kriteeriksi. Etäkuulemiset, eli se, ettei päätöksentekijä missään vaiheessa kohtaa hakijaa, lisäävät edelleen riskiä siihen, ettei haavoittuvassa asemassa olevia hakijoita tunnusteta.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto katsoo, että ilman tarvittavia rajoituksia ja käytönoton kynnystä meidän ei ole mahdollista hyväksyä esitettyä lakia. Lapset ja erityisesti yksin tulleet alaikäiset olisi tullut rajata esityksen ulkopuolelle. Rajamenettelylle olisi tullut säätää käyttöönottokynnys viime kaudella annetun esityksen tapaan, ja säilöönottoon tehtävät laajennukset olisi pitänyt jättää tekemättä. Oikeusturva ja todelliset mahdollisuudet hakea oikeusapua olisi täytynyt turvata.

Mutta koska näiden esitystemme osalta eduskunnan enemmistö ei päätenyt muokkaaamaan tätä lakia, niin esitän, että lakiehdotukset hylätään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu.

19.00 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! En valitettavasti päässyt edelliseen käsittelyyn käyttämään puheenvuoroa, mutta hieman on sellainen kutina, että tokkopa sillä puheenvuorolla olisi näitä meidän tekemiämme muutosesityksiä siitä huolimatta saatu läpi. Kertaan nyt tässä, mitä puutteita tähän rajamenettelyesitykseen sisältyy.

Hallituksen esitys ulkomaalaislain muutoksista sisältää EU:n menettelydirektiivin mahdollistaman rajamenettelyn käyttöönoton sekä nopeutetun turvapaikkamenettelyn käyttöalan merkittävän laajentamisen. Rajamenettelyn ei tulisi olla aina käytössä oleva menettely, vaan sen käyttöönotosta tulisi voida päättää erikseen poikkeuksellisissa tilanteissa. Tämä käyttöönottokynnys ja käsittely tästä nyt puuttuvat.

Esityksellä on merkittäviä vaikutuksia useisiin perus- ja ihmisoikeuksiin, kuten oikeusturvaan, liikkumisvapauteen, henkilökohtaiseen vapauteen ja yhdenvertaisuuteen. Juuri rajamenettelyn nopeus aiheuttaa riskejä hakijan oikeusturvalle ja vaikeuttaa tarvittavan oikeudellisen avun saantia. Hyvin nopeassa menettelyssä turvapaikkaperusteiden tai toissijaisen suojelun perusteiden yksilöllinen ja luotettava arvioiminen on vielä huomattavasti tavallista turvapaikkamenettelyä haastavampaa. Lyhyessä ajassa ja hakijan ollessa liikkumisrajoituksen kohteena valtion rajalla tai sen lähellä sijaitsevassa vastaanottokeskuksessa on turvapaikkamenettelyssä tarvittavan oikeudellisen avun saaminen haastavaa. Resurssia tähän pitäisi lisätä ja vahvistaa. Tällaista esitystä olisimme voineet hallitukselta odottaa.

Näen rajamenettelyn käytön yksin tulleisiin alaikäisiin erityisen ongelmallisena lapsen oikeuksien kannalta. Ilman huoltajaa saapuneet alaikäiset turvapaikanhakijat tulisi rajata rajamenettelyn ulkopuolelle. Kaikessa ulkomaalaislain mukaisessa päätöksenteossa olisi ulkomaalaislain 6 §:n ja lapsen oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Esityksessä myös ehdotetaan, että vastaanottokeskuksen alueella pysymistä varmistetaisiin esteillä, kuten aidoilla ja porteilla. Tämä liikkumisvapauden rajoitus on erittäin lähellä vapauden menetystä, ja näemme sen suhteettomana toimenpiteenä etenkin ottaen huomioon, että vain poistumislupaa koskevasta päätöksestä mutta ei itse rajamenettelyyn ottamisesta voi valittaa ja että luvattomaan liikkumiseen voidaan tarvittaessa puuttua muil-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

la keinoin, kuten ulkomaalaislain 7 luvun mukaisin turvaamistoimin. Näistä toimista päätettäessä on huomioitava muun muassa välttämättömyys, viimesijaisuus ja pakenemisen vaara.

Esitys mahdollistaa turvapaikkapuhuttelun järjestämisen videoyhteyksin. On tärkeää, että hakijan suostumus videopuhutteluun perustuu hänen ymmärrykseensä tilanteesta ja vaihtoehtoista sekä omaan vapaaehtoiseen suostumukseen. Puhuttelu ei voi olla pelkästään viranomaisen päätöksestä riippuvainen asia. Puhuttelussa tulisi kiinnittää huomiota hakijan haavoittuvaan asemaan, yksilöllisiin tarpeisiin ja oikeusavustajan läsnäoloon.

Rajamenettely on sellainen menettely, että se sitoo viranomaisresursseja ja saattaa nostaa tosiasiallisia kustannuksia merkittävästi. Rajamenettelyn ja rajan läheisyydessä olevien leirien ylläpitämiseen sidotut resurssit ovat pois esimerkiksi Maahanmuuttoviraston työstä, jolla hakemuksia voitaisiin käsitellä nopeammin ja perustavanlaatuisemmin. Tässä kysymys, jonka jo lähetekeskustelussa esitin, on se, onko hallituksella ajatus, että tähän lisätään käsittelykapasiteettia, jolloin ne odotusajat siellä rajamenettelyssä eivät tule venymään mahdottoman pitkiksi ja ihmisoikeuksia vielä enemmän polkevan pitkiksi.

Olen pahoillani, että näitä muutosesityksiä, joita esitimme, ei eduskunta hyväksynyt, ja sen vuoksi kannatan edustaja Meriluodon tekemää hylkäsesitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

19.04 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! Hyväksikäyttö. Pyydän, että kukin kuulija pysähtyy hetkeksi miettimään, mitä tällä sanalla tarkoitetaan.

Hyväksikäyttö on turvapaikkajärjestelmämme keskeisin heikkous. Entistä korostuneemmin se on myös kansalliseen turvallisuuteen liittyvä haavoittuvuutemme. Hyväksikäytöllä tarkoitetaan sitä, miten hädänalaisten suojeluun rakennettua turvapaikkajärjestelmää käytetään väärin niin perusteettomilla turvapaikkahakemuksilla kuin Venäjän kaltaisten maiden masinoimilla tulijavirroilla. Yksi saapuu Välimeren yli turvapaikanhakijana Eurooppaan tullakseen paremman elintason piiriin töihin, toinen samalla pyrkimyksellä mutta Venäjän kyydittämänä Suomen itärajan yli. Kumpaankaan mainituista tätä meidän turvapaikkajärjestelmäämme ei ole luotu. Sitä ei ole siihen tarkoitettu, mutta kumpaankin sitä todennetusti ajassamme käytetään — hyväksikäytetään. Vuodesta toiseen vain alle puolet EU-maihin jätetyistä turvapaikkahakemuksista johtaa myönteiseen päätökseen, ja sille on syynsä.

Tällä esityksellä, rajamenettelyn käyttöönotolla, Suomi tehostaa ilmeisen perusteettomien turvapaikkahakemusten käsittelyä. Menettely vauhdittaa perusteettomien hakemusten tutkintaa ja kielteisen päätöksen saaneiden hakijoiden palauttamista. Samalla lakimuutos tehostaa EU:n ulkorajalla liikkumisen valvontaa ja ehkäisee yhteen jäsenmaahan saapuneiden turvapaikanhakijoiden liikkumista jäsenvaltiosta toiseen.

Epäily perusteettomasta hakemuksesta tulee kyseeseen esimerkiksi silloin, kun hakija saapuu turvallisesta alkuperämaasta, uusii hakemustaan, pyrkii harhauttamaan viranomaisia väärennetyillä asiakirjoilla tai jos on epäily siitä, että hakija aiheuttaa uhan kansalliselle turvallisuudelle. Lisäksi rajamenettely on uuden asetuksen mukaan pakollista, kun hakija tulee alkuperämaasta, jonka kansalaisista keskimäärin alle 20 prosenttia saa myönteisen turvapaikkapäätöksen. Eli toisin sanoen vähemmän turhia hakemuksia, vähemmän turhia käsittelyjä, vähemmän turhia riskejä ja vähemmän syitä turhaan kokeilla onneaan.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Järjestelmän hyväksikäytön torjumisen lisäksi tällä esityksellä puretaan juuri niitä haitallisia kannustimia, joilla alun alkaenkin houkutellaan Suomeen hakemaan ”turvapaikkaa” ilman tosiasiallista hätää. Juhlapuheissa toistuvia ja himoittuja osaajia, olivat he sitten niitä intialaisia koodareita, saksalaisia insinöörejä tai muita Suomelle aidosti hyödyllisiä maahanmuuttajia, nämä muutokset eivät millään tapaa haittaa. He lähtökohtaisestikin saapuvat Suomeen aivan muita väyliä pitkin kuin turvapaikkaprosessin läpi — asianmukaisia maahanmuutolle tarkoitettuja väyliä pitkin. Sen sijaan järjestelmän hyväksi- ja väärinkäyttäjien aikeet kyllä vaikeutuvat, ja se on tämän lakimuutoksen tarkoituskin myös Euroopan tasolla.

Samalla kun nämä kielteiset houkuttimet poistetaan, viedään myös pohjaa Venäjän mahdollisuuksilta hybridivaikuttaa Suomea vastaan. Lainmuutos ei siis vaikeuta aidosti hädänalaisten asemaa eikä talouden näkökulmasta toivottujen osaajien asemaa. Sen sijaan kannustimet turvapaikkajärjestelmän hyväksikäytölle saavat tämän lain myötä kyytiä. Enää ei Suomen sisäministeriötä johdeta vihreiden puolue toimistolta, ja se myös näkyy tämän lain säätämässä. Rajamenettelyn hyväksyminen on yksi esimerkki siitä, että Suomen maahanmuuttopolitiikan hullut päivät ovat ohi ja olemme siirtyneet jälleen pienen mutta tarpeellisen askeleen eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

19.08 **Juha Hänninen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Suojelua hakevan vastaanottorajamenettely on saatava mahdollisimman nopeasti käyttöön. Näitä ihmisiä Venäjä käyttää hybridisodankäynnin välineenä, kuten me kaikki tiedämme. Joukossa on henkilöitä, joilla on sotilaskoulutus, ja he ovat selkeästi riski ja uhka maamme turvallisuudelle. Suomen tärkein asia on tällä hetkellä varmistaa maamme kansallinen turvallisuus. Se on asia numero yksi. Meidän poliitikkojen tärkein tehtävä on varmistaa suomalaisten turvallinen arki, sen takia olemme täällä.

Hallituksen esitys on huolellisesti valmisteltu ja erityisen kannatettava. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyyskassojen tehtävien laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 40/2024 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 8/2024 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Ensimmäisen puheenvuoron tässä kohtaa käyttää edustaja Piisinen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

Keskustelu

19.10 Jorma Piisinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Onpa harvinainen tilanne siinä mielessä, että opposition edustajia... [Juha Viitala saapuu saliin] — Jaa, meinasin sanoa, että ei ole ainoatakaan tässä salissa silloin, kun käsitellään sellaista asiaa, kun luodaan mahdollisuuksia tuoda työpaikkoja suomalaisille, mutta juuri kun tätä olin sanomassa, niin edustaja Viitala saapui saliin.

Mutta tässä hallituksen esityksessä esitetyillä muutoksilla annettaisiin työttömyyskassoille mahdollisuus tarjota henkilöjäsenilleen työllisyyttä tukevia palveluita. Työttömyyskassan tarjoamat palvelut olisivat yksityistä työvoimapalvelua, jolla ei korvattaisi julkisia työvoima- ja yrityspalveluita. Palveluiden tarjoaminen perustuisi kokonaisuudessaan vapaaehtoisuuteen, ja ne täydentäisivät julkisia työvoimapalveluita. Kassan jäsenelle palveluihin osallistuminen olisi vapaaehtoista, eikä palveluun osallistumatta jättäminen johtaisi työttömyysetuuden menetykseen eikä osallistumisesta toisaalta maksettaisi myöskään korotusosia tai kulukorvauksia. Kassaan kuuluvien kohdalla vaikutukset olisivat kassakohtaisia, sillä palveluiden taso ja laajuus vaihtelisi todennäköisesti kassoittain, eivätkä kaikki kassat välttämättä näitä palveluja tarjoaisi lainkaan. Henkilöillä, jotka eivät olisi oikeutettuja kassan jäsenillensä tarjoamiin palveluihin, olisi edelleen mahdollisuus saada työvoimaviranomaisen järjestämiä palveluja samoilla edellytyksillä kuin ennen tätä tulevaa muutosta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa mietinnössään, että myös näiden yksityisten työvoimapalveluiden tulee ILO:n yleissopimuksen 181 ja ILO-sopimukseen perustuvan kansallisen lainsäädännön mukaan olla maksuttomia. Tämä mahdollistetaan esimerkiksi siten, että tarjottavat työpaikat olisivat avoimesti saatavilla kaikille esimerkiksi kassan avoimilla verkkosivuilla. Työnvälityksen lisäksi työttömyyskassa voisi tarjota jäsenilleen kohdennetusti tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita, asiantuntija-arviointia, valmennuksia sekä muita näihin verrattavissa olevia palveluita nimenomaan jäsentensä työllisyyden tukemiseksi.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta huomauttaa, että etenkin siirtymävaiheessa työvoimavirkailijoiden ja asiakkaiden neuvonnan tarve kasvaa. Valiokunta tähdentää, että esityksessä ehdotettujen yksityisten työvoimapalveluiden järjestämisestä sekä palveluiden vapaaehtoisuudesta tiedottamisesta tulee huolehtia niin työttömyyskassoissa kuin TE-palveluissa siten, että ero työttömyyskassojen vapaaehtoisten palvelujen ja lakisääteisten julkisten velvoittavien työvoimapalvelujen välillä on kaikille osapuolille ymmärrettävä ja selkeä.

Arvoisa rouva puhemies! Yksityisten työvoimapalveluiden tarjoaminen ja järjestäminen voi osaltaan vähentää julkisen puolen palvelujen tarjoamiseen kohdistuvaa painetta, mikä on tärkeää etenkin työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä valtiolta kunnille vuoden 2025 alussa. Ja kun tämä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö on yksimielinen, on siihen helppoa yhtyä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

19.14 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos edustaja Piisille hyvästä huomiosta — salissa tosiaan meitä opposition edustajiaakin on, ja nyt tämän asian voi jo monikoissakin todeta, eli meitä täällä muutama on.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

On vaihteeksi mukava käyttää puheenvuoro asiasta, jossa tosiaan on yksimielinen mietintö taustalla. On ihan hyvä, että välillä löydämme yhteistäkin säveltä hankalampien asioiden joukossa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyyskassalakeja tosiaan siten, että työttömyyskassat voisivat jatkossa tarjota jäsenilleen yksityistä työvoimapalvelua. On hyvä asia, että pyritään saamaan kaikki mahdollinen työpanos työmarkkinoiden käyttöön. Tässä käsittelyssä olevan lain mahdollistamassa toiminnassa toimitaan kassojen omilla varoilla, ja siksi onkin tärkeää, että tämän vuoksi kassat pystyisivät sitten sen muunkin toiminnan hoitamaan ja se ei tulisi kärsimään tässä, mikäli ottavat sitten lisätoimintoja tehdäkseen. On hyvä huomioda, että kassojen tarjoamat työvoimapalvelut ovat työnvälitystä, tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita, asiantuntija-arviointoja, valmennuksia sekä muita näihin verrattavissa olevia palveluita, eikä näin ollen niillä ole tarkoitus korvata julkisia työvoima- ja yrityspalveluita.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää mietinnössään tärkeänä, että lisätään työllistymistä edistäviä palveluja. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että myös työssäkäyvien jäsenten on mahdollista hyödyntää kassojen järjestämiä työvoimapalveluita ja kehittää siten osaaamistaan myös työssä ollessaan. Tämä vahvistaa osaltaan koko työuran aikaista itsensä kehittämistä. Voinee siis todeta, että tämä osittain paikkaa sitä koloa, mikä syntyi aikuiskoulutustuen poistamisen myötä.

Asiakokonaisuuden ympärillä on merkityksellistä, miten ensi vuoden alussa käynnistyvien työvoimapalveluiden toiminta käynnistyy, kun julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy vuoden 25 alusta lukien valtiolta kuntien hoidettavaksi. Työnhakijoilla tulee olla myös jatkossa oikeus saada julkisesti rahoitettua, oikea-aikaista, vaikuttavaa ja henkilökohtaisesti kohdennettua työvoimapalvelua tarpeen mukaisesti.

On hyvä korostaa myös, että ero työttömyyskassojen vapaaehtoisten palvelujen ja lakisääteisten julkisten työvoimapalvelujen välillä on kaikille osapuolille ymmärrettävä ja selkeä eivätkä ne saa sekoittua keskenään. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 40/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 33/2024 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 5/2024 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 33/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 39 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 50/2024 vp

Toimenpidealoite TPA 42/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 9/2024 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta. — Keskustelua, edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.17 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Pienet yritykset ovat ahtaalla useiden erillisten mutta yhtä aikaa vaikuttavien arvonlisäveromuutosten takia. Vuoden sisällä hallitus aikoo nostaa yleistä arvonlisäverokantaa merkittävästi nopealla aikataululla, korottaa alennettuja verokantoja ja implementoida EU-oikeuden edellyttämän alarajahuojennuksen poiston. Olen vakavasti huolissani päätösten yhteisvaikutuksista. Arvonlisäverokantojen korottamisen sekä arvonlisäveron alarajahuojennuksen poistamisen nopean aikataulun aiheuttamat yhteisvaikutukset tulevat olemaan merkittävän haitalliset ja raskaat erityisesti pienille yrityksille. Lisäksi arvonlisäveron isot korotukset syövät ostovoimaa ja kysyntää muutenkin heikentyneen kysynnän olosuhteissa. Kysynnän puute nousee tällä hetkellä esiin merkittävimpänä yritysten toimintaa rajoittavana tekijänä.

Arvoisa puhemies! Alarajahuojennuksen poisto nostaa verotaakkaa 15 000—30 000 euroa vuodessa liikevaihtoa tuottaville yrityksille. Muutoksen vaikutus on negatiivisin yrityksille, joiden toiminta on työpanosvetoista ja jotka eivät voi kilpailutilanteen vuoksi korottaa hintojaan arvonlisäveron noston vertaa. Tällöin toiminnasta maksettava korkeampi arvonlisävero tulee yrityksen maksettavaksi ja siten heikentää yrityksen toimintamahdollisuuksia. Alarajahuojennuksen poisto vaikuttaa Suomessa noin 80 000 pieneen yritykseen. Jotta näiden yritysten toiminta ja pienimuotoisen yritystoiminnan houkuttelevuus ylläpätään voidaan turvata tulevaisuudessa, tulisi alarajahuojennuksen poistoa kompensoida korottamalla alvin alarajavelvollisuuden rajaa. Alarajahuojennus on poistettava EU-linjausten tähden, tässä ei sinänsä hallituksella ole valinnanvaraa, mutta sitä kompensoivat toimet ovat Suomen itsensä päätettävissä. Ja näemmekin, että alarajahuojennuksen poistoa tulisi kompensoida nostamalla alarajavelvollisuuden rajaa.

Arvoisa puhemies! Alv-velvollisuuden alaraja tulisi nostaa 30 000 euroon, mikä on myös yrittäjäkentän, VATTin ja monen muun asiantuntijan tukema arvio järkevästä verovelvollisuuden alarajasta. Myös Verohallinto on kannattanut alarajan korotusta. Alarajan korottamisella olisi yritysten hallinnollista taakkaa alentava vaikutus ja alarajan nostamisella olisi positiivisia vaikutuksia yritysten toimeliaisuudelle ja siten myös kokonaistaloudelle.

Hallituspuolueet päätyivät eduskuntakäsittelyn aikana asettamaan alarajan 20 000 euroon, joka on parannus suhteessa hallituksen esittämään 15 000 euroon. Kuitenkin vastaan-

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

tulo on liian vaatimaton ja esityksen lopputuloksena monen pienyrittäjän verotaakka kasvaa. Tämä on erikoinen valinta itseään yrittäjämysteisenä mainostavalle hallitukselle.

Arvoisa puhemies! Olen pahoillani siitä, ettei opposition esitys alarajavelvollisuuden nostamisesta 30 000 euroon mennyt läpi eduskunnan ensimmäisessä käsittelyssä olleissa äänestyksissä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, poissa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 50/2024 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen toimenpidealoitteen hylkäämisestä. Asian käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ennakkoperintälain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 49/2024 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 10/2024 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 49/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurin käyttöönotosta annettua EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 52/2024 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2024 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 52/2024 vp sisältyvät 1.-3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kieli- taidosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 42/2024 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2024 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 42/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 67/2024 vp

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kryptovarapalvelun tarjoajista ja kryptovaramarkkinoista sekä eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 31/2024 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 8/2024 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 31/2024 vp sisältyvät 1.—17. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta ja rikoslain 46 luvun 1 ja 12 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 47/2024 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 4/2024 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 47/2024 vp sisältyvät 1.—2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

21. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 19.6.2024 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.24.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen